

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย
ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ดร. นันทสาร สีสลับ

เสนอต่อ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงศึกษาธิการ

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

คำนำ

บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเป็นมา.....	1
	วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	4
	ขอบเขตของการวิจัย.....	4
	คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
	ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย.....	7
	กรอบการวิจัย.....	8
บทที่ 2	การแผ่ขยายของพระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก	9
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากอินเดียสู่สังคมโลก	9
	แหล่งกำเนิดวัฒนธรรม	10
	อินเดียกับพระพุทธศาสนา	11
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	12
บทที่ 3	การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและสุวรรณภูมิ	16
	การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและสุวรรณภูมิ.....	16
	การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในพม่า.....	20
	การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในเวียดนาม.....	21
	การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในกัมพูชา.....	22
	การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในลาว.....	24
	การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในมาเลเซีย.....	24
บทที่ 4	หลักการที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ	26
	พระพุทธศาสนาเถรวาท.....	27
	พระพุทธศาสนาเถรวาท.....	29
	พระพุทธศาสนาวัชรยาน.....	30

สารบัญ

บทที่ 5	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติของไทย	33
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาล.....	33
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปเครือข่ายของวัดไทย	
	ในต่างประเทศ.....	34
	บทบาทของวัดไทยในต่างประเทศ.....	34
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในต่างประเทศ.....	36
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปเครือข่ายพระธรรมทูตไทย	
	ในต่างประเทศ.....	37
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ.....	38
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปเครือข่ายสารสนเทศ.....	39
	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างประเทศในประเทศไทย.....	41
	ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่และแลกเปลี่ยนพระพุทธศาสนา	
	ของไทยในระดับนานาชาติ.....	41
บทที่ 6	รูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างบทบาท	
	ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก	43
	ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	43
	การจัดรูปแบบ (Model) และองค์กร ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา..	44
	เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย.....	45
	เครือข่ายการเผยผ่านองค์กรคณะสงฆ์.....	45
	เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านพุทธสมาคม	
	แห่งประเทศไทย ให้วัดต่าง ๆ 76 จังหวัด.....	46
	เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ.....	47
	เครือข่ายสถาบันและวัดไทยในต่างประเทศ.....	47
	เครือข่ายภาคีองค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก	
	และมีองค์กร 140 องค์กร ที่กระจายอยู่ทั่วตามภูมิภาคต่าง ๆ.....	48
	เครือข่ายมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ซึ่งกระจายอยู่ตาม	
	ภูมิภาคต่าง.....	48

สารบัญ

บทที่ 7 บทสรุป ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ	49
บทสรุป.....	49
ปัญหา และอุปสรรค.....	57
ข้อเสนอแนะ.....	58
บรรณานุกรม.....	60
ภาคผนวก / APPENDIXES	
แบบสอบถามและสัมภาษณ์.....	64
List of Wat Thai in Foreign Countries.....	73
List of WFB Regional Centers.....	114
List of Thai Embassy in Foreing Countries.....	146
List of Meditation in Thailand.....	155
List of Provincial Buddhist Associations in Thailand.....	163
List of Two Buddhist Universities and its Branches.....	174

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. ความนำ

เนื่องจากทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา พ.ศ. 2541-2550 ได้รับความเห็นชอบโดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 และให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทของทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน

การศึกษาเบื้องต้น การเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกมุ่งศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนาศักยภาพของประเทศไทยและคนไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของไทย ตามแผนงานหลักที่ 6 ว่าด้วยการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก ซึ่งกำหนดเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อรณรงค์ให้คนไทยและสังคมไทยได้ศึกษาและเข้าใจคุณค่าภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย ค่านิยมและแบบแผนการดำเนินชีวิตอันดีงามแบบที่มีคุณค่าสำหรับสังคมโลก
2. เผยแผ่วัฒนธรรมที่ดีงามของไทยให้ชาวต่างประเทศ และสังคมโลกได้เรียนรู้ทำความเข้าใจในคุณค่า และนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา การสร้างสันติภาพ และการพัฒนาโดยส่วนรวม
3. ส่งเสริมและพัฒนาให้คนไทยมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก
4. พัฒนาศักยภาพของประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางความร่วมมือ การเผยแผ่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของภูมิภาคของโลก
5. สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติได้อย่างต่อเนื่อง

พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติแห่งราชอาณาจักรไทย นับเป็นฐานหลักวัฒนธรรมไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนปัจจุบัน ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาให้คนไทยมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมของโลก ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นอันดับแรก ทั้งนี้ เพราะแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนงานหลักที่ 6 ข้อ 4.4 ได้กำหนดไว้ว่า **4.4 ส่งเสริมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งโลก (The World Buddhist University) ขึ้นในประเทศไทย เพื่อเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก และการศึกษาวิจัยการนำพุทธธรรมมาเสริมสร้างสันติภาพของโลก**

การศึกษาเบื้องต้นจึงมุ่งที่จะศึกษาจากเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรับฟังข้อคิดเห็น และทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและจรรโลงพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญตามกรอบที่ได้กำหนดไว้ในแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ตามที่ปรากฏในภาคผนวก เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกและการศึกษาวิจัย การนำพุทธธรรมมาเสริมสร้างสันติภาพของโลก ตามเจตนารมณ์ของทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาต่อไป

2. ผลการศึกษาเบื้องต้น

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าประเทศไทยและคนไทย ได้นับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เริ่มตั้งแต่พ.ศ.1724 เป็นต้นมา ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของไทยส่วนใหญ่มีพระพุทธศาสนาเป็นฐานหลัก พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งเป็นพุทธมามกะและเอกอัครศาสนูปถัมภกมาจนปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ไทยหลายพระองค์ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ก่อนและระหว่างครองราชย์ และยึดถือเป็นราชประเพณีสืบต่อมาจนปัจจุบัน

มหาเถรสมาคมจัดเป็นองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ไทย ที่จะดูแลและปกครองคณะสงฆ์ รวมทั้งเป็นผู้นำพุทธบริษัทในการสืบสานและจรรโลงพระพุทธศาสนา โดยมีกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ตามพรบ. คณะสงฆ์ พุทธศักราช 2535

ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบและความพร้อมของคนไทยและประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์เบื้องต้นพอสรุปได้ดังนี้

1. มหาเถรสมาคมได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนด ศาสนนโยบาย ศาสนศึกษา ศาสนบุคคล ศาสนาธรรม ศาสนสัมพันธ์ ศาสนสมบัติ ศาสนูปการ และการศึกษาสงเคราะห์ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2535

2. กรมการศาสนาได้มีบทบาทสำคัญในการรับสนองงานมหาเถรสมาคม โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

2.1 การส่งเสริมวัดไทยในต่างประเทศทั้งในภาคยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย และภูมิภาคเอเชีย เพื่อทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ

2.2 การฝึกอบรมพระธรรมทูต เพื่อทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมทั้งในและต่างประเทศ

2.3 การศาสนศึกษาทั้งในด้านหลักสูตรบาลีและนักธรรม และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 สถาบัน เพื่อพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุ-สามเณร ให้มีความพร้อมในการเผยแผ่พุทธธรรมทั้งในและต่างประเทศ

2.4 การปกครองคณะสงฆ์ กรมการศาสนาได้ทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ในการเชื่อมโยงและประสานงานกับองค์กรสงฆ์ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ตามมติมหาเถรสมาคม

3. องค์กรภาคเอกชนโดยเฉพาะพุทธสมาคม ได้มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พุทธธรรมและกิจการทางพระพุทธศาสนาในแต่ละจังหวัด โดยได้จัดตั้งพุทธสมาคมจังหวัดขึ้นในทุกจังหวัด โดยถือว่าเป็นองค์กร เป็นฆราวาส ที่จะเชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมสนับสนุนองค์กรคณะสงฆ์อีกทางหนึ่ง

4. ในด้านต่างประเทศนั้น องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทย มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

5. ในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาของไทยทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วยวัดไทยในต่างประเทศ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 สถาบัน พระสงฆ์ไทยกว่า 200,000 รูป วัดไทยกว่า 30,000 วัด มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก และสำนักงานใหญ่องค์การ พศล. อาจกล่าวได้ว่ามีความพร้อมในด้านปริมาณ แต่ด้านคุณภาพ เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ทั้งด้านวิชาการและภาษาต่างประเทศ ระบบการจัดการวัดไทยในต่างประเทศ เพื่อมุ่งสู่ความเป็น เลิศทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติ ยังมีข้อจำกัด ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ควรให้ความสนใจและสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนแม่บท "ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนา" (พ.ศ. 2541-2550) โดยเฉพาะแผนงานหลักที่ 6 ว่าด้วยการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคม โลก อย่างจริงจังและเป็นรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

2. ควรจัดระบบการประสานงาน ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีองค์กรกลาง เช่น กรมการศาสนา เป็นแม่ข่ายประสานงานทั้งในด้านข้อมูล ข่าวสาร ด้านวิชาการ และการ ดำเนินงานของเครือข่ายทั้งในและนอกประเทศ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทั้งระบบ

3. ควรนำพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันทุกโอกาส เพื่อจะทำให้มนุษย์ใน โลกเราได้พบกับความสงบร่มเย็น

4. ให้พระพุทธศาสนาทุก ๆ นิกายเข้ามาร่วมกันเป็นองค์กร ไม่ว่าจะ เป็นนิกายไหน ก็มาจากรากฐานเดิมช่วยกันผลักดันให้คำสอนของพระพุทธศาสดา กระจายเพื่อนำชาวโลกได้ ศึกษาและเข้าใจพระธรรมอย่างลึกซึ้ง เพื่อขจัดความขัดแย้งกันออกไปโดยไม่ก่อการเช่นฆ่าและทำ สงคราม

5. ใช้คำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง เพื่อให้ ศาสนาเป็นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำอยู่ทั่วโลก เพื่อให้มีการแบ่งปันกันอย่างเหมาะสม

6. นำคำสอนพระพุทธศาสนามาแก้ปัญหาสังคม ให้เกิดสันติในครอบครัว หมู่บ้าน เมือง ตลอดจนทั่วโลก

7. คำสอนไม่ว่าจะเป็นของนิกายไหน ๆ ที่ออกมาจากพระพุทธศาสนา ก็เพื่อหวังให้ ระเบียบทุกข์ ให้มีสุข และจุดหมายปลายทาง คือพระนิพพาน

8. ควรจัดให้มีการศึกษาวิจัยเชิงวิชาการเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างนิกายหลัก (Intra -Religious Dialogue) ทั้ง 3 คือ เถรวาท มหายาน และวัชรยาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างสันติภาพของโลกและความกลมเกลียวระหว่างมวลมนุษยชาติโดยมอบหมายให้มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก และองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

9. มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลกโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันฝึกอบรมและพัฒนาหลักสูตร สถาบันจิตภาวนา และสถาบันพัฒนาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ ควรจะมีบทบาทร่วมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ในการจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้สากลตามแนวพุทธศาสตร์จนเป็นที่ยอมรับของสถาบันการศึกษานานาชาติ

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

องค์กรทางพระพุทธศาสนาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ได้รับข้อมูลเบื้องต้นเพื่อนำไปเป็นองค์ประกอบในการกำหนดยุทธศาสตร์และนำทางดำเนินงานเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

นอกจากนี้ ที่ประชุมใหญ่องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ครั้งที่ 20 ณ ประเทศออสเตรเลีย เมื่อปลายปี 2541 ได้มีมติจัดตั้งมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก โดยให้มีศูนย์กลางของการจัดตั้งอยู่ในประเทศไทย

ดังนั้น การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก จึงนับว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับวาระแห่งชาติว่าด้วย **ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา** (พ.ศ. 2541-2550) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 ที่สนับสนุนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก (The World Buddhist University) ขึ้นในประเทศไทย นับว่าเป็นการสอดคล้องกับการตั้งมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ตามมติที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 20 ของ พสล. ดังกล่าว

คำนำ

การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติของประเทศไทย เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแนวทางดำเนินงานและพัฒนาศักยภาพของประเทศไทยและคนไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ความจริง ประเทศไทยได้รับการยอมรับจากชาวโลก ให้เป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนามาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2512 ตามมติที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 9 ขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พสล.) ณ ประเทศมาเลเซีย ด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. พระประมุขของประเทศทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก
2. ประชาชนชาวไทยมากกว่า 95% นับถือพระพุทธศาสนา
3. ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธฝ่ายเถรวาท ซึ่งเป็นฐานหลักของพระพุทธศาสนา โดยมีวัดกว่า 30,000 วัด และพระสงฆ์กว่า 200,000 รูป เป็นแกนนำในการจรรโลงพระพุทธศาสนา
4. ประเทศไทยใช้พุทธศักราชอย่างเป็นทางการในการปฏิบัติราชการและการใช้อ้างอิงของรัฐบาล

หวังว่าข้อมูลจากการศึกษาเบื้องต้นครั้งนี้ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางดำเนินงานและพัฒนาศักยภาพของคนไทยและประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น จึงขอขอบคุณ **รศ.สุริชัย หวันแก้ว** คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและคำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ **พระครูใบฎีกาวิชัย พลวฑฒโก ศษ.ม. (มหาวิทยาลัยศิลปากร)** วัดหงส์รัตนาราม ราชวรวิหาร กรุงเทพมหานคร และ **อาจารย์เรืองเดช ศรีมุณี** ผู้อำนวยการสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ที่ได้มีบทบาทสำคัญในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม จนทำให้การศึกษาเบื้องต้นมีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะใช้ประกอบในการจัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางดำเนินงานเสริมสร้างบทบาทของคนไทยและประเทศไทย ให้เป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกมา ณ โอกาสนี้

(ดร. นันทสาร สีสลับ)

ผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา

เนื่องจากประเทศไทยได้ประกาศวาระแห่งชาติว่าด้วย “ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา” (พ.ศ. 2541-2550) โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญดังนี้

1. เพื่อสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงเป็นแบบอย่างในการใช้มิติวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา

2. เพื่อเสริมสร้างการใช้มิติทางวัฒนธรรมในการพัฒนา โดยการสร้างและจรรโลงเพื่อจิตสำนึกทางวัฒนธรรมของประชาชนให้

2.1 มีวิถีคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

2.2 มีวิถีชีวิตในสังคมสมัยใหม่อย่างมีความสุข บนพื้นฐานคุณค่าของวัฒนธรรมไทย

2.3 สามารถรักษา พัฒนา และสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย ให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติอันที่จะนำมาซึ่งศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของคนไทยในบริบทของสังคมโลก

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 ให้ความเห็นชอบ (ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0205/1547 ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2542) ดังนี้

1. ให้ประกาศให้ช่วงปี พ.ศ. 2541-2550 เป็น “ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา”

2. ให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินการวัฒนธรรม โดยการนำแผนแม่บทวาระแห่งชาติ ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมไทยเพื่อการพัฒนา นี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวัฒนธรรม ในช่วงปี พ.ศ. 2541-2550 ให้เหมาะสมกับหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานต่อไป รวมทั้งขอความร่วมมือภาค

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เอกชนให้นำแผนแม่บทวาระแห่งชาติ ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา นี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวัฒนธรรม ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2550 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ให้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน โดยให้มีหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจ ส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทวาระแห่งชาติ **ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา** ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ต่อไป

เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามวาระแห่งชาติได้ผลสมบูรณ์ตามจุดมุ่งหมาย จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานไว้ 9 ยุทธศาสตร์ เช่น **ปฏิรูปการศึกษาให้เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น** (ยุทธศาสตร์ที่ 5) **เสริมบทบาทผู้นำทางศาสนาในการจัดการศาสนธรรมเป็นพื้นฐานในการพัฒนา** (ยุทธศาสตร์ที่ 8) เป็นต้น และได้กำหนดแผนงานหลักของวาระแห่งชาติไว้ 9 แผนงาน เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แผนงานหลักดังกล่าวประกอบด้วย แผนงานหลักที่ 1 การเสริมสร้างวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา แผนงานหลักที่ 2 การส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพของครอบครัวและชุมชน แผนงานหลักที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย แผนงานหลักที่ 4 การส่งเสริมการลงทุนทางวัฒนธรรม แผนงานหลักที่ 5 การปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยมที่พึงประสงค์ แผนงานหลักที่ 6 **การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก** แผนงานหลักที่ 7 การเสริมสร้างศักยภาพในการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม แผนงานหลักที่ 8 การเชิดชูคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรม แผนงานหลักที่ 9 การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการงานวัฒนธรรม

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานตามแผนงานหลักว่าด้วย **การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก** ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ว่า วัฒนธรรมไทยในสวนที่ดีที่ควรเผยแพร่ให้ปรากฏแก่สังคมโลก ที่นับว่าสำคัญได้แก่ **สถาบันพระมหากษัตริย์** ที่ได้รับการเทอดทูนจากชาวไทยและยอมรับในพระราชกรณียกิจไปทั่วโลก **พระพุทธศาสนา** ซึ่งเป็นศาสนาแห่งภูมิปัญญาและสันติภาพ ซึ่งในฐานะหลักของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยอีกมากมาย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยเหล่านี้ จะเสริมสร้างให้ประเทศไทยเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์อารยธรรมของโลกได้

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนงานหลักที่ 6 ว่าด้วย **การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก** บรรลุผล จึงได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน (ดูรายละเอียดแผนงานหลักที่ 6 ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาหน้า 24-73) ดังนี้

1. รณรงค์ให้คนไทย และสังคมไทยได้ศึกษา และเข้าใจคุณค่าของภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย ค่านิยม และแบบแผนการดำเนินชีวิตอันดีงามแบบไทยที่มีคุณค่าสำหรับสังคม
2. เผยแผ่วัฒนธรรมดีงามของชาวไทยให้ชาวต่างประเทศและสังคมโลก ได้เรียนรู้ทำความเข้าใจในคุณค่า แล้วนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา การสร้างสันติภาพและการพัฒนาโดยส่วนรวม
3. ส่งเสริมและพัฒนา ให้คนไทยมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม ในสังคมโลก
4. พัฒนาศักยภาพของประเทศไทย ให้เป็นศูนย์กลางความร่วมมือ การเผยแผ่ และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของภูมิภาคและของโลก
5. สนับสนุนและส่งเสริมการสร้างสรรค้วฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติ ได้อย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้บรรลุข้างต้น แผนงานหลัก จึงได้กำหนดเป้าหมายเร่งด่วนไว้ 5 เป้าหมาย โดยเฉพาะการเสริมสร้างพลังขับเคลื่อนในระดับนานาชาติ ที่ก่อให้เกิดการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และให้พระพุทธศาสนาในการจรรโลงสันติภาพของโลก (เป้าหมายที่ 3.1.4) ซึ่งนับว่าเป็นสาระสำคัญยิ่ง เพราะประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ ประชากรกว่า 95% นับถือพระพุทธศาสนา องค์พระประมุขของชาติทรงเป็นพุทธมามกะและองค์ศาสนูปถัมภก และพระพุทธศาสนาเป็นงานหลักของวัฒนธรรมไทย ดังนั้น **ชาวพุทธโลกจึงได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ประเทศไทยเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของศาสนธรรมองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (The World Fellowship of Buddhists) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 (ตามมติที่ประชุมองค์การ ครั้งที่ 9 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ครั้งที่ 12 และให้ประเทศไทยเป็นที่ตั้งมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก (The World Buddhist University) ตามมติที่ประชุมองค์การ พสล. ครั้งที่ 20 ณ ประเทศออสเตรเลีย เมื่อปี 2541** ดังนั้น การศึกษาเบื้องต้น การเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก จึงเป็นเรื่อง เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมของคนไทยและประเทศไทยในสังคมโลก

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ
2. วิเคราะห์ปัญหา และการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยศึกษาการวิเคราะห์ในกรอบ วิเคราะห์จากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา หรือสายเถรวาท มหายาน วัชรยาน และอื่น ๆ
3. เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนาศักยภาพของประเทศไทยและคนไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับของนานาชาติ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งจะครอบคลุมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การแผ่ขยายของพระพุทธศาสนาในสังคมโลก
2. การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและสุวรรณภูมิ
3. หลักฐานที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ
4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติของไทย
5. ยุทธศาสตร์และแนวทางดำเนินงานการเผยแผ่ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก
6. ข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทยองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

4. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

4.1 การเผยแผ่ หมายถึง การนำศาสนาและวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรี ความสามัคคี และความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ (แนวทางในการศึกษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมไทย พุทธศักราช 2529 หน้า 1 ข้อ 2 และหน้า 8 ข้อ 5.3)

4.2 ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา หมายถึง แผนแม่บทวาระแห่งชาติว่าด้วย "ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมไทยเพื่อการพัฒนา" (พ.ศ. 2541-2550) ที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 เพื่อให้เป็นกรอบและแนวทางในการพัฒนาสังคมไทยทั้งในด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ เป็นการประกาศเจตนารมณ์ของรัฐบาลไทยในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาประเทศโดยใช้มิติทางวัฒนธรรม (ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา หน้า 1-3)

4.3 การเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย หมายถึง การพัฒนาศักยภาพของคนไทยและประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก ตามแผนงานหลักที่ 6 ว่าด้วยการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก (ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา หน้า 24-27)

4.4 การเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก หมายถึง ความพร้อมของประเทศไทยและคนไทยในการเผยแผ่ศาสนธรรมและวัฒนธรรมที่ดั่งงาม ให้ชาวต่างประเทศและสังคมโลกได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจในคุณค่าและนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา การสร้างสันติ และการพัฒนาโดยรวมบนพื้นฐานพุทธศาสนา (ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา หน้า 24 ข้อ 3.1.5)

4.5 วัฒนธรรมไทย หมายถึง วิถีชีวิต วิถีคิด และวิถีแห่งการเรียนรู้บนพื้นฐานพระพุทธศาสนา เป็นพลังของสังคมทางภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป (วัฒนธรรมการพัฒนา โดย น.พ.ประเวศ วะสี พิมพ์โดยโรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว พ.ศ. 2537)

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

4.6 **พระพุทธศาสนาของโลก** หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้แผ่ขยายไปยังส่วนต่าง ๆ ของโลก จนเป็นที่ยึดถือปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก ซึ่งแบ่งออกเป็นนิกายใหญ่ ๆ 3 นิกาย คือ เถรวาท มหายาน และวัชรญาณ โดยมีองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (The World Fellowship of Buddhists) ซึ่งตั้งขึ้นโดยชาวพุทธโลกเมื่อปี 2493 ณ ประเทศศรีลังกา (ปัจจุบันมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทย) ทำหน้าที่เป็นศูนย์เชื่อมโยงระหว่างนิกายต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวและมุ่งทำงานเพื่อความสงบสุขและสันติภาพของโลก ตามวัตถุประสงค์ขององค์กร (แนะนำองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก : 2540 หน้า 24-27)

4.7 **องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พสล.)** หมายถึงองค์การชาวพุทธโลก ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2493 โดยผู้นำชาวพุทธโลกจาก 29 ประเทศ ที่ไปประชุมกัน ณ กรุงโคลัมโบ ศรีลังกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่น และภราดรภาพในหมู่พุทธศาสนิกชนทั่วโลก ด้วยความร่วมมือของศาสนา พสล. กว่า 140 ชาติ จาก 32 ประเทศทั่วโลก (แนะนำองค์การ พสล. ไทย : 2540 หน้า 27)

4.8 **มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก (The World Buddhists University)** ตั้งขึ้นโดยมติที่ประชุมใหญ่องค์การ พสล. ครั้งที่ 20 ณ ประเทศออสเตรเลีย โดยมีศูนย์กลางมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในประเทศไทย ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2543 บทบาทสำคัญของมหาวิทยาลัยคือ เป็นศูนย์ข้อมูลและทำหน้าที่ประสานงานทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาทั่วโลก (กฎบัตรมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก หน้า 1-5)

4.9 **พระธรรมทูต** หมายถึง พระภิกษุที่มีบทบาทในการเผยแผ่ และถ่ายทอดพุทธธรรมแก่ผู้สนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ตามระเบียบว่าด้วยพระธรรมทูตไทย (เอกสารบรรยาย การฝึกอบรมพระธรรมทูต หน้า 1-4)

4.10 **เถรวาท** หมายถึง นิกาย 1 ใน นิกายหลักของพระพุทธศาสนา 3 นิกาย มุ่งยึดคำสอนเดิมของพระพุทธเจ้าเป็นหลักตามที่กำหนดไว้ในคำภีร์ **พระไตรปิฎก** ที่มีความยาวถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ ที่บรรดาพุทธสาวกได้เขียนขึ้นหลังจากการทำสังคายนาแล้ว พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทจะแพร่หลายในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะศรีลังกา พม่า ลาว กัมพูชา และไทย (ศาสนาโลก โดยธนู แก้วโอกาส หน้า 221-227)

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

4.11 **มหายาน** หมายถึง นิกายของพระพุทธศาสนานิกาย 1 ใน 3 นิกายหลัก เป็นนิกายที่นำสาวกของพระพุทธเจ้าผู้การหลุดพ้นได้ เป็นจำนวนมาก (มหายาน คือ ยานใหญ่) สาวกในนิกายนี้จึงเรียกนิกายเก่า เถรวาท ว่า นิกายหินยาน (หินยาน คือ ยานเล็ก) เพราะถือว่าเป็นวิธีการสอนที่ทำให้คนหลุดพ้นได้น้อย พระพุทธศาสนานิกายมหายาน จะแพร่หลายในจีน เกาหลี และญี่ปุ่น (ศาสนาโลก : โดย ธนู แก้วโอกาส : หน้า 226-227)

4.12 **วัชรยาน** หมายถึงนิกาย 1 ใน 3 นิกายหลักของพระพุทธศาสนา บางทีเรียกว่านิกายตันตระ มุ่งเข้าถึงการหลุดพ้น คือ นิพพาน ให้รวดเร็วยิ่งกว่าคำสอนเดิมในนิกายมหายาน ปัจจุบันในยุโรปและอเมริกาโดยเฉพาะริเบตซึ่งถือว่าเป็นแหล่งที่ตั้งพระพุทธศาสนานิกายวัชรยาน (ศาสนาโลกโดย ธนู แก้วโอกาส หน้า 226-227)

4.13 **เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา** หมายถึง บุคคลและองค์กรที่มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น วัดไทยในต่างประเทศ พระสงฆ์ไทยในต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ ตริยภาคีขององค์กรพล. การศึกษาและปฏิบัติในประเทศไทย สื่อและมวลชน วัดต่าง ๆ ในประเทศไทย เป็นต้น

4.14 **ผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา** หมายถึง ผู้นำและผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท มหายน วัชรยาน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ

4.15 **การศึกษาเบื้องต้น** หมายถึง การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการเผยแผ่และแลกเปลี่ยนศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในยุทธศาสตร์และแนวทางดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทย และประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

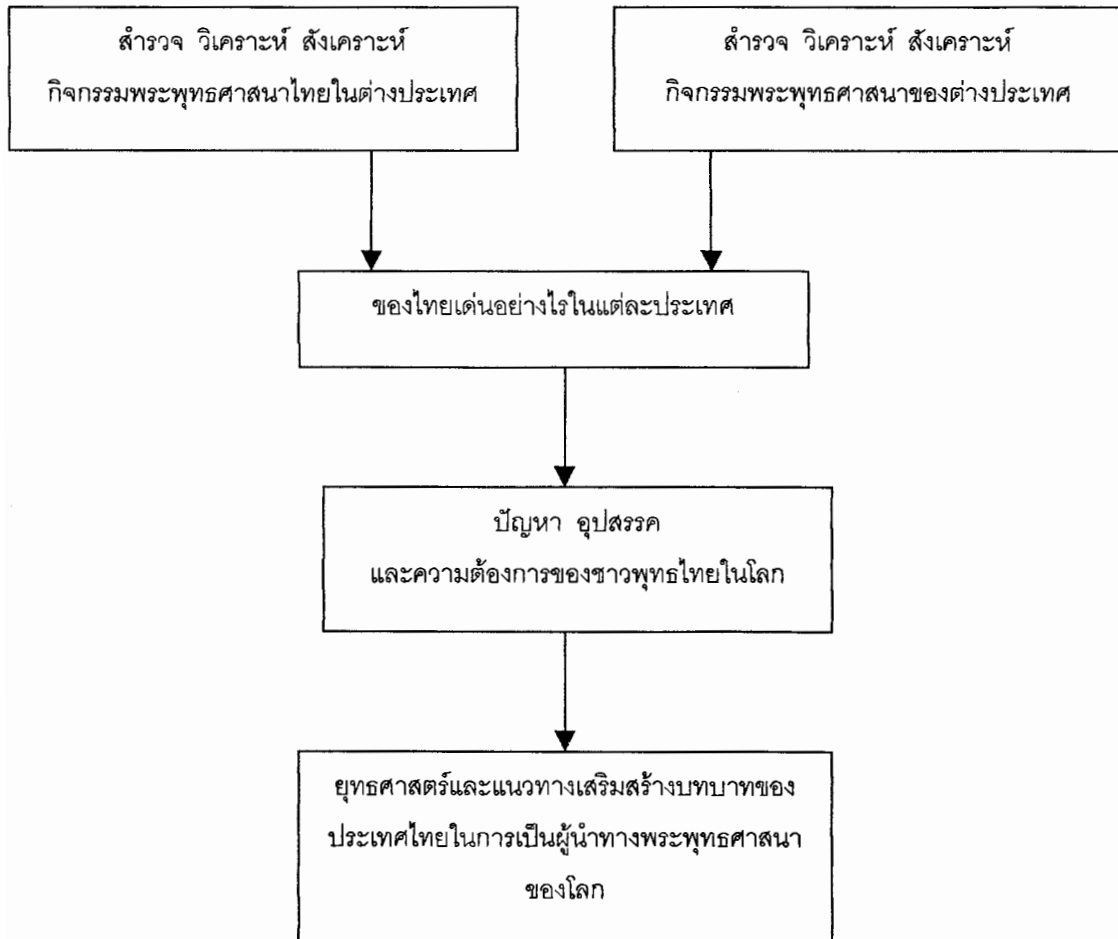
5. ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาและสำรวจข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. สัมภาษณ์ผู้รู้และผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. บูรณาการผลการศึกษาวิจัยในประเทศต่าง ๆ
4. ชี้ประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน
5. เสนอแนะแนวทางจัดองค์กรและการบริการจัดการเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยและประเทศไทย ให้เป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

6. กรอบการวิจัย

การศึกษาวิจัยจะดำเนินการตามกรอบดังนี้

การกำหนดเวลาในการวิจัย ระยะเวลาประมาณ 9 เดือน

การดำเนินงานวิจัย / เดือน	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. รวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลในประเทศ 2. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้ผลการวิเคราะห์ เป็นพื้นฐานในการ การสกัดเลือกตัวแทนวัด สำนักสงฆ์ และองค์กรทางพระพุทธ ศาสนาทั่วโลก เพื่อเป็นที่ศึกษาของโครงการ 3. จัดทำแบบสอบถาม บัญชีเก็บข้อมูล และเตรียมประเด็น สัมภาษณ์ทางไกล และทำการทดสอบแบบสอบถาม 4. ดำเนินการสำรวจข้อมูลทางไกล ผ่านระบบไปรษณีย์ ระบบ สื่อสารทางไกล 5. จัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอ สวท. 6. วิเคราะห์ข้อมูลที่สำรวจและรวบรวม เพื่อบ่งชี้สารสำคัญที่ การศึกษา 7. ประมวลผล ส่งวิเคราะห์และบูรณาการองค์ความรู้จากผลการ วิเคราะห์ข้อมูล จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เสนอ สวท.	↕	↕	↕	↕		↕	↕	↕	↕

บทที่ 2

การแผ่ขยายของพระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากอินเดียสู่สังคมโลก

ดินแดนที่เรียกว่า “ชมพูทวีป” ในอดีตกาลนั้น ปัจจุบันถูกแบ่งเป็นประเทศต่าง ๆ ได้แก่ อินเดีย เนปาล ปากีสถาน และบังคลาเทศ

ประเทศอินเดียเป็น 1 ใน 3 ของคาบสมุทรทิวเขาสยาม ซึ่ง เป็นคาบสมุทรที่ใหญ่ที่สุดภาคเหนือของอินเดียประกอบด้วยทิวเขาที่สูงที่สุดในโลก คือ ทิวเขาหิมาลัย ทางตอนใต้เป็นที่ลุ่มอันกว้างใหญ่ไพศาล อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำสินธุ แม่น้ำคงคา ทางใต้สุดมีภูเขาวิธยันต์ขวาง เรียกว่าราบบสูงเด็คขาน

ชนเผ่าเดิมของอินเดียสันนิษฐานกันว่า อาศัยอยู่ในอินเดียประมาณ 2,000 ปี ก่อนคริสตกาล เดิมเรียกว่า พวกมิลักกะ ปัจจุบันเรียกว่า พวกดราวิเดียน (Dravidians) เชื้อสายของคนกลุ่มนี้ปัจจุบันมีอยู่มากในอินเดียตอนใต้

ชนอีกเผ่าหนึ่งที่อพยพเข้าสู่อินเดียในระยะเวลาประมาณก่อน ค.ศ. 1,500 ปี เข้ามาทางเหนือและตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ลุ่มน้ำสินธุ เดิมเรียกว่า พวกสินธุ และเพี้ยนมาเป็น “ฮินดู” ต่อมาศาสนาที่คนกลุ่มนี้นับถือเรียกว่า “ศาสนาฮินดู” ครั้งแรกเข้ามาได้ปักหลักอยู่ ณ แคว้นปันจาบ

คนที่อพยพเข้ามาใหม่นี้เป็นเผ่าอารยัน เป็นคนผิวขาว สูงใหญ่ กล่าวกันว่า ชาวอารยันมีสองสาย คือ สายที่ 1 ตั้งหลักแหล่งอยู่ในเปอร์เซีย และ สายที่ 2 เข้ามาสู่อินเดียทางเหนือผ่านแม่น้ำสินธุ

การที่พวกอารยันยึดแม่น้ำสินธุเป็นที่ตั้งหลักแหล่งจนได้นามว่า ฮินดู ในขณะที่เดียวกัน เพราะคนกลุ่มนี้นับถืออินทายเป็นเทพเจ้า จึงได้นามว่า “อินทียะ” หรือ “อินดัส” ต่อมาเพี้ยนเป็น “อินเดีย”

พวกอารยันนั้นเพิ่งอพยพเข้าสู่ชมพูทวีปประมาณ 1,500 ปีก่อนคริสตกาล หรือก่อน พ.ศ. ประมาณ 1,000 ปี แต่จากหลักฐานทางโบราณคดี ชุมชนในแคว้นสินด์ (Sind) ปากีสถาน

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เป็นซากเมืองเก่ามีอายุประมาณ 4,500 ปีเป็นอย่างต่ำ

นักโบราณคดีเรียกความเจริญในตอนนั้นว่า อารยธรรมกลุ่มน้ำสินธุ (Indus Culture or Indus Civilization) หรืออารยธรรมก่อนอารยัน (Pre-Aryan Civilization)

วัฒนธรรมก่อนอารยันเห็นจะเรียกได้ว่า เป็นวัฒนธรรมดราวิเดียน ซึ่งไม่มีหลักฐานให้สืบค้นได้มากนัก ส่วนใหญ่ที่ศึกษากันเป็นอารยธรรมของอารยัน

อารยัน ถือว่าตนเองเป็นเทพ (สุร) มีความกล้าหาญ มีหลักแหล่งในแถบแม่น้ำสินธุ และขยายดินแดนลงมาทางใต้ ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่าอารยันแบ่งพวกตนเองเป็น 3 ระดับ คือ

1. พวกนักบวช หรือ พรหมณ์
2. พวกนักรบ หรือ กษัตริย์
3. พวกพ่อค้า และ เกษตรกร

พวกอารยันกดขี่ชนพื้นเมือง ลงเป็นคนชั้นต่ำ เรียกว่า ศูทร กีดกันไม่ให้พวกศูทรคบค้าสมาคมแต่งงานกับพวกผิวขาว โดยอ้างว่าผิดข้อห้ามทางศาสนา นาน ๆ เข้าพวกผิวดำก็เป็นฮินดูเลยเกิดการแบ่งชั้นวรรณะในกลุ่มเดียวกัน ออกเป็นวรรณะ 4 ซึ่งประกอบด้วย พรหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และ ศูทร โดยพรหมณ์ทำตัวเป็นพี่ใหญ่ ถือว่าวรรณะตนสูงสุด วรรณะอื่นต่ำ แนวความคิดซึมซับเข้าสู่กระแสเลือดชาวฮินดูอินเดียส่วนใหญ่มาจนทุกวันนี้

แหล่งกำเนิดวัฒนธรรม

แหล่งกำเนิดสำคัญของวัฒนธรรมอยู่ในพระเวท ประกอบด้วยเชื้อของความคิดทั้งปวงที่มีอิทธิพลครอบงำชีวิตของแต่ละคนและของสังคมอินเดีย ส่วนประกอบสำคัญที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อการเจริญงอกงามของอารยธรรมพระเวท จำแนกได้ดังนี้

1. พระเวท 4 คำว่า "เวท" หมายถึงความรู้ พระเวทเหล่านี้เข้าใจกันว่าเป็นขุมปัญญาของอารยัน พระเวทเรียกว่า "ศรุตี" หมายถึงความรู้ซึ่งถ่ายทอดจากครูสู่ศิษย์ จากพ่อสู่ลูกด้วยการบอกปากต่อปาก

2. พรหมณ์ครันถ์ 9 ว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้หรือการรำยมนต์ในพิธีกรรมต่าง ๆ (ยัญ)

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

3. อุปนิษัทที่สำคัญ 11 เป็นส่วนหนึ่งของพราหมณ์ครันถะ หลักคำสอนของอุปนิษัทคือ โลกทางวัตถุมีวิญญาณ ทำให้วัตถุมีชีวิตเรียกว่าวิญญาณสูงสุด (พรหมัน) ร่างกายมีอาตมันอาศัยอยู่
4. เวทงคะ 6 หมายถึง แขนงของพระเวท ซึ่งมีพระเวทเป็นลำดับ เวทงคะเป็นงานคิดขึ้นมาเพื่อช่วยให้การใช้คัมภีร์พระเวท เช่น การออกเสียง การตีความ และการใช้มนตราในพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ถูกต้อง
5. อุปเวท 4 ประกอบด้วย เรื่องยา เรื่องยุทธศาสตร์ เรื่องดนตรี ศิลปะ และสถาปัตยกรรม
6. ทรรศนะ 6 หมายถึง ระบบปรัชญาเชื่อในความมีอยู่ของพระเป็นเจ้า หรือ สำนักปรัชญา "อัสติกะ"
7. ภควัตคีตา หมายถึง ตัวแทนแห่งจุดสูงสุดของภูมิปัญญาอารยัน

อินเดียกับพระพุทธศาสนา

ถิ่นกำเนิดพระพุทธศาสนา¹ คือประเทศอินเดีย แม้ว่าที่ประสูติของพระองค์จะอยู่ที่ประเทศเนปาลก็ตาม กบิลพัสดุ์ก็อยู่ชายแดนติดกับประเทศอินเดีย การเคลื่อนไหวของพระพุทธศาสนาทั้งในสมัยพุทธกาลและหลังพุทธกาล อยู่ที่อินเดียทั้งสิ้น สมัยก่อนเราถือกันว่า นั่นคือดินแดนส่วนหนึ่งของอินเดีย

หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว ได้มีเสี้ยนหนามของพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น ในขณะนั้นพระพุทธศาสนาเริ่มเสื่อมลงเป็นลำดับ ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 3 รัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นสมัยที่พระพุทธศาสนารุ่งเรืองที่สุด ภายหลังจากพุทธกาลในประเทศอินเดีย จึงได้มีการชำระพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น คือการทำสังคายนา และนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการปกครองประเทศเรียกว่า "ระบบปกครองโดยธรรมาธิปไตย" ซ้ำยังได้ประกาศพระพุทธศาสนาออกไปสู่นานาประเทศอย่างกว้างขวาง

¹ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, "ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 1" พ.ศ. 2525

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาได้เริ่มขยายโดยพระพุทธองค์เอง และพระอรหันต์สาวกทั้งหลายของพระองค์² ในช่วงระยะเวลา 200 ปี แรกของประวัติพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาได้กำจัดวงอยู่ในอาณาบริเวณแถบคาบสมุทรอินเดียนั้น ครั้นเมื่อถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งเป็นกษัตริย์พระองค์เดียวในโลก ท่ามกลางกษัตริย์ทั้งหลาย ที่ได้ทรงยอมรับนับถือพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และได้ทรงพยายามปลูกฝังประชาชน โดยการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ให้แก่ ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจริยธรรม พระองค์ได้ทรงบัญชาให้มีการสลักคำสั่งสอนทางด้านศีลธรรมต่าง ๆ บนศิลาจารึก และคำจารึกเหล่านี้ได้กลายเป็นคำเทศน์บนแผ่นหิน โดยเป็นคำเทศน์โดยตรงไปตรงมา ไม่ใช่เป็นเพียงอุปมาอุปไมยเท่านั้น พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเพียบพร้อมไปด้วยพระทัยที่อดทน อันได้มาจากคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและในรัชสมัยของพระองค์ ศาสนาอื่น ๆ ต่างก็ได้รับเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ โดยปราศจากอุปสรรคหรือการขัดขวางใด ๆ เลย

โดยที่ทรงตระหนักดีถึงประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่มนุษยชาติจะได้รับ จากการอบรมสั่งสอนให้มีการสงบจิตและให้เกิดปัญญา ดังเช่นองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระเจ้าอโศกมหาราชได้พยายามทุกวิถีทาง ที่จะแผ่ขยายพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ออกไปนอกประเทศอินเดีย ได้มีสาวกทั้งหลายได้เจริญรอยตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ที่ว่า **“จงไป ณ บัดนี้ จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของคนหมู่มากและเกื้อกูลแก่ชาวโลก”**

บันทึกต่าง ๆ ของพระเจ้าอโศกมหาราชได้กล่าวถึงคณะธรรมทูตที่ส่งออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแคว้นและประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 9 สาย³ คือ

1. **พระมัชฌันติกเถระ** ไปแคว้นแคชเมียร์ และคันธาระ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ซึ่งได้แก่แคว้นแคชเมียร์ในปัจจุบัน
2. **พระมหาเทวเถระ** ไปมณฑลทอลอยู่ทางทิศใต้ของแม่น้ำโคธาวารี ซึ่งได้แก่แคว้นไมซอร์ในปัจจุบันอยู่ทางทิศใต้ของอินเดียกับแคว้นมัทราส

² พันเอก ดร. ชินวุธ สุนทรสิมะ “พระพุทธศาสนา-อมตเทศนา” แปลจากเรื่อง Buddhism A Living Message by Piyadsaai Thero, จัดพิมพ์โดย โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ พ.ศ. 2527 หน้า 65-76

³ “พระพุทธศาสนาใน 25 ศตวรรษ” หน้า 18-20

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

3. พระรักขิตตเถระ ไปนวาฬีประเทศ อยู่ในเขตกระระนะแคว้นบอมเบย์
4. พระโยนกธัมมรักขิตตเถระ ไปปรันตชนบท อยู่ริมทะเลอาระเบียบนทางทิศเหนือของบอมเบย์
5. พระมหาธัมมรักขิตตเถระ ไปมหาวิญญูประเทศ ได้แก่แคว้นอันธรวุทวันนี
6. พระมหารักขิตตเถระ ไปโยนกประเทศ ได้แก่เขตแดนบั๊กเตรียในเปอร์เซียเดี่ยวนี
7. พระมัชฌิมเถระ ไปหิมวันตประเทศ ได้แก่เนปาล ซึ่งอยู่ตอนเหนือของอินเดีย
8. พระโสณเถระและพระอูตตรเถระ ไปสู่สุวรรณภูมิ ได้แก่ ไทย พม่า และมอญทุกวันนี้
9. พระมหินทรเถระ ไปประเทศลังกา

ประเทศศรีลังกา นับเป็นประเทศที่ตั้งมั่นทางพระพุทธศาสนาสายเถรวาทอย่างมั่นคง หลังจากที่เวลาได้เปลี่ยนไปแล้วกว่าสี่พันห้าศตวรรษ จากศรีลังกาพระพุทธศาสนาได้แผ่ไปยังพม่า และประเทศสยาม หรือประเทศไทยในปัจจุบัน จากนั้นก็ไปยังอินโดจีนและญวน พระพุทธศาสนาได้ปักหลักในธิเบตแล้วแผ่ขยายไปยังประเทศเนปาล มองโกเลีย และได้ยื่นหยัดมั่นคงในประเทศจีน จากนั้นก็ได้เจาะเข้าไปในเกาหลี และส่งผ่านไปยังประเทศญี่ปุ่น โดยใช้เส้นทางผ่านทะเล พระพุทธศาสนาได้ขยายไปยังชวา และได้เจริญรุ่งเรืองในสุมาตราระหว่างสมัยราชวงศ์ศรีวิชัย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการแผ่ขยายพระพุทธศาสนาสู่โลกตะวันตกนั้น อาจกล่าวได้ว่า ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เริ่มแรกที่สุดที่ได้มายังประเทศอังกฤษ เยอรมัน และประเทศอื่น ๆ ของยุโรป ก็โดยทางหนังสือพระพุทธศาสนาต่าง ๆ หาใช่โดยทางธรรมทูตไม่ หนังสือนั่นเองได้เป็นธรรมทูต การศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังและการแพร่กระจายการศึกษาพระพุทธศาสนาในโลกตะวันตก ได้เริ่มต้นกันจริง ๆ ในตอนต้นศตวรรษที่ 19 ผู้คงแก่เรียนที่มีชื่อเสียงหลายคนได้ศึกษาพระพุทธศาสนากับแนวความคิดทางอินเดียก็ดี และได้เขียนหนังสือที่มีค่าแก่การศึกษาเกี่ยวกับประวัติและหลักพระพุทธศาสนาไว้หลายเล่มเป็นภาษาของชาวยุโรปหลายภาษา จึงทำให้พระพุทธศาสนาแพร่ขยายสู่สังคมตะวันตกทั้งในยุโรปและอเมริกา อย่างกว้างขวาง ตั้งแต่บัดนั้นมาจนปัจจุบัน

⁴ พระพุทธศาสนา-อมตเทศนา หน้า 68

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เพื่อให้ชาวพุทธโลกได้มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความร่วมมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2493 จึงได้มีการชุมนุมชาวพุทธโลกครั้งยิ่งใหญ่ขึ้น ณ กรุงโคโลมโบ ประเทศศรีลังกา เพื่อจัดตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (The World Fellowship of Buddhists – WFB) โดยผู้นำชาวพุทธโลกจาก 29 ประเทศ ได้ไปประชุมกันเกี่ยวกับดังกล่าว นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ที่พุทธศาสนิกชนแทบทุกนิกายในโลก ไม่ว่าจะเป็นเถรวาท มหายาน หรือ วัชรยาน ต่างได้พบปะร่วมประชุมปรึกษา ร่วมแรงร่วมใจและตั้งปณิธานร่วมกัน ในอันที่จะส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยไม่ถือเอาลัทธิธรรมเนียมใด ๆ เป็นเครื่องกีดกัน

ในที่สุด ที่ประชุมได้มีมติเป็นเอกฉันท์ ก่อตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พสล.) และได้ร่างรัฐธรรมนูญขององค์การขึ้นเพื่อใช้เป็นมูลฐานในการปฏิบัติงานร่วมกันต่อไป

คำปรารภในการเริ่มประกาศใช้ธรรมนูญ และวัตถุประสงค์อันแท้จริงขององค์การมีดังต่อไปนี้⁵

... พวกเราคณะผู้แทนประเทศและองค์กรต่างๆ ทั้งหลายจากทั่วทุกภาคพื้นพิภพได้ตกลงใจที่จะก่อตั้งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เพื่อรวบรวมพุทธศาสนิกชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อให้มีความเข้มแข็งในการเพียรพยายามศึกษาและปฏิบัติธรรมะ ตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเราจะได้เผยแผ่ธรรมะของพระองค์ให้แพร่หลายไปจนสุดกำลังความสามารถ เราเชื่อว่าผลงานแห่งการที่พุทธศาสนาได้แพร่หลายไปทั่วโลกนี้ จะเป็นเครื่องบันดาลใจและเป็นพลังชักจูงให้ประชากรของโลกและรัฐบาลต่าง ๆ ดำเนินชีวิตตามแนวของพระพุทธศาสนา เมื่อเป็นเช่นนี้ ตลอดกาลปาวสานตักก็จะมีแต่ความสันติสุข และความสามัคคีกลมเกลียวกันในมวลหมู่มนุษย์ ฉะนั้น ในการประชุมพุทธศาสนิกชนทั่วโลก ซึ่งจัดให้มีขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 6 แห่งเดือนอชชะ ตรงกับวันที่ 6 มิถุนายน 2493 จึงได้หารือและยอมให้ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองฉบับนี้ ...

⁵ สำนักงานใหญ่ พสล. “แนะนำองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก” พ.ศ. 2540 หน้า 26-27

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

วัตถุประสงค์ องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนในมวลสมาชิกภริกาชาติลและปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยเคร่งครัด

2. เสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่น และภวตรภาพให้หมู่พุทธศาสนิกชน

3. เผยแผ่หลักธรรมอันบริสุทธิ์ประเสริฐของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

4. ก่อตั้งและดำเนินกิจกรรมทั้งหลายอันเป็นประโยชน์ในด้านสังคม การศึกษา

วัฒนธรรม และมนุษยธรรม

5. ดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างสันติภาพและความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่มนุษย์ และความผาสุกให้แก่มวลชน ตลอดจนให้ความร่วมมือกับองค์การฯ อื่น ๆ ซึ่งประกอบกิจการที่มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน

ประการสำคัญก็คือ องค์การ พสล. จะต้องละเว้นจากการเข้าไปเกี่ยวข้องในการเมืองไม่ว่าด้วยวิธีใด โดยทางตรงหรือทางอ้อม

ในปัจจุบัน องค์การ พสล. มีศูนย์ภาคีที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ของโลกกว่า 140 ภาคี จาก 37 ประเทศ เพื่อดำเนินงานและจัดกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ พสล. ต่อไป

บทที่ 3

การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและสุวรรณภูมิ

การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและสุวรรณภูมิ

ขอชี้แจงเรื่องสุวรรณภูมิเป็นพื้นฐานก่อน^๖ คำว่า “สุวรรณภูมิ” ปรากฏในนิทานชาดกของพระพุทธศาสนา เช่น ในมหาชนกชาดก เล่าเรื่องพระโพธิสัตว์ขออนุญาตมารดาไปเลี้ยงชีพยังสุวรรณภูมิ แล้วเรือแตกกลางทะเล ในสังขพราหมณ์ชาดกเล่าเรื่องพระโพธิสัตว์ลงเรือไปค้าขายหากินทางสุวรรณภูมิ เพื่อนำมาบริจาคทาน เรื่องทั้งสองน่าจะเป็นหลักฐานว่า ชาวชมพูทวีปเดินทางไปมาค้าขายกับชาวสุวรรณภูมิแต่ก่อนพุทธกาล

ประมาณหลังพุทธปรินิพพาน 300 ปี ถึงรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นใหญ่ ในชมพูทวีปได้ส่งสมณทูต 9 สาย ไปเผยแผ่ธรรมยังดินแดนใกล้และไกล มีสมณทูตสายหนึ่ง คือ พระโสณเถระและพระอุตตรเถระ เดินทางมาสู่สุวรรณภูมิ จากการขุดค้นที่ตำบลพงตึก อำเภอบ้านโป่ง นักโบราณคดีได้พบโคมและตะเกียงของพวกโรมันที่จังหวัดนครปฐม แสดงว่าดินแดนแถบนี้เคยเป็นเมืองท่าในยุคโบราณ จุดหมายเหตุของกรีกกล่าวถึงแดนทองว่า “ไครเส” ซึ่งหมายถึงสุวรรณภูมิ ดินแดนดังกล่าวมีแม่น้ำใหญ่ 4 สาย แต่ละสายเป็นอิสระแก่กัน คือ

1. แม่น้ำแดง ในประเทศญวน
2. แม่น้ำโขง ในประเทศลาวและเขมร
3. แม่น้ำอจิรวดี ในประเทศพม่า
4. แม่น้ำเจ้าพระยา ในประเทศไทย

ดังนั้น แผ่นดินสุวรรณภูมิ จึงน่าจะมีขอบเขตครอบคลุมดินแดนอันใหญ่โต มีประเทศรวมกัน 6 ประเทศ คือ

1. ประเทศไทย
2. ประเทศพม่า

^๖ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. “ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 2” พ.ศ. 2525 หน้า 41-42

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

3. ประเทศญวน
4. ประเทศเขมร
5. ประเทศลาว
6. ประเทศมลายู

การที่พระสมณทูต คือ พระโสณเถระและพระอุตตรเถระ นำพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทยนั้น ตามเส้นทางของชาวอินเดีย ซึ่งเข้ามาสู่สุวรรณภูมิมีหลายทางด้วยกัน คือ

1. ทางบก โดยผ่านเบงกอล ข้ามเทือกเขาปาดไก่อเข้าสู่พม่าตอนบน
2. ทางเรือ ข้ามอ่าวเบงกอลขึ้นที่อ่าวเมาะตะมะ หรือมาขึ้นที่ฝั่งมะริด ทวาย ตะนาวศรี แล้วเดินบกเข้าสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยผ่านจังหวัดกาญจนบุรี
3. ทางเรือ ข้ามมหาสมุทรเข้าสู่ช่องแคบมะละกา มาขึ้นบกบนแหลมมลายู หรืออาจจะข้ามไปเลยเข้าอ่าวญวนไปกัมพูชาและจามปา

ชาวชมพูทวีปส่วนใหญ่พากันอพยพมาสู่แผ่นดินสุวรรณภูมิ เกิดขึ้นในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช กล่าวกันว่าชาวแคว้นกลิงคะ (แคว้นโอริสาปัจจุบัน) หนีภัยสงครามลงเรือจำนวนหลายร้อยลำ แล่นไปมาสู่สุวรรณภูมิ และหมู่เกาะอินโดนีเซีย ในกลุ่มผู้อพยพมีชาวบ้านสามัญ นักปราชญ์ราชบัณฑิต และขุนนางผู้ใหญ่เป็นจำนวนมาก ตำนานพื้นเมืองของชาติต่าง ๆ ในสุวรรณภูมิมักจะเล่าถึงปฐมวงศ์ของตนว่าเป็นชาติติยะมาจากชมพูทวีป คนเหล่านี้ได้มาสอนความเจริญให้แก่สุวรรณภูมิ เมื่อพระโสณเถระและพระอุตตรเถระ ธรรมทูตของพระเจ้าอโศกมหาราช นำพระพุทธศาสนามาเผยแผ่เป็นคนแรก อาจเป็นทางเรือหรือไม่ก็ทางบก โดยผ่านเบงกอลข้ามเทือกเขาปาดไก่อเข้าสู่พม่าตอนบน แล้วผ่านเข้ามาทางจังหวัดกาญจนบุรี มาสู่**นครปฐม** อันเป็นเมืองหลวง ซึ่งเรียกชื่อในสมัยนั้นว่า "**ทวาราวดี**" ได้แสดงเทศนาธรรมให้แก่ชาวสุวรรณภูมิเหล่านั้นก่อน แล้วจึงเผยแผ่พุทธธรรมออกไปถึงชาวพื้นเมืองเดิมมีมอญโบราณ ละว้า เป็นพวกแรกในสุวรรณภูมิที่นับถือพุทธศาสนาในยุคนี้

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในประเทศไทย อาจแบ่งออกได้เป็น 4 ยุค คือ

1. ยุคพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทแบบสมัยอโศก² หลังจากเสร็จสิ้นการสังคายนาครั้งที่ 3 ณ พระนครปาฏลิบุตร เมื่อประมาณ พ.ศ. 236 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงส่งพระสงฆ์ไปประกาศพระศาสนาในดินแดนต่าง ๆ รวม 9 สาย ดังกล่าวแล้ว พระโสณะและพระอุตตระ (สายที่ 8) ได้นำพระพุทธศาสนามาประดิษฐานในอาณาจักรสุวรรณภูมิ ซึ่งสันนิษฐานได้ว่าจังหวัดนครปฐม โดยมีโบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น พระปฐมเจดีย์ ศิลารูปพระธรรมจักร เป็นต้น เป็นประจักษ์พยานอยู่ในปัจจุบัน

2. ยุคพระพุทธศาสนาแบบมหายาน³ เมื่อประมาณ พ.ศ. 620 พระเจ้ากนิษกะมหาราช แห่งอินเดีย ทรงอุปถัมภ์สังคายนาครั้งที่ 4 ของฝ่ายมหายาน ณ เมืองชวีเนระ และทรงส่งสมณทูตออกประกาศพระศาสนาในเอเชียกลาง เป็นต้น คราวนั้น พระเจ้ามิ่งดี ทรงนำพระพุทธศาสนาจากเอเชียกลางเข้าไปเผยแผ่ในประเทศจีนและได้ทรงส่งทูตสันถวไมตรีมายัง คุณหลวงแก้ว กษัตริย์ไทยผู้ครองอาณาจักรอ้ายลาว คณะทูตได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาด้วย ทำให้หัวเมืองไทยทั้ง 37 มีราษฎร 51,890 ครอบครัว หันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก

ต่อมาในปี พ.ศ. 1300 กษัตริย์แห่งศรีวิชัย ในเกาะสุมาตราเรื่องอำนาจ แผ่อำนาจเขตเข้ามาถึงเมืองสุราษฎร์ธานี เนื่องจากกษัตริย์ศรีวิชัยทรงนับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน จึงทำให้พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานเผยแผ่เข้ามาในทางภาคใต้ของประเทศไทย ดังมีเจดีย์พระธาตุไชยา และพระมหาธาตุนครศรีธรรมราช เป็นประจักษ์พยานถึงบัดนี้

ในปี พ.ศ. 1550⁴ กษัตริย์กัมพูชา ราชวงศ์สุริยวรมัน เรื่องอำนาจ ได้แผ่อำนาจเขตมาทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางของประเทศไทย และตั้งเมืองละโว้ หรือลพบุรีเป็นเมืองหลวงเมืองหนึ่ง สำหรับปกครองแผ่นดินแถบนี้ กษัตริย์กัมพูชาทรงนับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ซึ่งได้เผยแผ่ต่อขึ้นมาจากอาณาจักรศรีวิชัย แต่มหายานในสมัยดังกล่าวปนเปรมผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์มาก ประชาชนถิ่นนั้นจึงได้รับพระพุทธศาสนาที่เป็นเถรวาทที่สืบมาแต่เดิมกับมหายาน ที่เข้ามาใหม่ ทำให้มีผู้นับถือสองแบบ มีพระสงฆ์ทั้ง 2 นิกาย ภาษาสันสกฤตก็เข้ามาเผยแผ่ มีอิทธิพลในภาษาและวรรณคดีไทยมาตั้งแต่บัดนี้

² พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) พระพุทธศาสนาในเอเชีย ธรรมสภาจัดพิมพ์ เป็นครั้งที่ 1 พ.ศ. 2541 หน้า 338-339

³ เรื่องเดียวกัน หน้า 341-343

⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 10-15

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

3. ยุคพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบพุกาม⁵ เมื่อประมาณ พ.ศ. 1600 พระเจ้าอโนรุธมหาราชหรืออโนรชามังช่อ กษัตริย์พุกามเรื่องอำนาจ ทรงปราบรามัญรวมพม่าได้ทั้งหมด แล้วแผ่อาณาเขตเข้ามาถึงอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง จรดลพบุรีและทวารวดี (นครปฐม) พระเจ้าอโนรุธทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทรงทำนุบำรุงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้า เมื่ออาณาจักรกัมพูชาเรื่องอำนาจ คนไทยที่อยู่ในเขตล้านนาได้รับอิทธิพลขอมน้อย ดังนั้น เมื่ออาณาจักรพุกาม แผ่อาณาเขตเข้า คนไทยในถิ่นนั้นซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบพุกามจนเจริญแพร่หลายขึ้นไปในฝ่ายเหนือ

4. ยุคพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกา⁶ เมื่อประมาณ พ.ศ.1800 อาณาจักรพุกามและกัมพูชาเสื่อมอำนาจลง คนไทยตั้งตัวเป็นอิสระขึ้นได้ ทางเหนือเกิดอาณาจักรล้านนา ได้ลงมาเกิดอาณาจักรสุโขทัย เมื่อพ่อขุนรามคำแหง มหาราชเสด็จขึ้นครองราชย์ ประมาณปี พ.ศ. 1820 ทรงสถาปนาประดิษฐานของพระสงฆ์ลังกา จึงได้อาราธนา พระมหาเถรสังฆราช จากนครศรีธรรมราชเข้ามาพำนัก ณ วัดอรุณภูมิ ในกรุงสุโขทัย พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์เจริญรุ่งเรืองตั้งแต่นั้นมา เบื้องต้นยังมีพระสงฆ์ 2 พวก คือ คณะสงฆ์เดิม กับคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ แต่ในที่สุดได้รวมเข้ามาเป็นนิกายเดียวกัน ส่วนพระพุทธศานามหายานก็เสื่อมลงตามลำดับ

ในที่สุดประชาชนคนไทยได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทย เนื่องจากประชาชนคนไทยมากกว่า 90% นับถือพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก นอกจากนี้ยังมีการจัดองค์กรคณะสงฆ์ เรียกว่า มหาเถรสมาคม เพื่อกำกับกิจการพระพุทธศาสนาในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยมีกรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรรับสนองงานของคณะสงฆ์ไทย ทำหน้าที่ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม ตามที่ได้กำหนดไว้ใน พรบ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม 2535 รายงานสถิติเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา⁷ แสดงให้เห็นว่ามีวัดกว่า 30,000 แห่ง ในประเทศไทย และวัดไทยในต่างประเทศ มีจำนวน 136 แห่ง

⁵ เรื่องเดียวกันหน้า 145-146

⁶ เรื่องเดียวกันหน้า 146-148

⁷ รายงาน "สถิติด้านศาสนาของประเทศไทย ปี 2542" สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2543 บทสรุปสำหรับผู้บริหาร หน้า (ก) - (จ)

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

มีพระภิกษุสามเณรผู้ทำหน้าที่ศาสนทายาทกว่า 300,000 รูป มีการจัดการศาสนศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นอกจากนี้ ประเทศยังเป็นที่ตั้ง สำนักงานใหญ่องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก⁸ (พสล.) ซึ่งศูนย์ภาคีกระจายอยู่ทั่วโลกกว่า 140 ศูนย์ และ ศูนย์มหาวิทยาลัยพระภิกษุศาสนา⁹ (The World Buddhist University) เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ และประสานงานทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาทางพระพุทธศาสนาทั่วโลก

ในส่วนของกิจการตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ ในสุวรรณภูมินั้น พอสรุปได้ดังนี้

1. การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในพม่า¹⁰

พระพุทธศาสนาแผ่เข้าสู่ประเทศพม่าครั้งแรก ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช พุทธศตวรรษที่ 3 พร้อม ๆ กับแผ่เข้าสู่ประเทศไทย เขมร และจัมปา (คือเวียดนาม) ต่อมามีการแลกเปลี่ยนพระสงฆ์กันบ้าง เดินทางไปมาหาสู่กันบ้างกับลังกา ศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท

หลังจากที่พระพุทธศาสนาได้ตั้งมั่นลงในพม่าแล้ว ในระยะหลังนี้ ในไม่ช้าประชาชนก็หันมานับถือศาสนาพุทธมากขึ้นโดยลำดับ พมามีความชื่นชมยินดีในพระธรรมของพระพุทธเจ้า ศูนย์กลางแห่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ที่เมืองทาดอง (Thaton) เป็นเมืองที่มีคนบวชมากที่สุด ทั้งนี้โดยอาศัยความพยายามของภิกษุชาวสิงหลทำหน้าที่เผยแผ่ 7 องค์ คือ ภิกษุถวน (Thawna) และภิกษุโอดตระ (Ottara) และอีก 5 รูป แม้กระนั้นพระพุทธศาสนาก็เจริญเฉพาะทางใต้เท่านั้น ส่วนทางเหนือเกือบไม่ได้ผลเลย

⁸ แนะนำองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก พ.ศ. 2540 หน้า 27

⁹ WFB. Charter of The World Buddhist University, Noratnchai Printing Led. 2541 p.5

¹⁰ พระพุทธศาสนาใน 25 ศตวรรษ หน้า 56-89

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ท่านชิน (Shin) เป็นพระในพระพุทธศาสนาของเมืองทาดอง ออกเดินทางไปสู่ประเทศปาแกน (Pa gan) เพื่อทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา จนเกิดมีผู้เลื่อมใสในเมืองนี้ พระเจ้าอเนาระตะ (Anawrahta) ผู้เป็นกษัตริย์ก็มีพระศรัทธาแก่กล้า ได้รับคำแนะนำจากท่านชิน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเมืองนี้และทั่วประเทศพม่า และทรงเห็นด้วยจึงได้ใช้พระวริยะและราชทรัพย์เพื่อบรรลุดุจดหมายนั้น

พุทธศาสนิกชนชาวพม่าเกือบทุกคน ศึกษาลัทธิแห่งพระพุทธศาสนาจนถึงขนาดแห่งความพอใจของตน และมีเป็นอันมากที่ศึกษาวรรณคดีแห่งพระพุทธศาสนา การศึกษามี 2 ทาง คือ ศึกษาเพื่อมุ่งบำเพ็ญภาวนาทำให้เป็นสมาธิซึ่งเรียกว่า "วิปัสสนาธุระ" และการศึกษาพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาเรียกว่า "คันทธุระ"

พมามีการศึกษาอิทธิพลกว้างขวางกว่าประเทศอื่น ๆ พลเมืองก็เคร่งครัดและนับถือพระพุทธศาสนาเหมือนประเทศไทย อย่างไรก็ตามพม่าพอจะวางศึกษสงครามกับเพื่อนบ้านและรบกกันเอง พอที่จะบำรุงศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง อังกฤษก็เข้ามาครอบงำเสียก่อน ทำให้ไม่มีโอกาสในการบำรุงศาสนาและบ้านเมืองของตนเท่าที่ควร ดังนั้นพอยุติสงครามโลกครั้งที่ 2 หลุดจากแอกอังกฤษแล้วพม่าก็รีบเร่งสร้างประเทศชาติและบำรุงศาสนาเป็นการใหญ่ เช่นการทำสังคายนาที่สิ้นสุดลงเมื่อ พ.ศ. 249 จึงเชิญประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาโดยให้ส่งผู้แทนทั้งพระ และคนสำคัญไปร่วมงานเป็นอันมาก

2. การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในเวียดนาม¹¹

ประเทศญวนหรือที่เรียกว่า เวียดนาม เป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายนิกายมหายานมาตลอด ผิดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว เขมร เป็นต้นที่เคยนับถือ ครั้นต่อมาก็เปลี่ยนไปนับถือนิกายฝ่ายอาจเรียวาท (หินยานอย่างมีฝ่ายเหนือเรียก)

ทั้งนี้เพราะญวนรับเอาอิทธิพลทางวัฒนธรรมศาสนาแทบทุกอย่าง แม้แต่ตัวหนังสือสำหรับอิทธิพลที่มาจากอินเดียก็ได้หยุดชะงักเพียงญวนได้เท่านั้น ตลอดเวลาที่ญวนติดต่อกับจีน ได้รับเอาทุกสิ่งทุกอย่างของจีนไว้ แม้อักษรก็เพิ่งจะเปลี่ยนเป็นตัวโรมัน ดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นญวนจึงมิได้เปลี่ยนแปลงเหมือนอย่างเพื่อนบ้าน ซึ่งตกอยู่ใต้อิทธิพลวัฒนธรรมของอินเดีย

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 46-48

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พระพุทธศาสนาได้เข้าสู่อาณาจักรญวนราวพุทธศตวรรษที่ 10 พระเถระผู้นำเข้าคือ ท่านโพธิธรรมเถระ ญวนเรียกท่านว่า “ดาตหมา ไตซือ” ในแผ่นดินพระเจ้าลิ้นนามเต้ ตรงกับรัชสมัย พระเจ้าเหลียงบูเต้ของประเทศจีน นับแต่นั้นมาพระพุทธศาสนาก็ได้ลงรากในประเทศนี้ นับเป็นสมัยที่พระพุทธศาสนารุ่งโรจน์มากที่สุดในประเทศ คือ สมัยราชวงศ์ลี่ และเป็นสมัยที่ญวนแผ่อำนาจลงมาทางจัมปา และเขมร

ในสมัยนั้นมีกษัตริย์ 2 พระองค์ คือ พระเจ้าลี่ญูรินตงหว่างเต้ และพระเจ้าลี่เหาดงหว่างเต้ ทรงมีศรัทธาแรงกล้าในพระพุทธศาสนา จนถึงกับสละราชสมบัติออกผนวช พระพุทธศาสนาได้เจริญมาโดยลำดับ จนถึงสมัยกษัตริย์วงศ์เต้ริง คือ พระเจ้าเต้ริงหว่างเต้ ได้มีการจัดสอบไล่ความรู้ พระปริยัติธรรมสำหรับคณะสงฆ์ขึ้น การศึกษาพระไตรปิฎกได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชูเป็นอย่างดี พระสงฆ์ที่สอบไล่นักธรรมได้ ก็แต่งตั้งให้มีสมณศักดิ์

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ก็ได้มีการสู้รบกันขึ้นหลายปี จนถึงสงครามอินโดจีน ยุติลง ประเทศนี้ได้แบ่งแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ ซึ่งต่างก็มีรัฐบาลของตนเอง และไม่มีกษัตริย์ขึ้นปกครองดังแต่ก่อน เมื่อสิ้นสุดสงครามเวียดนามระหว่างฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้ และระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาแล้ว เวียดนามได้รวมเป็นหนึ่งเดียว เรียกว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเวียดนาม ในปัจจุบัน

3. การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในกัมพูชา ¹²

ประเทศเขมรหรือที่เรียกกันว่า กัมพูชา จากหลักฐานแสดงว่า พระพุทธศาสนาได้แผ่เข้าไปสู่ประเทศกัมพูชา เมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 5 แต่ก็ยังมีได้ตั้งมั่นลง และมีผู้นับถือน้อยกว่าศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธได้เข้าสู่เขมรสมัยเดียวกับที่เข้าไปสู่เกาะชวา (อินโดเซีย) พระสงฆ์ที่นำศาสนามาก็มาจากกษัตริย์ประเทศ คือ แคว้นแคชเมียร์ในปัจจุบันนี้

พระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชาแม้จะสู้ศาสนาพราหมณ์ไม่ได้ก็ตามในระยะแรก ต่อมาก็ได้เจริญก้าวหน้ากว่าศาสนาพราหมณ์ และเริ่มต้นเจริญเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 13 แต่ก็ไม่มีหลักฐานยืนยันว่าพระพุทธศาสนาได้ตั้งมั่นแล้วเมื่อใด แต่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างแน่นอน เพราะ

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 50-52

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

อิทธิพลของประเทศไทยเกือบทั้งหมด นับถือพระพุทธศาสนา ดังเช่นเทวรูปของศาสนาพราหมณ์ที่ปูชนียสถานที่สำคัญ เช่น นครวัด ก็นำเอาพระพุทธรูปเข้าไปตั้งแทน

ปัจจุบันประเทศกัมพูชาแบ่งออกเป็น 2 นิกาย คือ มหานิกาย และ ธรรมยุติกนิกาย เหมือนอย่างประเทศไทย ทั้งนี้เพราะเขมรเคยอยู่ใต้อิทธิพลของไทย ทั้งทางด้านการเมืองและการศาสนาในระยะหลัง

4. การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในลาว ¹³

ดินแดนลาวนับเป็นประเทศที่เคราะห์ร้ายมาก ตกเป็นของชาติอื่นเสมอ และเพิ่งมาเป็นเอกราชเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงไปแล้วหลายปี ได้มีการสู้รบกับฝรั่งเศสที่สุดก็ได้เป็นเอกราช ลาวเคยตกเป็นเมืองของจีน เขมร พม่า ไทย และ ญวน โดยผลัดเปลี่ยนกันเป็นอย่างต่อเนื่อง และดินแดนที่เป็นอิสระอยู่บัดนี้ก็น้อย ทั้งไม่สู้สมบูรณ์ดีนัก บางส่วนกลายเป็นดินแดนของจีน บางส่วนเป็นดินแดนของเขมร และบางส่วนเป็นของไทย

ดังนั้น การนับถือพระพุทธศาสนาของลาวจึงไม่แจ่มใส และพระพุทธศาสนาไม่เจริญเท่าที่ควร ขาดการบำรุง มีเจริญและเสื่อมบ้างบางสมัย พระพุทธศาสนาแผ่เข้าประเทศนี้สมัยเดียวกับที่พม่า มอญ ไทย และเขมรได้รับ คือราวพุทธศตวรรษที่ 3 เป็นนิกายเถรวาท ทั้งนี้เพราะอดีตลาวเกี่ยวข้องกับเขมรและไทยมากกว่าชาติอื่น จึงได้นับถือศาสนานิกายนี้ ที่แผ่เข้ามาสู่สุวรรณภูมินี้ และลัทธิลังกาวงศ์ก็มีส่วนไปถึงประเทศลาวด้วยเหมือนกัน

5. การตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในมาเลเซีย ¹⁴

จากหลักศิลาจารึกที่ค้นพบได้ในส่วนต่าง ๆ แห่งคาบสมุทรมลายูอินโดจีน เขียนเป็นภาษาสันสกฤต และอักษรอินเดียในคริสต์ศตวรรษที่ 4 หรือที่ 5 อย่างน้อยที่สุดจารึก 3 ชิ้น ได้กล่าวถึงการขยายแห่งพระพุทธศาสนาในดินแดนนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดที่พบที่นครศรีธรรมราช (ligor)

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28-30.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48-50.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

แสดงให้เห็นถึงการเข้าครอบครองพระพุทธศาสนา ซึ่งได้สร้างเจดีย์ใหญ่ไว้ ซึ่งยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ ส่วนของวิหาร 15 แห่งที่อยู่รอบองค์เจดีย์ บางที่จะมีอยู่ก่อน

พระพุทธศาสนานิกายมหายานได้เข้าสู่ในบริเวณนี้ ในคริสต์ศตวรรษที่ 6 ซึ่งพิสูจน์ได้จากดินเหนียว และอักษรจารึก พบที่ไกล์เดดาห์ (Keddah) ซึ่งอาจเป็นคริสต์ศตวรรษที่ 6 ซึ่งแผ่นดินเหนียวจารึกอักษรนั้นมีบทโคลง 3 บท กล่าวถึงหลักทางปรัชญาของนิกายมหายาน และสองในสามบทโคลง ได้จารึกอยู่ในหนังสือตำรับแปลจากจีนในนิกายมาชยามิกะ และทั้ง 3 โคลงนี้ได้พบรวมอยู่ในฉบับของจีน คือ "สาครมาติปาริชา"

พระพุทธศาสนานิกายมหายานได้แผ่ขยายในดินนี้จนถึง คริสต์ศตวรรษที่ 8 ราว พ.ศ. 1300 ศรีวิชัยมีอำนาจขึ้นทุกที่ จนแผ่ไปครอบงำเกาะต่าง ๆ ทางมะละกา แหลมมลายูใต้ และฝั่งทะเลของเขมรด้วย กษัตริย์ผู้ครองศรีวิชัยสมัยรุ่งโรจน์นี้มีพระนามว่า เซเลนทระ เป็นผู้มั่นคงในพระพุทธศาสนา และได้สร้างปูชนียสถานสำคัญ บูโรพุทโธ ซึ่งปรากฏอยู่จนปัจจุบันนี้

พระพุทธศาสนาในมาเลเซียได้เสื่อมลง เมื่อศาสนาอิสลามย้ายถิ่นแดนส่วนนี้ ในปี พ.ศ. 2063 อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาทั้งสายเถรวาทและมหายาน ยังเป็นนิกายที่นิยมเผยแผ่อยู่ในหมู่คนจีน และประชาชนคนไทย ในมาเลเซียในปัจจุบัน มาเลเซียเคยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมใหญ่องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พสล.) ครั้งที่ 9 เมื่อพ.ศ. 2512 และจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (พสล.) ครั้งที่ 22 อีกครั้งหนึ่ง ณ รัฐสลังงอ ระหว่างวันที่ 19-13 ธันวาคม 2545

บทที่ 4

หลักการที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในตัว มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม อยู่ในเขตที่เต็มไปด้วยแหล่งอาหารหรือทรัพยากรหลากหลาย แต่เราชาวไทยผู้ที่นับถือศาสนาพุทธเป็นหลักมีประมาณถึง 95.39% แต่กลับปล่อยขุมทรัพย์อันมีค่าให้เป็นของไม่มีค่า ทำเหมือนกับไก่ได้พลอย เราต้องหันกลับมาปฏิบัติตามคำสอนของพุทธองค์ เป็นผู้รู้แจ้ง และเป็นครูแสนจะวิเศษที่สอนให้เรารู้จักตัวเองเป็นอย่างดี เป็นไปตามไตรลักษณ์ เช่น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ตามหลักของพระศาสนา

พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมีความเจริญสูงสุดในประเทศไทย ศรีลังกา พม่า ลาว กัมพูชา ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาที่เป็นปึกแผ่นแน่นหนาอยู่มาก ประเทศไทยแม้จะเป็นประเทศเล็ก ๆ แต่ก็มีอารยธรรม วัฒนธรรม พุทธศาสนสถาน และจริยวัตร ของพระสงฆ์ฆังดงาม อยู่ทั่วทุกภาค เป็นที่น่าสนใจของชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย และได้มีการร้องขอให้นำธรรมะเข้าไปเผยแผ่ในต่างประเทศทั่วโลก และที่เข้าไปเผยแผ่มากคือในประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นที่ยอมรับคำสอนตามเถรวาทจนได้รับการยอมรับว่าเป็นศาสนาแห่งสันติสุข

การวิจัยด้านวรรณกรรม พบว่าหลักการที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยหลักธรรมของนิกายหลัก 3 นิกาย ดังนี้

1. พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. พระพุทธศาสนาวัชรยาน

1. พระพุทธศาสนาเถรวาท

นิกายเถรวาทหรือ สังกฤตเรียกว่า “สเถรวาท”¹ นี้ นับว่าเป็นนิกายที่สามารถรักษาพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บริสุทธิ์บริบูรณ์กว่านิกายอื่น ๆ และเป็นนิกายซึ่งเคารพต่อมติของพระอรหันต์เจ้าทั้งหลายในครั้งปฐมสังคายนา จึงเป็นนิกายสืบเนื่องมาแต่บรรดาพระเถรานุเถระครั้งกระนั้นโดยตรง ฉะนั้นจึงเรียกว่า “เถรวาท” นิกายนี้ได้รุ่งโรจน์อยู่ในภาคกลางของอินเดีย ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์ของพระเจ้าอชาตศัตรู และจนถึงรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช นับเป็นเวลากว่า 300 ปี ถึงแม้ว่าในพุทธศตวรรษที่ 1 จะเกิดการแตกนิกายขึ้นและนิกายเถรวาทจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบในเบื้องต้น แต่ในที่สุดก็กลับเป็นฝ่ายเอาชนะเรียกเอาความเลื่อมใสศรัทธาจากพระเจ้ากาศิพโคกแห่งสุลลนาควงค์ ซึ่งครองนครในยุคนั้นกลับคืนได้ เมื่อถึงสมัยพุทธศตวรรษที่ 3 ภายใต้พระบรมราชูปถัมภ์แห่งพระเจ้าจักรพรรดิอโศก และความสามารถของพระโมคคัลลินบุตรติสสเถระ นิกายนี้จึงได้แพร่หลายออกไปโดยกว้างขวางทั่วชมพูทวีป และนานาประเทศนอกอาณาเขตมัธยมประเทศ นิกายเถรวาทแม้จะยังมีอยู่ประปรายในอินเดีย เราก็ไม่อาจทราบความเป็นไปได้โดยละเอียด ตรงข้ามกับเกาะลังกาหรือประเทศศรีลังกาในปัจจุบันนี้กลับเป็นอยู่แห่งความเจริญพัฒนาของพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทตลอดระยะเวลา 2,000 ปีเศษ ตามตำนานเล่าว่าพระโสณะและพระอุตตระพร้อมกับบริวารพานิกายเถรวาทไปเผยแผ่ในสุวรรณภูมิ ปัจจุบันได้แก่บริเวณแถวพม่าได้จนถึงภาคกลางของประเทศไทย มีศูนย์กลางที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือแถบจังหวัดนครปฐมนั่นเอง สุวรรณภูมิเป็นภูมิประเทศ ซึ่งชาวอินเดียแต่ครั้งก่อนพุทธกาลรู้จักดี ปรากฏว่ามีการค้าขายติดต่อกัน และมีชาวอินเดียทั้งที่เป็นชาติอารยันและชาวอินเดียที่เป็นชาติดราวิเดียน อพยพเข้ามาตั้งรกรากอยู่บ้างแล้ว เพราะฉะนั้นพระโสณะและพระอุตตระจึงสะดวกในการสั่งสอนพระพุทธศาสนาว่าได้เทศนาพรหมชาลสูตรโปรดพวกสุวรรณภูมิ มีคนบรรลุมรรคผลถึง 60,000 คน แต่รายละเอียดต่อไปจะมีอย่างไรในตำนานหากกล่าวถึงไม่ ส่วนทางประเทศลังกาปรากฏว่า ในปี พ.ศ. 236 เป็นปีที่กษัตริย์ลังกาผู้ครองเมืองอนูราชปุระองค์ใหม่ทรงพระนามว่าเทวณัมปิยติสสะขึ้นเสวยราชย์ พระมหินทรีนำคณะธรรมทูตไปเผยแผ่พระศาสนาในลังกา พระเจ้าเทวณัมปิยติสสะทรงสร้างศรัทธาประกาศพระองค์เป็นพุทธศาสนูปถัมภ์ โปรดให้

¹สนิท ศรีลำแดง. ปรัชญาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544. หน้า 40-51.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

อุปสมบทบุคคลและก่อสร้างวิหารเจดีย์มีวัด มหาวิหาร เจดีย์ศรีวิหาร ฎุปาราม เป็นต้น และโปรดให้ราชทูตไปทูลพระเจ้าอโศกขอดณะภิกษุณี เพื่อมาอุปสมบทแก่หญิงชาวลังกา ตลอดจนทูลขอ กิ่งมหาโพธิเพื่อสักการบูชาด้วย พระเจ้าอโศกทรงสนับสนุนส่งพระธิดาเป็นภิกษุณี ทรงนามว่า สังฆมิตตาเถรี พร้อมด้วยบริวารและให้อัญเชิญกิ่งพระศรีมหาโพธิมาประทาน ปรากฏว่าน้องสะใภ้ของพระเจ้าเทวนัมปิยติสสะทรงนามว่า พระอนุพาเทวี ออกอุปสมบทเป็นภิกษุณีพร้อมด้วยบริวาร 1,000 คน เป็นครั้งปฐมในลังกา ส่วนกิ่งมหาโพธิโปรดให้ปลูกขึ้นในมหาเมฆอุทยานว่ายังมีเชื้อสายปรากฏอยู่จนถึงกาลปัจจุบันนี้

ต่อมาเมื่อการศึกษาพระธรรมวินัยแผ่ขยายในหมู่สงฆ์ชาวลังกาแล้ว พระมหินทริกก็ทูลขอให้พระเจ้าเทวนัมปิยติสสะทรงเป็นราชูปถัมภ์ขุมนุมสงฆ์ในลังกาจัดทำสังคายนาขึ้น ณ ฎุปาราม เมืองอนูราธปุระว่ามีพระอรหันต์ร่วมประชุมถึง 68,000 องค์ ทำอยู่ 10 เดือนจึงสำเร็จ นับแต่นั้นมาพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทเจริญรุ่งเรืองขึ้นโดยลำดับ มีคณาจารย์แต่งคัมภีร์อรรถกถาฎีกา อธิบาย พระไตรปิฎกเป็นภาษาลังกา เพื่อศึกษาแพร่หลาย เป็นหลักฐานยิ่งกว่าในประเทศอินเดียซึ่งนับวันนิกายเถรวาทจะหมดศรีศรีมีลงไปเรื่อย ๆ

นิกายเถรวาทอุดมสมบูรณ์พร้อมด้วยพระไตรปิฎกคัมภีร์² และปกรณ์พิเศษมากมาย ยกเว้นพระไตรปิฎกและอรรถกถาเสีย คณาจารย์ชาวลังกา ไทย พม่า ลาว ได้แต่งปกรณ์ต่าง ๆ ไว้ในภาษาบาลีเป็นจำนวนไม่น้อย คัมภีร์ที่แต่งแก้อธิบายพระไตรปิฎกเรียกว่า "อรรถกถา" คณาจารย์เรียกว่าพระอรรถกถาจารย์ ยังมีคัมภีร์แต่งแก้อธิบายอรรถกถาอีกพวกหนึ่งเรียก "ฎีกา" อาจารย์ผู้แต่งเรียกว่า พระฎีกาจารย์ คัมภีร์ที่แต่งขยายความฎีกาให้พิสดารไปอีกเรียกว่า "อนุฎีกา" เรียกชื่อผู้แต่งว่าพระอนุฎีกาจารย์ ยังอีกประเภทหนึ่งเป็นคัมภีร์แต่งขยายความลึกลับในเรื่องไวยากรณ์หรืออรรถรสในคัมภีร์พวกอรรถกถาเรียกว่า "โยชนา" อาจารย์ผู้รจนาเรียกว่าพระโยชนาจารย์ และยังมีพวกปกรณ์พิเศษอื่น ๆ มากมายซึ่งไม่สามารถนำมาพรรณนาในที่นี้หมดได้

² เสถียร โพธิ์นันทะ. "ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา". โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่3/2541. หน้า 391-392.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

กล่าวโดยสรุป “เถรวาท” หรือ “สถวีรวาท” มีคุณลักษณะพิเศษประจำคณะ คือ ปฏิบัติตามพระวินัยเคร่งครัดถือพระวินัยเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และรักษาพระธรรมวินัยดั้งเดิมไว้ได้เป็นส่วนมาก ประวัติศาสตร์ของคณะนี้จึงกล่าวหนักไปในทางวินัยและวัตรปฏิบัติ เราเรียกว่าคณะวินัยธรก็ได้ และการศึกษาพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์จะศึกษาได้จากคัมภีร์ของคณะนี้ หลักฐานเรื่องราวต่าง ๆ ในคัมภีร์ก็เป็นที่ยึดถือได้

2. พระพุทธศาสนามหายาน³

พุทธศาสนาได้เกิดการแบ่งแยกออกเป็นนิกายต่าง ๆ ถึง 18 นิกาย หรือมากกว่านั้น ในพุทธศตวรรษที่ 2 ส่วนมากเป็นนิกายเล็ก ๆ ไม่ค่อยมีบทบาทมากนัก นิกายที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลมากที่สุดในระยะ 5 ศตวรรษแรกได้แก่เถรวาทนิกาย ซึ่งยึดถือปฏิบัติตามมติปฐมสังคายนาเป็นหลักสำคัญ และยังคงแยกออกเป็นนิกายเล็ก อีกถึง 12 นิกาย ดังนั้นการศึกษาหลักธรรมที่สำคัญที่สุดจึงสามารถค้นหาได้จาก “ภทธรรมมติจักรศาสตร์” ในฝ่ายสันสกฤต และกถาวัตถุของฝ่ายบาลี ซึ่งเป็นหลักธรรมของฝ่ายสาวกยานหรือเถรวาทนิกาย ส่วนนิกายต่าง ๆ ที่แตกแยกออกจากนิกายเถรวาท เราไม่สามารถหาหลักฐานได้อย่างสมบูรณ์เพียงพอ นิกายอื่น ๆ ที่พอจะค้นหาหลักธรรมได้ละเอียดพอสมควรคือ นิกายสรวาสตีวาทีน ซึ่งส่วนใหญ่คณาจารย์จีนได้แปลจากภาษาสันสกฤตและบาลี เป็นภาษาจีนและทิเบต หลักธรรมของนิกายสรวาสตีวาทีนเราสามารถศึกษาได้จากนิกายมหายาน เพราะได้รวมหลักธรรมที่สำคัญของสรวาสตีวาทีนอยู่ด้วย นิกายนอกจากที่กล่าวมาปรากฏว่ามีหลักฐานหลงเหลือตกทอดมาถึงปัจจุบันน้อยมาก จนไม่สามารถยึดถือเป็นหลักสำคัญได้ แต่นิกายมหาสังฆิกะและกึ่งนิกายที่แตกแยกออกไป มีบทบาทสำคัญมากในการก่อกำเนิดพุทธศาสนานิกายมหายานขึ้น แต่ลัทธิมหายานเป็นลัทธิอิสระ และเป็นที่รวมหลักธรรมสำคัญ ๆ ของทุก ๆ นิกายในพุทธศาสนา จึงนับได้ว่า “นิกายมหายาน” เป็นขุมกำลังที่สำคัญมากของพุทธศาสนา

³ ส.ศิริรักษ์ .ความเข้าใจในเรื่องมหายาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สองสยาม จำกัด, 2542. หน้า 18-25.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เมื่อย้อนหลังกลับไปดูเหตุการณ์ที่เป็นบ่อเกิดของมหายานนั้น เราก็พอจะทราบความเป็นมาของพุทธศาสนาในยุคต้นพอสมควร ต่อมาสมัยที่พวกกุษาณกำลังมีอิทธิพลอยู่ ณ เบื้องอุตรภาคของอินเดีย และพวกอันธระกำลังเสวยอำนาจ ณ อินเดียภาคทักษิณ ราวพุทธศตวรรษที่ 6-7 ได้มีเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงขึ้นในพุทธศาสนา ถือเป็นการกำเนิดของลัทธินิกายใหม่ ซึ่งไม่ยอมอยู่ร่วมอาณัติด้วยกับลัทธินิกาย 18 ซึ่งกำลังเจริญแข่งกันอยู่ ลัทธินิกายใหม่นี้ เรียกตนเองว่า "ลัทธิมหายาน" การปรากฏขึ้นของนิกายมหายานนับเป็นวิวัฒนาการ และเป็นงานปฏิรูปในหน้าประวัติศาสตร์แห่งพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาในสมัยดั้งเดิมมีลักษณะเป็นสังฆนิคม มนุษยภาพนิยม ปฏิญฐานิยม และเป็นวิทยาศาสตร์ ได้แปรโฉมหน้าเป็นอภิปรัชญาในสมัยนิกาย 18 และลุลสภาพเป็นอภิปรัชญา และตรรกวิทยาอย่างสมบูรณ์แบบสมัยลัทธิมหายานเกิดขึ้น นิกายมหายานจึงเป็นผลแห่งจินตนาการอันไพศาล เป็นอภิปรัชญา เป็นตรรกวิทยาและวรรณคดี และศิลปะยิ่งใหญ่ ตลอดจนเป็นกิจกรรมที่ต้องอารมณ์ของชนทุกชั้น ฉะนั้น ลัทธินี้จึงเป็นภูมิธรรมครองใจประชากรหลายร้อยล้านในซีกโลกตะวันออก มีชนชาติจีน ญี่ปุ่น ทิเบต มองโกลเลีย มานจู เกาหลี และเวียดนามนับถือเนื่องกันมานับหลายศตวรรษ การศึกษาเข้าถึงลัทธิหรือนิกายมหายานนี้ จึงเป็นภารกิจอันสำคัญของพระพุทธศาสนาโดยทั่วไปอันจะพึงละเว้นเสียมิได้

3. พระพุทธศาสนาวัชรยาน⁴

พระพุทธศาสนาวัชรยานนั้น เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ตันตรยาน ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของเถรวาท และอาจารย์ว่าด้วย องค์ทะไลลามะทรงเป็นภิกษุ สมทานสิกขาบทตามพระปาฏิโมกข์ดุจดั่งสมณะในบ้านเรา การถือศีลนั้นไม่ใช่เพื่องดทำร้ายผู้อื่น และเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นเท่านั้น หากฝึกให้สดแลเห็นสภาพต่าง ๆ ตามที่ปรากฏ รวมทั้งดยยอมรับสมมุติสัจ อันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสังคมอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อเข้าถึงปรมาตถสัจนั้นเอง

⁴ ส.ศิวรักษ์. พุทธตันตระ หรือวัชรยาน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่องสยาม จำกัด, 2542. หน้า 17-21.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ถือกันว่าท่านปฐมสมภพ หรือปฐมสัมภวะ เป็นต้นวัชรยาน หรือตันตระนิกาย ตามตำนานกล่าวว่าท่านเกิดจากดอกบัว เมื่อพุทธปรินิพพานล่วงแล้วได้เพียง 8 ปี โดยที่แท้ท่านเกิดทางแถบที่เป็นประเทศปากีสถานหรืออัฟกานิสถาน แล้วไปเผยแผ่ศาสนาในทิเบต ราวคริสต์ศตวรรษที่ 8 โดยใช้เวทมนต์คาถาปราบภูตผีปีศาจด้วย นอกเหนือไปจากพระธรรมคำสั่งสอนชาวทิเบตจึงถือกันว่าท่านดำรงชีพได้กว่าพันปี แม้บัดนี้ยังคงอยู่ในแดนของพวกภากษสหรือยักษ์

ตามพระคัมภีร์ในภาษาสันสกฤต ถือกันว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าปรากฏอยู่ในพระสูตร คือสิ่งที่ได้สดับรับฟังกันมาแล้วเขียนลงไว้ ส่วนตันตระ หมายถึง คุยมนต์ ซึ่งเป็นความลึกลับที่ไม่เขียนกันขึ้นเพื่อให้ตีพิมพ์แพร่หลาย หากสั่งสอนกันจำเพาะสาธุศิษย์วงใน ซึ่งได้รับการอภิเษกให้สืบต่อจากครูอาจารย์ที่บรรลुरूธธรรมเป็นขั้น ๆ ไปแล้ว จึงถือกันว่าตันตระเป็นวัชรยาน คือ พาหนะอันเป็นเพชร ซึ่งคมกริบและอาจตัดกิเลสให้ขาดได้โดยสิ้นเชิง แต่แล้วยังกลับมารับใช้สรรพสัตว์ต่อไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

กล่าวกันว่า⁵ พระพุทธเจ้าตรัสสอนตันตระ ดังที่สอนมหายานโดยที่ทั้งสองประการนี้ไม่มีปรากฏในพระบาลีของฝ่ายเถรวาท ตันตระแบ่งออกได้เป็น 4 ภาค คือ

1. กิริยาตันตระ ว่าด้วย การกระทำ
2. จริยาตันตระ ว่าด้วย ความประพฤติ
3. โยคตันตระ ว่าด้วย โยควิธี หรือการภาวนาของพระโยคาวจร
4. อนุตตรโยคตันตระ ว่าด้วย โยควิธีอย่างยิ่งยวดหรือการภาวนาอย่างถึงที่สุด

โดยทั่ว ๆ ไป พุทธศาสนาแบบทิเบตเน้นที่ข้อ 1 และข้อ 4 เท่านั้น นอกจากนี้ไปแล้วนิกายนยังมาในประเทศนั้นยังเอ่ยถึงตันตระภายใน 3 ประการอีกด้วย กล่าวคือ มหาโยคะ อนุโยคะ และ อติโยคะ

การฝึกหัดทางตันตระนั้น ข้อสำคัญอยู่ที่พระโยคาวจรต้องรู้วิธีปฏิบัติต่อทิวะที่ตนพึงเกี่ยวข้องด้วย คือไม่ใช่อุบัติเหตุ ที่เกิดอยู่บนสวรรค์ หากหมายถึงนิมิตหรือสัญลักษณ์ซึ่งประจักษ์ออกมาเป็นแสงสว่าง หรือเป็นภาพที่เคลื่อนไหวได้ดั่งมีตัวตน ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว คือพระคุณพิเศษของพระพุทธเจ้า หากแสดงออกให้ปรากฏนั่นเอง

⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 23-27.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

พระคุณพิเศษของพระพุทธเจ้า หรือพระพุทธรูป ซึ่งแสดงออกทางรูปธรรมนี้ คือสิ่งที่สำคัญยิ่งของต้นตระกูล ถ้าพระโยคาวจรสามารถฝึกจิตใจให้น้อมนำตนเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระพุทธรูปได้ ก็ย่อมอาจเข้าถึงพุทธภาวะ คือเริ่มจากถือพระคุณนั้น ๆ เป็นเทพ ตามที่ปรากฏในพระคัมภีร์ฝ่ายต้นตระกูล ผูกตนให้เคารพบูชาและว่ามนต์ตามเทพองค์นั้น ๆ เข้ามาประสานกับนิสัยสันดานของพระโยคาวจร จนความเห็นแก่ตัวของบุคคลนั้นหายไป กลายเป็นพระคุณพิเศษขึ้นมาแทนที่เท่ากับลดอัตตวาทุปาทานลงไปได้เรื่อย ๆ ยิ่งเหตุร้าย นากลับ หรือเสพงาม ตลอดจนแสดงอาการอันผิดหะมึนต่าง ๆ ต้องเพ่งภาวนาหรือหาอุบายจากภัสสมนต์ให้ไปพ้นอกุศลมูลนั้น ๆ ให้จงได้ จึงต้องแสดงมายากล ตลอดจนการเสพเมถุนธรรมกันด้วยประการต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อล่อหลอกสัตว์ไว้ในวิญญูสงสารอันพระโยคาวจรต้องข้ามพ้นให้ได้

ในปัจจุบันนี้ พระพุทธศาสนาวิชรยานได้แผ่ขยายไปถึงประเทศต่าง ๆ ทางยุโรปและอเมริกา ซึ่งเลื่อมใสกันมาก แม้จะปลาสนาการไปแล้วจากบ้านเราและอินโดนีเซีย แต่ก็ยังทิ้งเค้าอยู่ ดังเช่นที่ภูฐานนั้น นิภาณนี้คือชีวิตจิตใจของคนส่วนใหญ่เลยทีเดียว โดยเราต้องไม่ลืมว่า The Tibetan Book of The Dead ที่มีอิทธิพลมากในเรื่องชาตินี้ชาติหน้า จนฝรั่งหันมาสนใจต้นตระกูลกันยิ่ง ๆ ขึ้นทุกที

เมื่อกล่าวโดยความรวม พอสรุปได้ว่า **หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ชาวพุทธโลกนำไปเผยแพร่และปฏิบัติในวิถีชีวิตอยู่ทั่วโลกในปัจจุบัน ประกอบด้วยคำสอนหลักใน 3 นิภาณ ซึ่งประกอบด้วย เถรวาท มหายาน และ วิชรยาน ดังกล่าวแล้ว แม้ว่าจะมีนิภาณเล็กนิภาณน้อยขยายกิ่งก้านสาขาออกไป แต่สารธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานนิภาณหลักทั้ง 3 ซึ่งก็มีเป้าหมายตรงกันคือ ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง หรือการบรรลุพระนิพพาน แต่วิธีการที่จะทำคือหลุดพ้นต่างกันเท่านั้น เชื่อถือได้ว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจากนิภาณทั้ง 3 ได้ถูกนำมาเผยแพร่ในระดับนานาชาติอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน**

บทที่ 5

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติของไทย

เนื่องจากปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่มีความผูกพันกับวัดและพระศาสนา นับตั้งแต่เกิดจนถึงตาย วัดจึงเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการฟังธรรม การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทยเอาไว้ให้ได้ยาวนานที่สุด จึงจำเป็นต้องนำมาประยุกต์ใช้วัตถุประสงค์หลัก เพื่อเป็นการประกาศและเผยแผ่ให้ชาวต่างชาติได้เรียนรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีการสืบทอดกันมาช้านาน

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจึงต้องอาศัยควบคู่กันไปกับการจัดงานประเพณีต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีการเกิด การมงคลสมรส และเมื่อถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต เมื่อมีการตายเกิดขึ้น พระสงฆ์ก็ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องตามธรรมเนียมประเพณี พระธรรมทูตจึงอาศัยช่วงนี้ที่ได้เข้าไปประกอบพิธีแสดงธรรมะและหลักคำสอนในการดำเนินชีวิต เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอีกด้วย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาล¹

เป็นงานที่ควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง กล่าวคือ เมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว พระองค์ก็จะเริ่มงานประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนประเทศมคธ ซึ่งเต็มไปด้วยลัทธิศาสนาอื่น พระองค์ทรงใช้เวลาตลอดฤดูฝนพรรษาแรก หลังจากตรัสรู้ธรรม รวบรวมพระสาวกได้ 60 รูป ทรงอบรมคุณธรรมแก่ท่านเหล่านั้นเพื่อที่จะแยกย้ายกันออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา พอหมดฤดูฝน ก็ทรงเรียกพระสาวกเหล่านั้นมาประชุมกัน แล้วรับสั่งให้ท่านเหล่านั้นแยกย้ายกันไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภูมิภาคต่าง ๆ ของมคธประเทศ

¹ "การฝึกอบรมพระธรรมทูต" สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. เอกสารการบรรยาย หน้า 1-2.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

การประชุมครั้งนั้น นับเป็นการประชุมปฐมนิเทศสำหรับพระธรรมทูตรุ่นแรกในพระพุทธศาสนา โดยเน้นหลัก 3 ประการ คือ

1. หลักการสอนประชาชน (ให้ทำการสอนเป็น 3 ระดับ คือ ประโยชน์ 3)
2. เส้นทางจาริก (ทางแบ่งเป็น 61 สาย ๆ ละ รูป รวมทั้งพระพุทธรองค์)
3. เรื่องอื่น ๆ (เช่น ถ้าจะมีผู้ขอบวช ก็ให้นำมาเฝ้าพระพุทธรองค์)

การจัดพระธรรมทูตแบบนี้ ใช้วิธีการกำหนดพื้นที่ที่จะปฏิบัติงานเป็นหลัก แล้วจัดวางกำลังพระธรรมทูตให้เหมาะสม นอกจากนี้ยังทรงพิจารณาถึงสมรรถภาพของพระธรรมทูตด้วยว่า ท่านผู้ใดควรจะไปยังตำบลใด เพราะแต่ละตำบลมีข้อปัญหาไม่เหมือนกัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปเครือข่ายของวัดไทยในต่างประเทศ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในระดับนานาชาติของไทย ก็ได้ประยุกต์หลักการของพระพุทธรองค์ที่ทรงมอบหมายแก่พุทธสาวกทั้ง 60 รูป เป็นแนวทางดำเนินงานทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องศาสนบุคคล และศาสนสถาน (พระธรรมทูตและวัดต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ)

วัดไทยในต่างประเทศนับเป็นแหล่งรวมทุกสิ่งทุกอย่าง และยังคงรักษาบทบาทของไทยในสมัยโบราณ คือวัดสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ทุกเรื่อง เป็นศูนย์กลางของความร่วมมือร่วมใจของการสร้างเยาวชน โดยเป็นแหล่งสนับสนุนการระดมความคิด การประสานงาน และความเข้าใจทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่รวมเข้าสู่จิตใจของประชาชนทุกชาติ ทุกภาษา เป็นที่พึ่งทางใจ และอบรมแก่กุลบุตรกุลธิดา ซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติสืบต่อไป

บทบาทของวัดไทยในต่างประเทศ ²

1. เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่พุทธศาสนาทั้งภาคทฤษฎี และ ภาคปฏิบัติ

1.1 ภาคทฤษฎี แยกออกเป็น

- 1.1.1 เปิดให้มีการเรียนการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประเพณี

ไทยอันตั้งงามทางพุทธศาสนา

² “พระธรรมทูตในต่างประเทศ” พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543. หน้า 17-18.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

1.1.2 เป็นแหล่งข้อมูลทางด้านพุทธศาสนา มีการเผยแพร่ธรรมะด้วยการจัดทำสิ่งตีพิมพ์บทความธรรมะ เทปธรรมะ วีดีโอเทปธรรมะ รวมถึงการใช้สื่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต (Internet) ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) เป็นต้น

1.2 ภาคปฏิบัติ แยกออกเป็น

1.2.1 จัดให้มีการอบรมการเรียนการสอนสมาธิ ภาวนา

1.2.2 จัดให้มีการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแก่ผู้ที่สนใจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

2. เป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย ทั้งด้านภาษาไทย สถาปัตยกรรมไทย นาฏศิลป์ดนตรีไทย รวมถึงการจัดกิจกรรมนันทนาการที่น่าสนใจ เพื่อส่งเสริมประเพณีไทยในเทศกาลต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทง และทอดกฐิน เป็นต้น

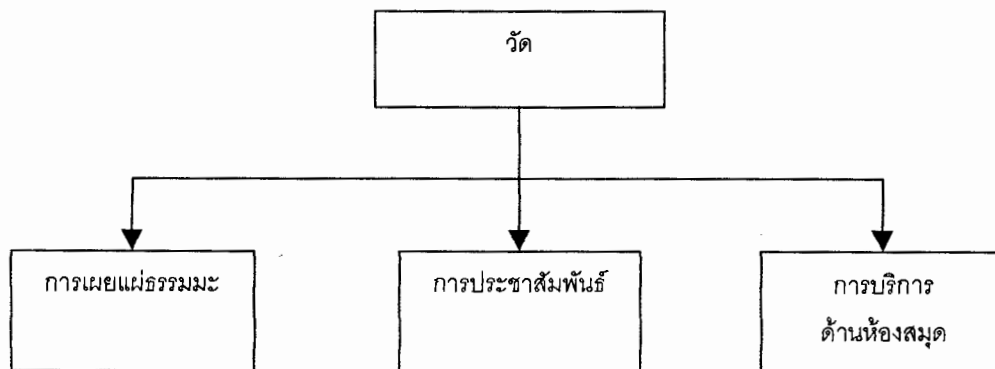
3. เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ ด้านสังคมสงเคราะห์แก่ประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนทั้งชาวพุทธและประชาชนทั่วไป โดยใช้หลักธรรมะ ให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินชีวิตท่ามกลางความสับสน เพราะความหลากหลายแห่งวัฒนธรรมในสังคม นอกจากนี้ วัดยังเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหาและทำหน้าที่เชื่อมโยงถึงกันระหว่างวัด หรือองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชน ภายในประเทศ และระหว่างประเทศ เป็นที่พึ่งพาอาศัยของเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ได้รับความลำบากต่าง ๆ

4. เป็นศูนย์กลางด้านข่าวสารข้อมูลทุกด้าน ซึ่งผู้สนใจสามารถค้นหาได้จากวัด เพราะวัดเป็นบ่อเกิดแห่งสรรพวิชาทุก ๆ ด้าน เช่น พุทธศาสนา ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น คือประชาชนจะใช้วัดเป็นสถานที่พบปะพูดคุยได้ทุกเรื่อง

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยในต่างประเทศ³

1. เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา เผยแผ่ธรรมะ ได้แก่ การบรรยายธรรม การเทศน์ และ การจัดการสอนปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน (Meditation Class)
  2. เพื่อที่จะได้น้อมนำเอาธรรมะ คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาประพฤติปฏิบัติ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต
  3. เพื่อการประชาสัมพันธ์ โดยการผลิตสื่อ และเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อการเผยแผ่ ได้แก่ หนังสือวารสาร การสร้างโฮมเพจในการติดต่อสื่อสาร โดยการถาม-ตอบปัญหาธรรมะ และข้อมูล ข่าวสารอื่น ๆ
  4. การบริการด้านห้องสมุด เพื่อให้พุทธศาสนิกชนที่สนใจเข้าไปศึกษาค้นคว้า
- ถ้าสังคมไทยประสบผลสำเร็จในการสร้างวัดไทยในต่างแดนแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะสามารถแผ่กระจายไปทั่วทุกประเทศและทั่วโลกได้อย่างง่ายดาย ธรรมะของพระพุทธเจ้ามิใช่จะจำกัดอยู่เฉพาะในชาติใดชาติหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นธรรมะของมวลมนุษยชาติที่สามารถจะดับทุกข์ ในใจของคนทุกชาติ ทุกศาสนา ทุกภาษา ทุกลัทธิ ทุกเผ่าพันธุ์ ให้ประสบกับสันติสุขในชีวิต ชั่วกาลนาน

ภาพแสดงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบเครือข่ายของวัดไทยในต่างประเทศ

³ เรื่องเดียวกัน หน้า33-35.

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปเครือข่ายพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว บุคคลผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระธรรมทูต) ก็ยังมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุ 3 ประการคือ

1. เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศที่ยังไม่มีพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นคงในพระพุทธศาสนา
2. ได้มีคนแอบแฝงปลอมบวชในพระพุทธศาสนาแล้วประพฤติเสียหาย ทำให้พุทธศาสนิกชนคลาดความเลื่อมใสในพระสงฆ์สาวกที่แท้จริง เพราะไม่รู้ว่าเป็นใคร
3. ได้เกิดมีศาสนาต่าง ๆ ขึ้นในโลกอีกหลายศาสนา ซึ่งแต่ละศาสนาก็เพียรพยายามที่จะชักจูงผู้นับถือศาสนาอื่นมาเข้าศาสนาของตน ด้วยวิธีอันแยบยลต่าง ๆ

ด้วยเหตุ 3 ประการนี้ งานพระธรรมทูตจึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่น สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงรวบรวมพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ทรงขอให้ท่านแยกย้ายกันออกเป็นสาย ๆ ไปฟื้นฟูศรัทธาของประชาชนในท้องถิ่นเดิมของพระพุทธศาสนาบ้าง ไปประดิษฐานพระพุทธศาสนาในดินแดนใหม่ ๆ บ้าง ประเทศไทยเราก็ได้รับพระพุทธศาสนาจากคณะพระธรรมทูตของพระเจ้าอโศกมหาราชด้วยเหมือนกัน

ที่มาของพระธรรมทูต

“พระธรรมทูต”⁴ คือ ภิกษุผู้ทำหน้าที่ประกาศ และเผยแผ่พระศาสนาด้วยการแสดงธรรม และประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่โลก พระธรรมทูตเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อก่อนพุทธศก 45 ปี (คือ 2,582 ปีที่แล้ว) คือหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ไม่นานนัก และทำหน้าที่เป็นทูตของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงเป็นพระธรรมราชา (คือ พระราชาแห่งธรรม) มิใช่เป็นทูตของผู้อื่นใดทั้งสิ้น โดยพระพุทธเจ้าทรงแต่งตั้งพระธรรมทูตเป็นครั้งแรกด้วยพระองค์เอง เพื่อให้พระธรรมทูตจาริกไปประกาศและเผยแผ่พระศาสนา เช่นเดียวกับพระองค์ ให้โลกได้รู้จักและเกิดประโยชน์สุขแก่โลกอย่างแท้จริง

⁴ พระธรรมทูตในต่างประเทศ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543. หน้า 40-41.

บทบาทและหน้าที่ของพระธรรมทูต⁵

1. ตั้งใจเผยแผ่พระพุทธศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี
2. วางแผนในการปฏิบัติงาน
3. มีผลการประเมินผลในการปฏิบัติงาน
4. ส่งเคราะห์และอนุเคราะห์ชุมชนไทย และชาติอื่น ๆ ตามความเหมาะสม
5. สร้างความสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ
6. ประสานความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธด้วยกัน
7. สร้างความเข้าใจอันดีในระหว่างศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ⁶

การส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อประกอบในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ต้องเป็นบุคคลที่มีความกล้าหาญเข้มแข็งอดทน พัฒนาตนเองและเสียสละอย่างยิ่งยวด เพราะจะต้องเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ต่าง ๆ มากมายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ฉะนั้น พระธรรมทูตไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับนานาชาติ ต้องมีความพร้อมประกอบด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ รู้จักฟัง รู้จักทำให้คนอื่นฟัง เรียนรู้ ทรงจำ รู้ ทำให้ผู้อื่นรู้ ฉลาดในประโยชน์ และมีใช้ประโยชน์ ไม่ชวนทะเลาะ

2. มีความรู้และแตกฉานในหลักธรรมพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง และต้องมีความรอบรู้ในเรื่องที่จะสอนหรือนำมาเปรียบเทียบได้เป็นอย่างดี

3. มีความรอบรู้ในเรื่องศาสนาอื่น ๆ ซึ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกับพุทธศาสนาด้วย เพราะถ้าไม่มีความรู้เรื่องศาสนาอื่นแล้ว จะไม่รู้เลยว่าศาสนาของเขาดีและถูกต้องอย่างไร

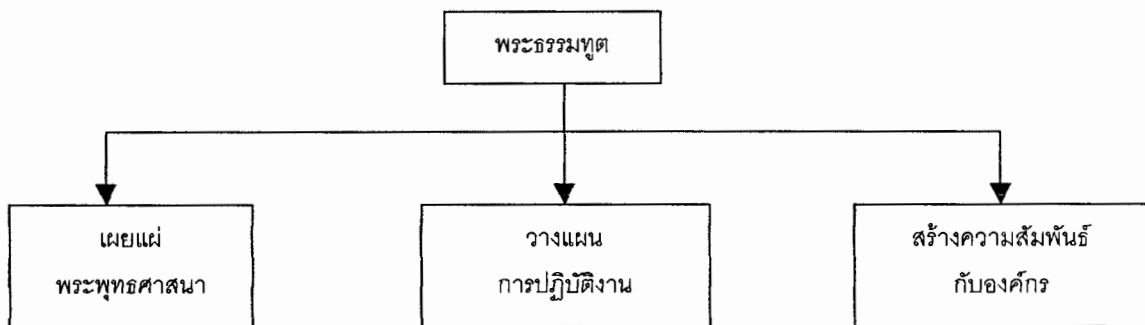
⁵ เรื่องเดียวกัน หน้า 42-47.

⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 67-70.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

4. รู้จักเปรียบเทียบพุทธศาสนากับศาสนาอื่น รวมทั้งเปรียบเทียบศาสตร์ต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกปัจจุบัน
5. ศึกษาเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น หรือของแต่ละประเทศให้ละเอียดถี่ถ้วน
6. มีความรอบรู้ในเรื่องเหตุการณ์ปัจจุบัน คือ ต้องมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเรื่องวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเป็นอย่างดี
7. มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปเครือข่ายพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปเครือข่ายสารสนเทศ⁷

สภาพทั่วไปในโลกปัจจุบันนี้ ข้อมูลข่าวสารนับว่ามีอิทธิพลอย่างมาก และมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ข้อมูลและข่าวสารแพร่กระจายไปในระยะเวลาอันรวดเร็วครอบคลุมไปทั่วโลก การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศนับเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาตนเอง ทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่ และเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น

⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า122-123.

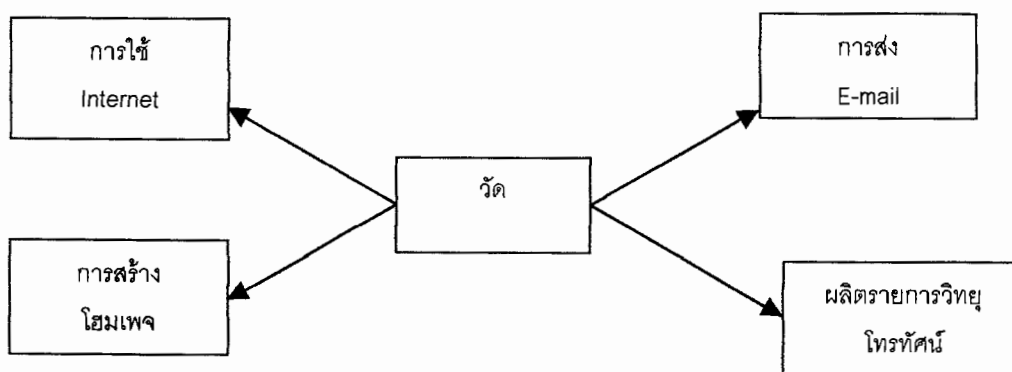
การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

การใช้สื่อสารสนเทศในการเผยแผ่ ได้แก่ การใช้อินเทอร์เน็ต การสร้างโฮมเพจ การใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ในการติดต่อสื่อสารโดยการถาม-ตอบ ปัญหาธรรมะ และข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ตลอดจนการผลิตรายการวิทยุ โทรทัศน์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อการเผยแผ่ด้วย

ด้วยการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อจากวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ด้วยสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. เพื่อสร้างเครือข่าย (network) ของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ขยายออกไปได้ กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นการช่วยให้พระสงฆ์ และผู้สนใจทั่วไป สามารถใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ผลิตสื่อต่าง ๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
4. เพื่อประสานความร่วมมือในการทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระหว่างพระสงฆ์ และฆราวาสในระดับนานาชาติ

ภาพแสดงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปเครือข่ายสารสนเทศ

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวต่างประเทศในประเทศไทย

งานพระธรรมทูตยุคเริ่มแรกในประเทศไทย กรมการศาสนา อันเป็นหน่วยงานฝ่ายศาสนาปฐมภักของราชอาณาจักร ได้ฟื้นฟูจัดให้มีงานพระธรรมทูตขึ้นในปี พ.ศ. 2507 ถึงปี พ.ศ. 2508 โดยมีมุ่งหมายในการสร้างเสริมศรัทธาของประชาชน ดังนี้

1. ให้ยึดมั่นในพระพุทธศาสนา
2. ให้มีศีลธรรมประจำใจ
3. มีความเคารพรักต่อประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
4. เพื่อให้มีความเข้าใจอันดีระหว่างชนที่นับถือศาสนาต่าง ๆ

โดยการอาราธนาพระเถระผู้ใหญ่เป็นหัวหน้าคณะอำนวยการ ส่งพระสงฆ์สาวกออกจาริกประกาศพระศาสนาในถิ่นต่าง ๆ ในรูปแบบงานพระธรรมทูตดังกล่าวข้างต้น นับว่าเป็นวิธีการที่ได้ผลเป็นทวีคูณ กรมการศาสนาจึงมอบหมายการดำเนินงานพระธรรมทูตให้เป็นกิจกรรมถาวรของสงฆ์

ปัญหา และอุปสรรคในการเผยแผ่และแลกเปลี่ยนพระพุทธศาสนาของไทยในระดับนานาชาติ

ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่และแลกเปลี่ยนพระพุทธศาสนาของไทยในระดับนานาชาติ

ปัญหา เนื่องจากระบบการศึกษาในประเทศไทย มุ่งสอนอะไรก็ตามจะยังไปในทางโลก โดยมุ่งให้ผู้เรียนเอาแต่ใบประกาศนียบัตร ไม่คำนึงถึงองค์ความรู้หรือวิธีหาความรู้ในวิชานั้น และขาดทักษะในการใช้วิชาที่เรียนมา

ปัญหาในการเผยแผ่ของไทยเรา

1. เรื่องภาษาเป็นปัญหาสำคัญที่สุด
2. ขาดความเข้าใจในเรื่องแก่นพระพุทธศาสนาที่ดี โดยมีมุ่งจะแสวงลาภสักการะ โดย

ไม่มุ่งการสอนหลักธรรม

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

3. ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและเสียสละอุทิศให้กับพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง โดยมากผู้ที่ไปอยู่ต่างประเทศ จะได้ไปเพราะมีพวกลากไป บางครั้งคัดได้พระที่ไม่มีคุณภาพในการเผยแผ่ หรือที่ได้ไปมุ่งผลประโยชน์และชอบבודตัว อดอ้างเสียมากกว่า

4. ขาดทุนรอนในการดำเนินการ เพราะพระที่ทำงานจริงจะเป็นพระที่ไม่มีอำนาจในการแสวงหาเงินเข้ามาค้ำจุนได้

5. ขาดการฝึกฝนจากทุกด้าน และขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐบาล

6. ขาดยุทธศาสตร์ที่ดีในการวางแผนที่จะนำธรรมะไปสู่ชาวต่างประเทศ ส่วนมากที่ไปจะอยู่ในชุมชนของคนไทย ลาว ญวน เขมร เสียส่วนมาก ทำให้ธรรมะไม่เข้าถึงชาวต่างชาติโดยตรง

อุปสรรค ในการเผยแผ่ให้กับชาวต่างชาติ เนื่องจากภาษา สังคม วัฒนธรรมของชาวต่างประเทศ ย่อมจะแตกต่างจากของเรา

1. ขาดความเข้าใจในด้านวัฒนธรรมของเขา

2. ขาดความเข้าใจในด้านสังคมของเขา

3. ขาดความเข้าใจในด้านประเพณี

4. พื้นฐานด้านภูมิอากาศ เช่น หนาวเกินไป หรือ ร้อนเกินไป

5. การออกบิณฑบาตร ย่อมจะทำได้ไม่บางประเทศ

6. บางแห่งเขาย่อมจะยึดถือประเพณีถือผี หรือ ลัทธิของบรรพบุรุษของตนอยู่แล้ว

ย่อมยากจะแนะนำ

บทที่ 6

รูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างบทบาท ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นหลักคำสอน ถือว่าเป็นคำสอนที่นำมาเพื่อสันติสุขของ
ชาวโลก ตามยุทธศาสตร์ที่พระพุทธองค์ทรงมอบให้กับพระอรหันต์สาวก 60 รูป ก่อนจาริก
(เดินทาง) ไปเผยแผ่เพื่อประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายเป็นครั้งแรก ควรที่จะนำมาปรับใช้เป็น
ยุทธศาสตร์ในการปรับใช้พื้นฐานในการแลกเปลี่ยนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์
ของประเทศไทย ตามพุทธพจน์¹ (ยุทธศาสตร์) ดังกล่าวมีดังนี้

“จรต ภิกขเว จาริกัม พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตุถาย หิตาย สุขาย
เทวมนุสฺसानัม เทเสถ ภิกขเว ฐมมัม อาทิกุลยานัม มชฺเชมกกุลยานัม ปริโยสานกกุลยานัม สาทถัม
สพฺยญฺชนัม เภวลปริปฺปญฺณัม ปริสุทฺถัม พรหมจริยัม ปกาเสถ”

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความ
สุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดา
และมนุษย์ทั้งหลาย

ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น (ศีล) งามใน
ท่ามกลาง (สมาธิ) งามในที่สุด (ปัญญา)

จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ อันบริสุทธิ์บริบูรณ์ โดย
สิ้นเชิงเถิด”

¹ พระไตรปิฎกฉบับสังเขป จัดพิมพ์โดยวัดปากน้ำ ภาษีเจริญ อักษรการพิมพ์ 2541, หน้า 19.

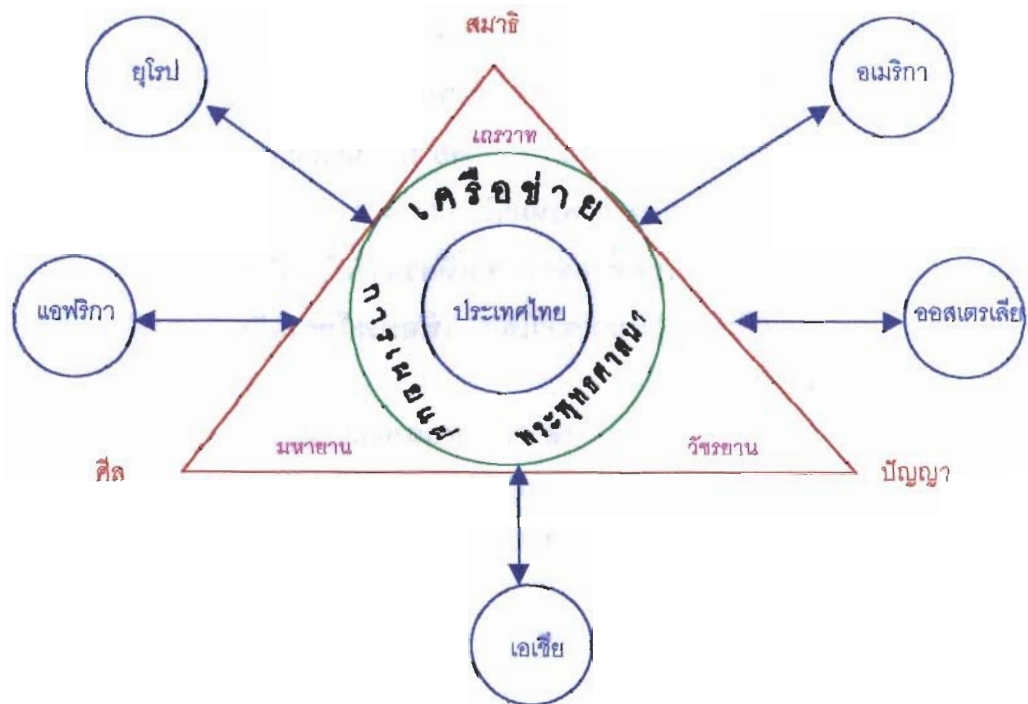
การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เพื่อปรับพุทธพจน์ ดังกล่าว เพื่อเป็นยุทธศาสตร์ในการแลกเปลี่ยนและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประกอบด้วยองค์ 3 คือ

1. การบำเพ็ญประโยชน์ต่อปวงชน
2. การเสริมสร้างความผาสุกแก่ปวงชน
3. การแสดงเมตตาอนุเคราะห์แก่ชาวโลก

ซึ่งทั้ง 3 ประการนี้ นับเป็นหลักคำสอนให้เกิดประโยชน์โดยทั่วไปเป็นพื้นฐาน เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นเรื่องสำคัญ การจะนำศาสนิกชนอื่นมานับถือศาสนาของตนเองถือเป็นเรื่องยากมากต้องโน้มน้าวด้วยกุศโลบาย และสัจธรรมอย่างมาก

การจัดรูปแบบ (Model) และองค์กร ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- แผนภาพ (1) แสดงถึงรูปแบบการจัดเขตพื้นที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่กระจายอยู่ตามทวีปต่างทั่วโลก โดยมีคนไทยและวัดไทยเป็นแม่ข่ายประสานการดำเนินงานที่ระบบทั้งในและต่างประเทศ
- (2) เดรวาท มหายาน วัชรยาน ซึ่งเป็นพื้นฐานศาสนาพุทธเดียวกัน ให้มุ่งการสอมนเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา เช่นเดียวกันโดยมีจุดหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน

เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย

1. เครือข่ายการเผยแผ่ผ่านองค์กรคณะสงฆ์²

1.1 การปกครอง แบ่งเป็น งานนโยบาย งานเอกสาร งานแต่งตั้งถอดถอน งานชำระอธิกรณ์ งานตรวจเยี่ยมและติดตามผล งานประชุมชี้แจงแนะนำ และให้คำปรึกษาใน ปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ งานพิจารณาความดีความชอบ งานการเงินและสวัสดิการ

1.2 การศึกษา แบ่งเป็น 3 สูตร ได้แก่

สูตรที่ 1 ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

สูตรที่ 2 พระปริยัติธรรมหลักสูตรเก่ามี 2 สาย คือ นักธรรม บาลี

สูตรที่ 3 พระปริยัติธรรมหลักสูตรใหม่มี 2 ระดับ คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม สามัญศึกษา บาลีอุดมศึกษา หรือระดับมหาวิทยาลัย ภายใต้การอนุมัติของสภาการศึกษา คณะสงฆ์ รับผิดชอบโดยกรมการศาสนา

1.3 การเผยแผ่ แบ่งเป็น งานนโยบาย งานเอกสาร งานธรรมถึก ในวันพระ งานธรรมทูต งานโครงการพิเศษ งานระดมทุนและสวัสดิการ

1.4 การพัฒนาวัด (สาธารณูปการ) แบ่งเป็น แผนพัฒนา ปฏิสังขรณ์ สร้างสิ่งที่เป็น จำเป็น

1.5 การศึกษาสงเคราะห์ เป็นกระบวนการสงเคราะห์ แบ่งเป็น ก่อนวัยเรียน ในวัยเรียน พ้นวัยเรียน โดยตั้งเป้าหมายที่จะเป็นผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาสงเคราะห์คือ สามารถ ได้รับความรู้ทางวิชาการทั้งในระบบและนอกระบบได้ สามารถปลูกฝังทัศนคติที่ดีงามต่อสังคมได้ สามารถนำเอาวิชาความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้

1.6 การสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดทำแผนและโครงการแก้ปัญหาความยากจน เจ็บไข้ ความไม่รู้และการสงเคราะห์ประชาชนในอุบัติภัย วินาศภัย และสาธารณภัยต่าง ๆ งานพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการทั้งในวัดและนอกวัด ทั้งที่ดำเนินการเองและดำเนินการร่วมกับ ภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ

² การฝึกอบรมพระธรรมทูต สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. หน้า 74-80

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

2. เครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยให้วัดต่าง ๆ 76 จังหวัด³

สายที่ 1 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 และ ภาค 14 มี 7 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร

สายที่ 2 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 2 และ ภาค 3 มี 7 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

สายที่ 3 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 และ ภาค 5 มี 8 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก และ อุตรดิตถ์

สายที่ 4 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 6 และ ภาค 7 มี 8 จังหวัด ได้แก่ ลำปาง พะเยา เชียงราย แพร่ น่าน เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน

สายที่ 5 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 8 และ ภาค 9 มี 8 จังหวัด ได้แก่ อุตรธานี หนองคาย เลย สกลนคร ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด

สายที่ 6 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 10 และ ภาค 11 มี 9 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ นครพนม มุกดาหาร นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์

สายที่ 7 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 12 และ ภาค 13 มี 7 จังหวัด ได้แก่ ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด

สายที่ 8 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 และ ภาค 16 มี 7 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม ประจวบคีรีขันธ์ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร

สายที่ 9 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 17 และ ภาค 18 มี 11 จังหวัด ได้แก่ ภูเก็ต ตรัง พังงา กระบี่ ระนอง สงขลา พัทลุง สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

³ ประกาศในแถลงการณ์พระสงฆ์ เล่ม 80 ฉบับพิเศษ (2) วันที่ 25 พฤศจิกายน 2535

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

1. เครือข่ายสถาบันและวัดไทยในต่างประเทศ⁴

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา	จำนวน	87 วัด (รวม 50 รัฐ)
2. ประเทศอังกฤษ	จำนวน	9 วัด
3. ประเทศสวีเดน	จำนวน	2 วัด
4. ประเทศเนเธอร์แลนด์	จำนวน	2 วัด
5. ประเทศสวิตเซอร์แลนด์	จำนวน	2 วัด
6. ประเทศนิวซีแลนด์	จำนวน	4 วัด
7. ประเทศเดนมาร์ก	จำนวน	2 วัด
8. ประเทศเยอรมัน	จำนวน	12 วัด
9. ประเทศออสเตรเลีย	จำนวน	13 วัด
10. ประเทศออสเตรีย	จำนวน	1 วัด
11. ประเทศเบลเยียม	จำนวน	1 วัด
12. ประเทศแคนาดา	จำนวน	7 วัด
13. ประเทศฝรั่งเศส	จำนวน	3 วัด
14. ประเทศอิตาลี	จำนวน	1 วัด
15. ประเทศนอร์เวย์	จำนวน	1 วัด
16. ประเทศเนปาล	จำนวน	1 วัด
17. ประเทศอินเดีย	จำนวน	7 วัด
18. ประเทศสิงคโปร์	จำนวน	18 วัด
19. ประเทศมาเลเซีย	จำนวน	19 วัด (รวม 8 รัฐ)
20. ประเทศอินโดนีเซีย	จำนวน	5 วัด
21. ประเทศฮ่องกง	จำนวน	2 วัด
22. ประเทศไต้หวัน	จำนวน	2 วัด

⁴ กรมการศาสนา, ฝ่ายศาสนวิเทศ, สำนักงานเลขาธิการกรมหาเถรสมาคม, รายชื่อวัดไทยในต่างประเทศ, 2544.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

2. เครือข่ายภาคีองค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก⁵ และมีองค์กร 140 องค์กร ที่กระจายอยู่ทั่วตามภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 เอเชีย ครอบคลุมเขตพื้นที่ในเอเชียอาคเนย์ , เอเชียใต้และตะวันออก เอเชียเหนือ , เอเชียตะวันออกไกล
- 2.2 ออสเตรเลีย ครอบคลุมเขตพื้นที่ในออสเตรเลีย , นิวซีแลนด์ และหมู่เกาะต่าง ๆ
- 2.3 ยุโรป ครอบคลุมเขตพื้นที่ในยุโรปเหนือและสแกนดิเนเวีย , ยุโรปกลางและใต้ , ยุโรปตะวันออกและรัสเซีย
- 2.4 อเมริกา ครอบคลุมเขตพื้นที่ในอเมริกาเหนือ , อเมริกากลางและใต้
- 2.5 แอฟริกา ครอบคลุมเขตพื้นที่ในแอฟริกาและตะวันออกกลาง

3. เครือข่ายมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ซึ่งการกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 เอเชีย ครอบคลุมเขตพื้นที่ในเอเชียอาคเนย์ , เอเชียใต้และตะวันออก เอเชียเหนือ , เอเชียตะวันออกไกล
- 3.2 ออสเตรเลีย ครอบคลุมเขตพื้นที่ในออสเตรเลีย , นิวซีแลนด์ และหมู่เกาะต่าง ๆ
- 3.3 ยุโรป ครอบคลุมเขตพื้นที่ในยุโรปเหนือและสแกนดิเนเวีย , ยุโรปกลางและใต้ , ยุโรปตะวันออกและรัสเซีย
- 3.4 อเมริกา ครอบคลุมเขตพื้นที่ในอเมริกาเหนือ , อเมริกากลางและใต้
- 3.5 แอฟริกา ครอบคลุมเขตพื้นที่ในแอฟริกาและตะวันออกกลาง

---

⁵ Introduction to The World Fellowship of Buddhists p.17-45.

บทที่ 7

บทสรุป ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ทางพระพุทธศาสนา ทั้งด้านเถรวาท มหายาน และวัชรยาน รวมทั้งพฤติกรรมที่มีเหตุเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และเหตุเกี่ยวกับประชาชนชาวโลก พอสรุปได้ดังนี้

1. เหตุที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คือ

1. เป็นศาสนาที่ดีเลิศ กล่าวคือ ทำการอบรมขัดเกลา กาย วาจา ใจ ของชาวโลก ด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา ตั้งแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูงสุด
2. มีเนื้อความละเอียด สุขุม คัมภีร์ภาพ
3. ทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลอย่างมหาศาล คือ พ้นจากอบายภูมิทั้ง 4
4. เป็นคำสอนที่ทำลายล้าง ตัณหา มานะ ทิฏฐิ โทสะ โมหะ มัจฉริยะ วิจิกิจฉา
5. การเผยแผ่ของพุทธศาสนิกชนไม่กว้างขวางทั่วไป ทั้งในทางภูมิประเทศและทางภาษา
6. การรู้ในปริยัติและปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนไม่สมบูรณ์ ยังมีการขาดตกบกพร่องอยู่มาก
7. ความสามัคคีภายในวงแห่งพุทธศาสนิกชน ทั้งคฤหัสถ์ และบรรพชิต ก็มีน้อย
8. ทายกทายิกาที่มีอำนาจและไม่มีอำนาจ ทำการสงเคราะห์ อนุเคราะห์ แก่ภิกษุสามเณร ไม่เคารพเพราะคำนึงถึง ศีลคุณ สมาธิคุณ ปัญญาคุณ มีแต่การปรารภไปในเรื่องชอบพอ รักใคร่ คั่นเคย หรือสมณศักดิ์ ตำแหน่ง

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

2. เหตุเกี่ยวกับประชาชนชาวโลก คือ

1. คนชาวโลกส่วนมากมีจิตใจปราศจากอินทรีย์ทั้ง 5 มีศรัทธาเป็นต้น
2. คนชาวโลกส่วนมากเป็นอันธพฺพชน คือ ไม่มีปัญญาที่จะรู้ถึง รูป นาม ชันธ์ 5 และเหตุผลได้
3. คนชาวโลกที่ไม่มีบุญบารมีนั้นมีจำนวนมาก ที่มีบุญบารมีนั้นมีจำนวนน้อย
4. คนชาวโลกมีจิตใจน้อยอยู่แต่ในเรื่องที่เกี่ยวกับตัณหา มานะ ทิฏฐิ โทสะ โมหะ
5. ภูมิภาคที่ห่างไกลจากกันและกัน ภาษาพูดก็พูดกันไม่รู้เรื่อง
6. คนชาวโลกมีศรัทธาน้อย และปัญญาความรอบรู้ในเรื่องเหตุผลก็ยังอ่อน

ในยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุคที่เจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้เชื่อมโยงมวลมนุษยและประเทศต่าง ๆ เข้าถึงกัน เป็นหนึ่งเดียวนั้น กระแสความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนาและวัฒนธรรมสามารถแพร่สะพัดเข้าไปในทุกประเทศ รวมทั้งสื่อมวลชนได้อย่างไร้พรมแดน ปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่ตามมา และนับว่าสำคัญได้แก่ปัญหาสันติภาพและความกลมเกลียวระหว่างมวลมนุษย กรณีผู้ก่อการร้ายได้ระเบิดอาคาร World Trade ในกรุงนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ถือเป็นตัวอย่างที่คุกคามต่อสันติภาพของโลก เพราะผลของการกระทำดังกล่าวได้ขยายไปสู่ความขัดแย้งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน ดังนั้นหากชาวโลกได้ให้ความสนใจและตั้งใจที่จะเสริมสร้างสันติภาพร่วมกัน ตามอุดมการณ์ขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก ที่ว่า **เนื่องจากสงครามเริ่มที่จิตใจของมนุษย์ จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันสันติภาพขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์** สันติภาพถาวรก็จะเกิดขึ้นในสังคมท้องถิ่นและสังคมโลกอย่างแน่นอน

ประเทศไทยในฐานะเมืองพุทธ คนไทยจึงมีวัฒนธรรมแห่งสันติภาพอันงดงาม เช่น ความมีน้ำใจ ความยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น ซึ่งได้รับการชื่นชมจากทั่วโลก เอกลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเสริมสร้างให้คนไทยและประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เนื่องจากยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของประเทศไทยได้ยึดหลักพุทธพจน์ที่ว่า จารถ ภิกขเว จาริกิ พุชฺชนิตาย พุชฺชนสุชาย โลกานุกมฺปาย... โดยมีมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ และกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ช่วยมหาเถรสมาคมด้วย ส่วนรัฐบาล จะทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา ตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะสงฆ์ไทยตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 นโยบายของมหาเถรสมาคม ในส่วนที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบพระธรรมทูต และองค์กรอื่น ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก เช่น มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 สถาบัน วัดไทยในต่างประเทศ พุทธสมาคมจังหวัด ศูนย์ปฏิบัติจิตภาวนาในประเทศไทย องค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก รวมทั้งสถานทูตไทยในต่างประเทศ เป็นต้น ตามรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในแบบสอบถามและสัมภาษณ์ในภาคผนวก ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าวมาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

จากการศึกษาเบื้องต้น พอสรุปข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาประกอบการจัดทำยุทธศาสตร์ และนโยบายการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาได้ดังนี้

1. ประกาศวาระแห่งชาติว่าด้วย “ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา” (พ.ศ. 2541-2550) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 ถือว่าเป็นแผนแม่บทสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกตามที่ได้กำหนดไว้ใน แผนงานหลักที่ 6 ว่าด้วยการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมของโลก โดยกำหนดให้มีการสนับสนุนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก (The World Buddhist University) ขึ้นในประเทศไทยเพื่อเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก และการศึกษาวิจัยการนำพุทธธรรมมาเสริมสร้างสันติภาพของโลก

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

2. ประเทศไทยได้รับความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากชาวพุทธโลก ให้เป็นที่ตั้งองค์การและสถาบันการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติถึง 2 แห่ง คือ สำนักงานใหญ่องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (The World Fellowship of Buddhists) ตามมติที่ประชุมใหญ่ขององค์การ พสล. ครั้งที่ 9 ณ ประเทศมาเลเซีย เมื่อปี 2512 และเป็นที่ตั้งศูนย์อำนวยการมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก (The World Buddhist University) ตามมติที่ประชุมใหญ่ขององค์การให้ พสล. ครั้งที่ 20 ณ ประเทศออสเตรเลีย เพื่อทำหน้าที่ศูนย์กลางประสานกิจการด้านวิชาการกับสถาบันการศึกษาด้านการพุทธศาสตร์ทั่วโลก

3. มหาลัยสงฆ์ 2 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งมีหน้าที่พัฒนาการศึกษาของสงฆ์ไทยตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงดุขฎิบัณฑิต จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพระภิกษุ-สามเณร เพื่อทำหน้าที่พระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนี้ยังได้รับความไว้วางใจจากสถาบันและองค์กรต่างประเทศ ให้ดำเนินงานด้านวิชาการในระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประชุมสุดยอดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งที่ 2 (The 2nd World Summit on Propagation of Buddhism) ณ พุทธมณฑล เมื่อปี 2544 โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การจัดประชุมผู้นำทางศาสนาและจิตวิญญาณ ครั้งที่ 1 (The First Meeting of World Religious Leaders Council) ณ พุทธมณฑลและศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ระหว่างวันที่ 12-14 มิถุนายน 2545 โดยมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้จัดร่วมกับสหประชาชาติ เป็นต้น

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 สถาบัน สามารถเชื่อมโยงและประสานงานกับมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ในการพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุ-สามเณร ของคณะสงฆ์ไทย เพื่อทำหน้าที่พระธรรมทูตในเวทีนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์

4. โครงสร้างพื้นฐานในการส่งเสริมและจรรโลงพระพุทธศาสนาของไทย ประกอบด้วย วัดกว่า 30,000 วัด วัดไทยในต่างประเทศกว่า 280 วัด พระภิกษุ-สามเณรกว่า 200,000 รูป ชาวไทยมากกว่า 95% นับถือพระพุทธศาสนา พุทธสมาคมจังหวัด 76 แห่ง สถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ศูนย์ภาคีขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกกว่า 140 ศูนย์ ที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย โครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวนับเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อ

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

การเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

4.1 พุทธสมาคมจังหวัด มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละจังหวัด รวมทั้งสามารถประสานงานกับคณะสงฆ์และสร้างวัฒนธรรม ในการพัฒนาศาสนบุคคลให้มีความพร้อมในการทำหน้าที่ธรรมทูต ในการเผยแผ่ศาสนาและวัฒนธรรมแก่ชาวต่างประเทศ ที่ไปทัศนศึกษาและเยี่ยมชมศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งศึกษาและปฏิบัติธรรมในแต่ละจังหวัด

4.2 คณะสงฆ์ไทยและพุทธบริษัทไทย มีบทบาทสำคัญในการสร้างวัดไทยในต่างประเทศ เพื่อเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของคนไทยและชาวต่างประเทศในท้องถิ่นนั้น ๆ

4.3 สถานเอกอัครราชทูตไทยในต่างประเทศ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและเผยแผ่ศาสนาและวัฒนธรรมในรูปแบบที่หลากหลาย

4.4 แม้ว่าศูนย์จิตภาวนา (Meditation Centres) ในประเทศไทยมีจำนวนจำกัด แต่ก็สามารถขยายไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีความพร้อมในรูปเครือข่ายวิปัสสนา เพื่อสนองความต้องการของชาวต่างประเทศโดยเฉพาะชาวตะวันตกที่ได้เดินทางมาประเทศไทย เพื่อศึกษาและปฏิบัติตามมากขึ้นตามลำดับ

4.5 ศูนย์ภาคีองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกกว่า 140 ศูนย์ ที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พุทธธรรมในท้องถิ่นของตน โดยความร่วมมือของสำนักงานใหญ่องค์การ พสล. ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีคนไทยเป็นผู้นำในการบริหารและการจัดการทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่ศูนย์ภาคี พสล. ตั้งอยู่

กิจกรรมที่จัดขึ้น ณ สำนักงานใหญ่องค์การ พสล. ซึ่งตั้งอยู่บริเวณอุทยานเบญจสิริ สุขุมวิท 24 กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างศักยภาพของคนไทยสู่ความเป็นสากลดังนี้

1. วันอาทิตย์แรกของเดือน เป็นปาฐกถา/สนทนาธรรม และการฝึกอบรมจิตภาวนา เป็นภาษาอังกฤษ มุ่งสนองความต้องการของชาวไทยและชาวต่างประเทศ สนใจที่จะศึกษาและปฏิบัติธรรมในรูปแบบความเป็นสากล วิปัสสนาจารย์และวิทยากรที่มาบรรยายและฝึกอบรมประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

2. วันอาทิตย์ที่สองของเดือน เป็นรายการธรรมในสวน (Dhamma in the Park) ณ บริเวณอุทยานเบญจสิริ และกำลังขยายเครือข่ายไปยังอุทยานและสวนอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร จัดโดยองค์การยูวพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก (ยพสล) มุ่งให้เยาวชนที่สนใจธรรมได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมเชิงลึกจากพระสงฆ์ที่ทรงคุณวุฒิทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

3. วันอาทิตย์ที่สามของเดือน เป็นการอภิปรายธรรม เป็นกิจกรรมเปิดเวทีให้ผู้ทรงคุณความรู้ในพระพุทธศาสนาได้แสดงความคิดเห็นและทัศนะในด้านพระพุทธศาสนา

4. วันอาทิตย์สุดท้ายของเดือน เป็นการบรรยายธรรมเฉพาะเรื่อง โดยวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาแต่ละด้าน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับเถรวาท มหายาน และวัชรยาน

นอกจากนี้ สำนักงานใหญ่องค์การ พสล. ได้จัดพิมพ์หนังสือและวารสารออกเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง เช่น WFB Newsletter (รายเดือน) WFB Review (ราย 3 เดือน) วารสาร พสล. (ราย 2 เดือน) A Guide to Buddhist Monasteries and Meditation Centers in Thailand เป็นต้น

4.6 ในส่วนที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก (The World Buddhist University) จากการศึกษาพบว่า สามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาได้มาก โดยให้เหตุผลว่า มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลกสามารถเชื่อมโยงความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ในรูปเครือข่ายสถาบันการศึกษาตามระเบียบของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลกกำหนดไว้ ก็จะมีส่วนเสริมสร้างบทบาทและศักยภาพของคนไทยและประเทศไทยสู่ความเป็นสากลได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ไทย ที่จะทำหน้าที่พระธรรมทูตในต่างประเทศที่มีความพร้อมทั้งด้านวิชาและจรรยา, รวมทั้งภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการเผยแผ่พุทธธรรมแก่ชาวโลก นอกจากนี้ที่ตั้งศูนย์ผู้อำนวยความสะดวก มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ซึ่งได้กำหนดไว้ ณ พุทธมณฑลนั้น นับว่าเป็นการเหมาะสมโดยประการทั้งปวง

4.7 ในส่วนที่เกี่ยวกับวัดไทยในต่างประเทศนั้น จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ของวัดไทยในต่างประเทศ จะเป็นเรื่องการอบรมสั่งสอนและการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนและลูกหลานไทย ประมาณ 80% ส่วนที่เหลือเป็นกิจกรรมที่สนองความต้องการและความสนใจของชาวต่างประเทศในบริเวณใกล้เคียงเกี่ยวกับการศึกษาและปฏิบัติตาม (จิตภาวนา) เป็นต้น

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

4.8 ในส่วนที่เกี่ยวกับวัดประมาณ 30,000 กว่าวัดในประเทศไทยนั้น จากการศึกษพบว่า ภารกิจส่วนใหญ่ยังคงเป็นการสืบสานข้อวัตรปฏิบัติที่เคยดำเนินการแล้ว ยังไม่มีการปรับกลยุทธ์ที่สามารถสนองตอบความต้องการของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ได้ ตามที่ควรจะเป็น ยกเว้นบางวัดเท่านั้น เช่น วัดป่าอานาชาติ จังหวัดอุบลราชธานี วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี วัดสวนโมกข์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี วัดมงคลธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี เป็นต้น กิจกรรมที่วัดส่วนใหญ่ยังขาดคือ การจัดทำมีศูนย์ปฏิบัติธรรมหรือการบำเพ็ญจิตภาวนา เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งในด้าน **ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ** ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการศึกษาทางพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) และสามารถจะพัฒนาจิตใจของศาสนิกชนให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

4.9 สภาวัฒนธรรมทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด นับเป็นองค์กรสำคัญที่จะเชื่อมโยงและบรรณาการกิจกรรมด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จากการศึกษพบว่า การที่จะเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยให้เป็นผู้ผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้อย่างสมบูรณ์นั้น องค์กรดังกล่าวยังเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนไทยและประเทศไทยที่จะเป็นผู้ผู้นำในเวทีของโลกดังกล่าว ดังนั้น การที่รัฐบาลจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อเป็นองค์กรระดับชาติเพื่อรองรับสถานการณ์ของประเทศไทยในการเป็นผู้ผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก จึงเป็นการเหมาะสมอย่างยิ่ง

5. จากการศึกษาตามกรอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ในประเด็นอื่น ๆ ที่นับว่าสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

5.1 **ศาสนนโยบาย** นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้ผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกมาก เพราะถือว่าเป็นแผนแม่บทในการดำเนินกุศโลบายด้านพระพุทธศาสนาของไทยในต่างประเทศ แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังขาดแผนงานและงบประมาณมารองรับอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้การดำเนินงานในด้านดังกล่าวไม่เกิดผลเท่าที่ควร

5.2 **ศาสนศึกษา** ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ควรจะได้เน้นทั้งทางด้านปริยัติและปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น การศึกษาที่แผนกนักธรรมและบาลี ควรได้รับการสนับสนุนตามกรอบที่มหาเถรสมาคมได้วางไว้ เพราะมุ่งที่จะพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุ-สามเณร ให้มีความรู้ความ

เข้าใจด้านพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกอย่างลึกซึ้ง แต่ควรกำหนดด้านเป้าหมายผู้เรียน/ผู้ศึกษาให้ชัดเจน เพื่อจะได้ทำหน้าที่ศาสนทายาทอย่างสมบูรณ์หลังจากจบการศึกษาแล้ว ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์นั้น ถือว่าเป็นการศึกษาแบบบูรณาการทั้งทางโลกและทางธรรมเข้าด้วยกัน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย จึงควรที่จะได้รับการสนับสนุนและอุปถัมภ์จากรัฐบาลต่อไป เพื่อพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติต่อไป เพราะ ศาสนบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

5.3 ประเด็นที่นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาษาต่างประเทศ ที่ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบัน พบว่าแม้ว่าประเทศไทยจะมีความพร้อมด้านผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนาในระดับหนึ่ง แต่ยังคงขาดศักยภาพในด้านภาษาต่างประเทศที่จะใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดพุทธธรรมแก่ชาวโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาษาต่างประเทศดังกล่าว ประกอบด้วยภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาสากลที่ใช้ในระบบสหประชาชาติ ดังนั้น การพัฒนาศาสนบุคคลที่จะทำหน้าที่ธรรมทูตในด้านภาษาต่างประเทศจึงมีความจำเป็นเร่งด่วน

5.4 งานพระธรรมทูต นับว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก จากการศึกษาพบว่าคุณสมบัติของผู้ที่จะทำหน้าที่พระธรรมทูต 7 ประการ (บทที่ 5 ที่มาพระธรรมทูต) ไม่ได้กำหนดความรู้ความสามารถในด้านภาษาต่างประเทศที่จะใช้เป็นสื่อในการถ่ายทอดและเผยแผ่ธรรมไว้ด้วย จึงควรจะได้คำนึงถึงเรื่องดังกล่าวตามประเด็นที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วตามข้อ 5.3 ข้างต้น

5.5 วันวิสาขบูชา ที่สหประชาชาติได้ประกาศเป็นวันสำคัญของโลก (ตามมติที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 54 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2542) นับเป็นปัจจัยกระตุ้นให้ชาวพุทธไทยและชาวพุทธโลก รวมทั้งศาสนิกชนอื่น ๆ ได้หันมาสนใจเรื่องพระพุทธศาสนามากขึ้น แม้รัฐบาลไทยโดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2543 ได้มีมติให้จัดกิจกรรมเนื่องในวันวิสาขบูชาเป็นกรณีพิเศษทุกปี โดยมอบให้กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนกลางในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ดังนั้นวันวิสาขบูชาจึงน่าจะเป็นจุดเชื่อมโยงให้ชาวพุทธไทยและชาวพุทธโลกได้จัดกิจกรรมในระดับนานาชาติร่วมกัน เพื่อส่งเสริมสันติภาพของโลกตามที่สหประชาชาติได้คาดหวังไว้

ปัญหา และอุปสรรค

แม้ว่าโดยภาพรวม ประเทศไทยอยู่ในสภาพที่มีความพร้อมในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก แต่จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่จะต้องแก้ไขเพื่อนำไปสู่ความพร้อมที่สมบูรณ์ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ที่จะทำหน้าที่ด้านพระธรรมทูต ยังขาดศักยภาพที่จะใช้ป็นสื่อในการถ่ายทอดศาสนาแก่ชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะด้านภาษาต่างประเทศที่ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะในระดับนานาชาติ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาสเปน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น เช่นกัน จึงจำเป็นต้องจัดให้มีสถาบันฝึกอบรมด้านภาษาต่างประเทศแก่พระธรรมทูตก่อนที่จะมอบหมายให้ปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ

2. ขาดระบบการประสานงานที่จะใช้ทรัพยากรในการเผยแผ่พุทธธรรมทั้งในและต่างประเทศร่วมกัน การดำเนินการภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดของกัน จึงจำเป็นต้องจัดให้มีองค์กรกลางที่ทำหน้าที่ประสานงานในเรื่องดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

3. ขาดทิศทางและนโยบายในการเผยแผ่พุทธธรรมทั้งในและต่างประเทศ ที่เป็นรูปธรรม มีผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. ขาดมาตรการที่จะพัฒนาศาสนทายาท เพื่อทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูตทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

5. ขาดอุปกรณ์และเครื่องมือที่จะใช้ในการดำเนินงานของระบบเครือข่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและต่างประเทศ

6. ขาดสถาบันที่จะทำหน้าที่และมีบทบาทในด้านความเป็นสากลทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนาระบบการเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก และองค์กรพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย

7. คนไทยและประเทศไทยให้ความสนใจและศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหายานและวัชรยานไม่มากเท่าที่ควร จึงทำให้ขาดองค์ความรู้ความเข้าใจที่จะนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดพลังชาวพุทธโลกในการนำพุทธธรรมมาจรรโลงสันติภาพของโลกได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ควรให้ความสนใจและสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนแม่บท **"ทศวรรษโลกเพื่อการพัฒนา"** (พ.ศ. 2541-2550) โดยเฉพาะแผนงานหลักที่ 6 ว่าด้วยการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก อย่างจริงจังและเป็นรูปแบบอย่างต่อเนื่อง
2. ควรจัดระบบการประสานงาน ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีองค์กรกลาง เช่น กรมการศาสนา เป็นแม่ข่ายประสานงานทั้งในด้านข้อมูล ข่าวสาร ด้านวิชาการ และการดำเนินงานของเครือข่ายทั้งในและนอกประเทศ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงทั้งระบบ
3. ควรนำพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันทุกโอกาส เพื่อจะทำให้มนุษย์ในโลกเราได้พบกับความสงบร่มเย็น
4. ให้พระพุทธศาสนาทุก ๆ นิกายเข้ามาร่วมกันเป็นองค์กร ไม่ว่าจะ เป็นนิกายไหน ก็มาจากรากฐานเดิมช่วยกันผลักดันให้คำสอนของพระพุทธศาสดา กระจายเพื่อนำชาวโลกได้ศึกษาและเข้าใจพระธรรมอย่างลึกซึ้ง เพื่อขจัดความขัดแย้งกันออกไปโดยไม่ก่อการเช่นฆ่าและทำสงคราม
5. ใช้คำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง เพื่อให้ศาสนาเป็นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำอยู่ทั่วโลก เพื่อให้มีการแบ่งปันกันอย่างเหมาะสม
6. นำคำสอนพระพุทธศาสนามาแก้ปัญหาสังคม ให้เกิดสันติในครอบครัว หมู่บ้าน เมือง ตลอดจนทั่วโลก
7. คำสอนไม่ว่าจะเป็นของนิกายไหน ๆ ที่ออกมาจากพระพุทธศาสนา ก็เพื่อหวังให้ ระวังทุกข์ ให้มีสุข และจุดหมายปลายทาง คือพระนิพพาน
8. ควรจัดให้มีการศึกษาวิจัยเชิงวิชาการเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างนิกายหลัก (Intra -Religious Dialogue) ทั้ง 3 คือ เถรวาท มหายาน และวัชรยาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างสันติภาพของโลกและความกลมเกลียวระหว่างมวลมนุษยชาติโดยมอบหมายให้ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก และองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นผู้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

9. มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลกโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันฝึกอบรมและพัฒนาหลักสูตร สถาบันจิตภาวนา และสถาบันพัฒนาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ ควรจะมีบทบาทร่วมกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย ในการจัดการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้สากลตามแนวพุทธศาสตร์จนเป็นที่ยอมรับของสถาบันการศึกษานานาชาติ

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 1 – ภาค 2.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2526.

กรมการศาสนา. วัดไทยในต่างประเทศ. ฝ่ายศาสนวิเทศ. สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม

จัดพิมพ์, 2544.

กรมวิชาการ. ประวัติพระพุทธศาสนาแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ภาค 2. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์คุรุสภา, 2525.

คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย. กองแผนงาน สำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 9.

ครั้งที่ 3, 2545-2549.

ชินวุธ สุนทรสีมะ. พระพุทธศาสนา-อมตเทศก์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว การพิมพ์,

2527. (แปลจากเรื่อง Buddhism : A Living Massage)

"ทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา". แผนแม่บท วาระแห่งชาติ. (พ.ศ. 2541-2450)

พระธรรมทูตในต่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, 2543.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ.

ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มูลนิธิพุทธธรรม, 2540.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์.

ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มูลนิธิพุทธธรรม, 2542.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). มองวันวิสาขบูชาอย่างยิ่งอารยธรรมโลก. กรุงเทพมหานคร :
เดดีสันเพรส โปรดักส์ จำกัด , 2543.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พระธรรมทูตไทยเบิกทางสู่อารยธรรมใหม่. กรุงเทพมหานคร :
กองทุนรักษัธรรม, 2543.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2543.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). สืบสานวัฒนธรรมไทย บนฐานแห่งการศึกษาที่แท้. ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มูลนิธิพุทธธรรม, 2539.

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ. พระไตรปิฎกฉบับสังเขป. กรุงเทพมหานคร:อาทรการพิมพ์, 2541.

ส. ศิวรักษ์. พุทธตันตระ หรือวัชรยาน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่องสยาม จำกัด , 2542.

ส. ศิวรักษ์. ความเข้าใจในเรื่องมหายาน กรุงเทพมหานคร : บริษัท ส่องสยาม จำกัด , 2542.

สนิท ศรีสำแดง. ปรัชญาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544.

สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. แถลงการณ์ 50 ปี กิจการสภาการศึกษา
มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์สุรวัดณ์, 2539.

สัญญาลักษณ์ เทียมถนอม. การศึกษาไทยในสถานการณ์โลก. ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ ดี แอลเอส, 2543.

สำนักงานใหญ่องค์การ พสล. แนะนำองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก. พ.ศ. 2540.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

เสถียร โปธินันทะ. ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย , 2541 หน้า 386-388

อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์. พระพุทธศาสนาเถรวาท. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สภาการ
ศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย , 2539

Bill Weir . A Guide to Buddhist Monasteries and Meditation Centers in Thailand.1991.
Introduction to The World Fellowship of Buddhists. 2543.

Thai Diplomatic & Consular Representatives Overseas : SunSITE Thailand.
www@sunsite.au.ac.th

ภาคผนวก / APPENDIXES

แบบสอบถามและสัมภาษณ์
เรื่อง
การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการ
เป็นผู้นำทางพุทธศาสนาของโลก

รายนามผู้ตอบแบบสอบถามและ/หรือผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ..... นามสกุล/ฉายา.....

อายุ..... ปี ระดับการศึกษา.....

ที่อยู่..... ถนน..... แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์.....

---

1. ความเป็นมา

เนื่องจากทศวรรษสี่ปีสถาบันวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา พ.ศ. 2541 – 2550 ได้รับความเห็นชอบโดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2542 และให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนแม่บทของทศวรรษสี่ปีสถาบันวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน

การศึกษาเบื้องต้น การเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกมุ่งศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแนวทางในการดำเนินงานและพัฒนาศักยภาพของประเทศไทยและคนไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของไทย ตามแผนงานหลักที่ 6 ว่าด้วยการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก ซึ่งกำหนดเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อรณรงค์ให้คนไทยและสังคมไทยได้ศึกษาและเข้าใจคุณค่าภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทย ค่านิยมและแบบแผนการดำเนินชีวิตอันดีงามแบบที่มีคุณค่าสำหรับสังคมโลก
2. เผยแผ่วัฒนธรรมที่ดีงามของไทยให้ชาวต่างประเทศ และสังคมโลกได้เรียนรู้ทำความเข้าใจในคุณค่า และนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา การสร้างสันติภาพ และการพัฒนาโดยส่วนรวม

3. ส่งเสริมและพัฒนาให้คนไทยมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก
4. พัฒนาศักยภาพของประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางความร่วมมือ การเผยแผ่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของภูมิภาคและของโลก
5. สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาและสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของมนุษยชาติได้อย่างต่อเนื่อง

พระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติแห่งราชอาณาจักรไทย นับเป็นฐานหลักวัฒนธรรมไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนปัจจุบัน ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาให้คนไทยมีบทบาทในการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมของโลก ตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน ที่จำเป็นในการเผยแผ่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาในประเทศไทยเป็นอันดับแรก

แบบสอบถามและสัมภาษณ์ต่อไปนี้จะรับทราบความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและจรรโลงพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เพื่อเป็นฐานในการปรับกลยุทธ์ และแนวทางในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนไทยและประเทศไทยในการเป็นผู้นำ และเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาของโลกตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 และ ข้อ 4 ของทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อเป็นการพัฒนาต่อไป

2. ขอให้ความเห็นดังนี้

1. ท่านเห็นว่า ศาสนนโยบาย เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2. ท่านเห็นว่า **การศาสนศึกษา** ที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันสามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้าง ศักยภาพศาสนบุคคลและประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้ มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

3. ท่านเห็นว่า **ศาสนบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางพระพุทธศาสนา** ในปัจจุบันมีความ พร้อมในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของ โลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

4. ท่านเห็นว่า **ศาสนธรรม** ที่นำมาสั่งสอนและเผยแผ่แก่ศาสนิกชนทั้งชาวไทยและชาว ต่างประเทศในปัจจุบัน สามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยใน การเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

5. ท่านเห็นว่า **ศาสนสัมพันธ์** เท่าที่นำมาใช้อยู่ในปัจจุบัน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับเถรวาท มหายาน และวัชรยาน สามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

6. ท่านเห็นว่า **ศาสนสถาน** อันได้แก่วัดวาอารามต่าง ๆ รวมทั้งวัดไทยในต่างประเทศ เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทย ในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

7. ท่านเห็นว่า **ศาสนศิลป์** เช่น วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ฯลฯ เกี่ยวกับศาสนาและ วัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ตามวัดวาอารามต่าง ๆ เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สามารถเป็น ปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการ เป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนา ของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

8. ท่านเห็นว่า **ศาสนสมบัติ** อันได้แก่ศาสนสมบัติกลาง และศาสนสมบัติของวัดเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถเป็นปัจจัยในการส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

9. ท่านเห็นว่า **ศาสนพิธี** เท่าที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน สามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

10. ท่านเห็นว่า **มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก** ซึ่งมีศูนย์อำนวยการตั้งอยู่ในประเทศไทยสามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

11. ท่านเห็นว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์ (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) ของไทย สามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

12. ท่านเห็นว่า ภาษาต่างประเทศ ที่ใช้ในการเผยแผ่พระศาสนาเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

13. ท่านเห็นว่า ศาสนบุคคล ของไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีความพร้อมในด้านภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ฯลฯ ที่จะใช้เป็นสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

14. ท่านเห็นว่า **งานพระธรรมทูต** กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน สามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

15. ท่านเห็นว่า **ความร่วมมือ** ระหว่างมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 สถาบัน และมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งโลก ในการพัฒนาศาสนบุคคลที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศรวมทั้งกลยุทธอื่น ๆ สามารถเป็นปัจจัยในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

16. ท่านเห็นว่า **มหาเถรสมาคม** ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดในการปกครองคณะสงฆ์ได้มีนโยบายส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศในปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

17. ท่านเห็นว่า **พระพุทธศาสนา** เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมในสังคมโลก ตามเป้าหมายของทศวรรษสืบสานวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรม ได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

18. ท่านเห็นว่า **พุทธบริษัทไทย** ในปัจจุบันมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลกได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

19. ท่านเห็นว่า **วันวิสาขบูชา** ที่สหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นวันสำคัญของโลก มีส่วนกระตุ้นให้ชาวพุทธไทยและชาวพุทธโลก ได้หันมาสนใจพระพุทธศาสนาได้มากน้อยเพียงไร

- มาก   ปานกลาง   น้อย

ความเห็นเพราะเหตุใด

.....

.....

.....

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

List of Wat Thai in Foreign Countries¹

ประเทศอเมริกา (AMERICA)

1. รัฐอลาสก้า (AK) - WAT DHAMMA BHAVANA
738 West 72 ND AVE., Anchorage, AK 99518
U.S.A. Tel (1-907) 344-9994, Fax (1-907) 522-2969
  - WAT ALASKA YANNAVARARAM
2309'D' Street, Anchorage, AK 99503
U.S.A. Tel (1-907) 272-3699, Fax (1-907) 272-6648
  2. รัฐอลาบามา (AL) - WAT LAO BUDDHARAKSA
7160 Murray Heighth Drive, Irvington, AL 36544
U.S.A. Tel & Fax (1-334) 957-4132
  3. รัฐอาร์คันซอ (AR) - WAT BUDDHASAMAKEEDHAM
4625 Amour St., Fort Smith, AR 72904
U.S.A. Tel (1-501) 782-0126, Fax (1-501) 784-9727
  4. รัฐริโซนา (AZ) - WAT PROMKUNARAM
17212 W. Maryland Ave., Waddell, AZ 85355
U.S.A. Tel (1-623) 935-2276, Fax (1-623) 935-1174
- E-mail : Watprom@iirt.net Website : WWW.watprom.iirt.net
- WAT DHAMMARATANARAM
7950 W. Bopp Rd., Tucson, AZ 85735
U.S.A. Tel (1-520) 883-9349, Fax (1-520) 883-9350
- E-mail : Watthai tucson@hotmail.com

¹ กรมการศาสนา. ฝ่ายศาสนวิเทศ สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม. วัดไทยในต่างประเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544. หน้า 1-58.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

5. รัฐแคลิฟอร์เนีย (CA) - WAT THAI LOS ANGELES
8225 Coldwater Canyon Ave.
North Hollywood, CA 91605-1198
U.S.A. Tel (1-818) 780-4200,997-9657
Fax (1-818) 780-0616

E-mail : watthai@access1.net Website : WWW.watthaila.org

- WAT SAMAKIDHAMMARAM
2625 E. 3RD ST., LONGBEACH, CA 90814
U.S.A. TEL (1-562) 434-4343, FAX (1-562) 987-0072

E-mail : watcherry@iirt.net

- WAT MONGKOLRATANARAM
1911 RUSSELL ST., BERKLEY, CA 94703-1563
U.S.A. TEL (1-510) 849-3419, FAX (1-510) 845-8150
- WAT BUDDHANUSORN
36054 NILES BOULEVARD, FREMONT, CA 94536
U.S.A. TEL (1-510) 790-2294, FAX (1-510) 796-9043

E-mail : songkranusa@hotmail.com Website : WWW.watbuddha.iirt.net

- WAT BODHIVAREERANGSARITH
14372 HAWEST ST., WHITTIER, CA 90640
U.S.A. TEL&FAX (1-562) 941-0322
- THE NAGARA DHAMMA TEMPLE,INC.
3225 LINCOLN WAY, SAN FRANCISCO, CA 94122
U.S.A. TEL (1-415) 665-7566, FAX (1-415) 566-9892

E-mail : NAGARA@Thaicomputer.com

- WAT VISALIA
948 NORTH LESLIE ST., VISALIA, CA 93291
U.S.A. TEL (1-209) 738-9419

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- DHAMMAKAYA INTERNATIONAL MEDITATION CENTER
801 E.FOOTHILL BLVD., P.O.BOX 1036, AZUSA, CA 91702
U.S.A. TEL (1-626) 334-2160, FAX (1-626) 334-0702

E-mail : losangeler@dimc.net

Website : WWW.Dimc.net

- WAT BUDDHAPRADEEP OF SANFRANCISCO
310 POPLAR AVE., SAN BRONO, CA 94066
U.S.A. TEL (1-650) 615-9528, FAX (1-650) 583-8083

E-mail : Wat-thai@wat-thai.com

Website : WWW.wat-thai.com

- WAT BUDDHAJAKRAMONGKOLRATANARAM
139 W. 11TH AVE., ESCONDIDO, CA 92025
U.S.A. TEL&FAX (1-619) 738-6165

E-mail : KKK 70 usa@hotmail.com

- WAT BUDDHAVIPASSANA
2017 W.HILL ST., LONG BEACH, CA 90810-3409
U.S.A. TEL&FAX (1-562) 426-2326

E-mail : vipassana@iirt.net

Website : WWW.vipassana.iirt.net

- WAT CHAOBUDDHA
3495 GRAY STREET, SAN BERNADINO, CA 92401
U.S.A. TEL&FAX (1-801) 544-7616
- WAT BUDDHAMONTHOL
34550 ORANGE ST., WILDOMAR, CA 92595
U.S.A. TEL(1-909)674-8352,674-6221, FAX(1-909)674-8352
- WAT SOMDETPHRAMAHARATCHAMANGKHLACHAN
309 E.FAIRVIEW RD., BAKERSFIELD, CA 93307
U.S.A. TEL (1-661) 836-9940, FAX (1-661) 831-9029

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- THE BUDDHIST TEMPLE OF STOCKTON
527 SOUTH HUNTER ST., STOCKTON, CA 95203
U.S.A. TEL (1-209) 547-1853
- WAT BRAHMACARIYAKARAM
4485 SOUTH ORANGE AVE., FRESNO, CA 93725
U.S.A. TEL&FAX (1-559) 264-5644
- WAT BUDDHADHAMMO
24935 ATWOOD AVE., MORENO VALLEY, CA 92553
U.S.A. TEL&FAX (1-909)924-6039
- WAT PHRABUDDHAJINARAJ
(BUDDHIST TEMPLE OF CHINOHILLS)
2948 CHINOHILLS PKWY, CHINOHILLS, CA 91709-4286
U.S.A. TEL (1-909) 597-8470 FAX (1-909)606-0679

E-mail : Watchino@yahoo.com

- WAT LAO BUDDHARAM
726 44TH STREET, SAN DIEGO, CA 92102
U.S.A. TEL (1-619) 263-9191
- WAT PADHAMMACHART
14036 E.DON JULIAN ROAD, LA PUENTE, CA 91746
U.S.A. TEL (1-818) 336-224 FAX (1-818) 330-0924
- WAT METTAVANARAM (METTA FOREST MONASTERY)
P.O.BOX 1409, VALLEY CENTER, CA 92082
U.S.A. TEL&FAX (1-619) 988-3474
- BUDDHIST TEMPLE OF AMERICA
5615 HOWARD AVE., ONTARIO, CA 91762
U.S.A. TEL (1-909)988-7731, 391-9012 FAX(1-909) 988-4191

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT POSRISATTANAT
4845 RIOLINDA BLVE., SACRAMENTO, CA 95838
U.S.A. TEL (1-919) 925-6152
- WAT SUNNATARAM CALIFORNIA
9560 WEST LILAC RD., ESCONDIDO. CA 92026
U.S.A. TEL(1-619) 723-7232, FAX (1-619) 728-4292

E-mail : sunnata@JPS.net

- SUDDHAVASA BUDDHIST MEDITATION CENTER
3687 FLEMING ST., RIVERSIDE, CA 92509-1018
U.S.A. TEL (1-909) 360-3495

E-mail : Suddha62@hotmail.com

- WAT BUDDHASARTRAKANCHARAM
45100 INTERLAKE RD., BRADLEY, CA 93426
U.S.A. TEL (1-805) 472-9210 FAX (1-805) 472-9210
- BUDDHALELA MEDITATION CENTER
13138 MEYER RD., WHITTIER, CA 90605
U.S.A. TEL (1-562) 944-6583
- WAT BUDDHA OF SAN DIEGO
3785 CHEROKEE AVE., SAN DIEGO, CA 92140
U.S.A. TEL (1-619) 238-5145
- WAT DHAMMASUJIT
1125 CHIKASAW RD.,FAWN SKIN (BIG BEAR), CA92333-0457
U.S.A. TEL (1-909) 866-5835 FAX (1-909) 866-5953
- WAT BUDDHA UDOMCHAI
910 EAST INDIAN SCHOOL ST., BANNING, CA 92220
U.S.A. TEL (1-909) 849-9742

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT BUDDHAPANYA
1157 INDIAN HILL BOULEVARD, POMONA, CA 91767
U.S.A. TEL&FAX (1-909) 629-1771

E-mail : Thanom@hotmail.com

- WAT BUDDHAMETTADHAM
24441 ATWOOD AVE., MORENO VALLEY, CA 92553
U.S.A. TEL&FAX (1-909) 653-4517
- WAT BUDDHANIMIT
193 SALLEN AVE., PASAPENA, CA 91106
U.S.A. TEL (1-626) 792-4439 FAX (1-626) 568-9572
- ที่อยู่อาศัย
1475 HEATHERTON AVE., ROWLAND HEIGHT, CA 91748
U.S.A. TEL&FAX (1-626) 581-3401

6. รัฐโคโลราโด (CO)

- WAT BUDDHAWARARAM
4801 JULIAN ST., DENVER, CO 80221
U.S.A. TEL (1-303) 433-1826, FAX (1-303) 964-9924

E-mail : worachak@aol.com Website : WWW.buddhawararam.iirt.net

- WAT BUDDHAPUNYARAM OF COLORADO
3030 WEST 81 ST AVE., WESTMINSTER, CO 80030
U.S.A. TEL (1-303) 426-9639, FAX (1-303) 657-1260
- WAT SANTIDHAMMA OF COLORADA OF SPRINGS
7525 FALCON MEADOWS BLVE., PEYTON, CO 80831
U.S.A. TEL (1-719) 495-5847

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

7. รัฐฟลอริดา (FL) - WAT MONGKOLRATANARAM OF FLORIDA
5306 PALM RIVER RD., TAMPA, FL 33619-3744
U.S.A. TEL (1-813) 621-1669 FAX (1-813) 626-8850
E-mail : Watthai@combase.com
- WAT BUDDHARANGSI OF MIAMI
15200 SOUTH WEST 240 ST., MIAMI, FL 33032
U.S.A. TEL (1-305) 245-2702 FAX (1-305) 247-3092
- WAT PUNNA VANARAM
1024 CARLTON DR., MELBOURNE, FL 32935
U.S.A. TEL& FAX (1-407) 255-1465
E-mail : Panyapom@spacey.net
- WAT FLORIDA DHAMMARAM
2421 OLD VINELAND ROAD, KISSMMEE, FL 34746
U.S.A. TEL (1-407) 397-9552 FAX (1-407) 397-2577
- WAT MONGKOLRATANARAM
741 MAYFLOWER AVE., FORT WALTON BEACH, FL 32547
U.S.A. TEL (1-850) 863-2906 FAX (1-850) 864-4891
E-mail : watthai fl@netscape.net
8. รัฐจอร์เจีย (GA) - WAT SANTIDHAM
3917 OLD WAYNESBORO RD., AUGUST, GA 30906
U.S.A. TEL (1-706) 790-9374, FAX (1-706) 792-9002
- WAT BUDDHA BUCHA
3094 RAINBOW DRIVE, DECATUR, GA 30034-1610
U.S.A. TEL (1-404) 284-2416 FAX (1-404) 286-3457

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

9. รัฐฮาวาย (HI) - WAT BUDDHAJAKRAMONGKOLVARARAM
872-A SECOND ST., PEARL CITY, HI 96782
U.S.A. TEL (1-808) 668-7367 FAX (1-808) 688-2799
E-mail : watpearl@pixi.com
- WAT DHAMMAVIHARA HAWAII
87-1109 ILIILI ROAD, WAIANAE, HI 96797
U.S.A. TEL (1-808) 668-7367 FAX (1-808) 668-2799
E-mail : wdhvihara@alo.com
10. รัฐอิลลินอยส์ (IL) - WAT DHAMMARAM
7059 WEST 75TH ST., CHICAGO, IL 60638
U.S.A. TEL (1-708) 594-8100-2 FAX (1-708) 594-8114
E-mail : dhammaram@iirt.net Website : WWW.dhammaram.iirt.net
- WAT BUDDHADHARMA (MEDITATION CENTER)
8910 SOUTH KINGERY HIGHWAY, HINSDDALE, IL 60521
U.S.A. TEL (1-630) 789-8866, FAX (1-630) 789-0024
E-mail : bmc8910@iirt.net Website : WWW.buddhistbmc.org
- WAT PHRASRIRATANAMAHADHATU
4735 N. MAGNOLIA AVE., CHICAGO, IL 60640
U.S.A. TEL (1-312) 784-0257, FAX (1-312) 748-1235
E-mail : Watphrasri@iirt.net Website : WWW.watphrasri.iirt.net
- NATURAL BUDDHIST MEDITATION TEMPLE OF
GREATER CHICAGO
8243 SOUTH NEWLAND AVE., BURBANK., IL 60459
E-mail : Watpa@earthink.net

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT KHAMENMETTA
4716 NORTH VENTHROP AVE., CHICAGO, IL 60640
U.S.A. TEL (1-773) 989-0969, 989-0933

- 11. รัฐแคนซัส (KS) - WAT WICHITARAM BUDDHIST
5327 NORTH BROADWAY RD., WICHITA, KS 67219
U.S.A. TEL&FAX (1-316) 838-0043

- WAT KANSASVANARAM
3910 S.E.ADAMS ST., TOPEKA, KS 66609
U.S.A. TEL&FAX (1-785) 862-1999

- 12. รัฐแมทซาชูเซต (MA) - WAT BOSTON BUDDHAVARAM
125 NORTH ROAD, BEDFORD, MA 01731
U.S.A. TEL(1-781) 271-0989 FAX (1-781) 271-0157

- 13. รัฐแมริแลนด์ (MD) - WAT THAI WASHINGTON D.C.
13440 LAYHILL RD., SILVER SPRING, MD 20906
U.S.A. TEL(1-301) 871-8660, 871-7873 FAX 871-5007

- E-mail : Wathtai@iirt.net Website : WWW.Watthaidc.com

- WAT TUMMAPRATEIP
36 FARMINGTON RD., WEST ACCOKEEK, MD 20607
U.S.A. TEL (1-301) 203-9500 FAX (1-301) 203-9400

- E-mail : dhamma@iirt.com Website : WWW.tummaprateip.iirt.net

- 14. รัฐมิชิแกน (MI) - BUDDHAYAHN MONASTERY
340 WEST MILTON RD., HAZEL PARK, MI 48030-2425
U.S.A. TEL&FAX (1-248) 544-9026

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- THE MIDWEST BUDDHIST MEDITATION CENTER
29750 RYAN RD., WARREN, MI 48092-2244
U.S.A. TEL (1-810) 573-2666, FAX (1-810) 573-6661

E-mail : mbmc@hotmail.com

- WAT DHAMMASALA FOREST MONASTERY
14780 BEARDSLEE ROAD, PERRY, MI 48872-9125
U.S.A.

15. รัฐมิสซูรี (MO)

- WAT PHRASRIRATANARAM
890 LINDSAY LANE, FLORISSANT, MO 63031
U.S.A. TEL&FAX (1-314) 839-3115

E-mail : stltemple@hotmail.com

Website : WWW.stltemple.iirt.net

- WAT BUDDHAMANEERATTANARAM
2832 CHEROKEE ST., SAIN LOUIS, MO 36118
U.S.A. TEL&FAX (1-314) 773-4094

16. รัฐนอร์ทแคโรไลนา
(NC)

- WAT CAROLINA BUDDHAJAKRAVANARAM
1610 MIDWAY ROAD, BOLIVIA, NC 28422
U.S.A. TEL (1-910) 253-4526, FAX (1-910) 253-6618
- WAT MUNGME SRISUK
(THAI BUDDHIST MEDITATION ASSOCIATION)
128 S.MAIN ST. SPRING LAKE, NC 28390
U.S.A. TEL (1-910) 497-6891, FAX (1-910) 497-5977

E-mail : Watthai@hotmail.com

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

17. รัฐนิวเม็กซิโก (NM) - WAT BUDDHAMONGKOLNIMIT
320 LOUISIANA BLVD.SE., ALBUQUERQUE, NM 87108
U.S.A. TEL (1-505) 268-4983 FAX (1-505) 268-0255
E-mail : watbuddha@flash.net Website : WWW.watnimit.iirt.net
- WAT BUDDHASOTHON
143-145 MADISON ST., NE, ALBUQUERQUE, NM 87108
U.S.A. TEL (1-505) 256-7520 FAX (1-505) 262-0191
E-mail : Sunthom@flash.net Website : WWW.flash.net/~sunthon
18. รัฐเนวาดา (NV) - WAT BUDDHA PAVANA LASVEGAS
2959 E.GOWAN RD., N.LAS VEGAS, NV 89032
U.S.A. TEL (1-702) 648-9975
- WAT LAOBUDDHAMEECHAI
360 N/ 14TH RD., LAS VEGAS, NV 89101
U.S.A.
- WAT PA BUDDHAYA NANDHARAM LAS VEGAS
5320 KELL LANE, LAS VEGAS, NV 89110
U.S.A. TEL (1-702) 437-3320 FAX (1-702) 437-1986
E-mail : watpalv@iirt
- WAT THAI LAS VEGAS
2117 ALTA DRIVE, LAS VEGAS, NV 89106
U.S.A. TEL (1-702) 384-2264
E-mail : watthailasvegas@hotmail.com Website : WWW.watthailv.com, <http://home>
19. รัฐนิวยอร์ก (NY) - VAJIRADHAMMAPADIPA TEMPLE
75 CALIFORNIA RD., MOUNT VERNON, NY 10552-1401
U.S.A. TEL (1-914) 699-5778 FAX (1-914) 667-1623

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- VAJIRADHAMMAPADIPA TEMPLE
110 RUSTIC RD., CENTEREACH, NY 11720
U.S.A. TEL (1-516) 471-8006 FAX(1-516) 588-2482

E-mail : VAJIRA@iirt.net

Website : WWW.VAJIRA.iirt.net

- WAT BUDDHA THAI THAVORNVANARAM
76 16, 46TH AVE, ELMHURST CITY QUEEN, NY 11373
U.S.A. TEL (1-718) 803-9881 FAX (1-718) 803-3819
- WAT BUDDHAKUNARAM
25 LAWRENCE PL, BUFFALO, NY 14213
U.S.A. TEL&FAX (1-716) 885-5091
- WAT USA BUDDHAYARAM
2084 ANTHONY AVENUE (E.180TH ST.) BRONX, NY 10457
U.S.A. TEL (1-718) 933-8053, 365-0980

20. รัฐโอคลาโฮมา (OK)

- WAT SANGARATANARAM
2200 S.E. 55TH STREET, OKLAHOMA CITY, OK 73129
U.S.A. TEL (1-405) 677-4306 FAX(1-405) 670-3451
- WAT CHAIRATANARAM
710 SE. 50TH ST., OKLAHOMA CITY, OK 73129
U.S.A. TEL (1-405) 643-2144

E-mail : watchai@iirt.net

Website : <http://WWW.Watchai.iirt.net>

21. รัฐโอเรกอน (OR)

- WAT BUDDHAWARARAM OREGON
8360 DAVID LANE, TURNER, OR 97392
U.S.A. TEL (1-503) 391-9866 FAX (1-503) 391-9807

E-mail : friend softhe dhamma@mail.com

Website : WWW.thaioregon.com/wat

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

22. รัฐเพนซิลวาเนีย (PA) - WAT MONGKOL TEPMUNEE
3304 KHIGHTS RD., BENSLEM, PA 19020
U.S.A. TEL&FAX (1-215) 638-9755
23. รัฐเซาธ์แคโรไลนา (SC) - WAT SUMTER BUDDHARAM
1050 REMBERT CHURCH RD., SUMTER, SC 29153
U.S.A. TEL (1-803) 469-5478 FAX (1-803) 469-5431
24. รัฐเทนเนสซี (TN) - WAT BUDDHARAM
5214 OLD NASHVILLE HWY, MURFREESBORO, TN 37129
U.S.A. TEL (1-615) 890-5570 FAX (1-615) 890-0295
25. รัฐเท็กซัส (TX) - WAT BUDDHAVAS OF HOUSTON
6007 SPINDALE DRIVE, HOUSTON, TX 77086
U.S.A. TEL (1-281) 820-3255, FAX (1-281) 931-9746
E-mail : Watbuddhavas@iirt.net Website : WWW.Watbuddhavas.iirt.net
- WAT BUDDHANANACHART OF AUSTIN
8159 LINDEN ROAD, DEL VALLE, TX 78617
U.S.A. TEL (1-512) 247-4298, FAX (1-512) 247-4505
E-mail : Wataustin@aol.com Website : WWW.Wataustin.iirt.net
- WAT BUDDHAMAHAWANARAM
RT.5 BOX 401 HR., SAN ANTONIO, TX 78221
U.S.A. TEL (1-210) 626-1472
- WAT SADDHADHAMMA
8000 F.M. 1518, CONVERSE, TX 78109-4506
U.S.A. TEL (1-210) 566-5695, 566-3899
E-mail : Watthai@texas.net Website : WWW.maxpages.com/wat 1518

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT PA SAMAKKI OF KILLEEN
RT.2 BOX 130 C., KILLEEN, TX 76542
U.S.A. TEL (1-817) 793-3662
- WAT SANGHA BUCHA
P.O. BOX 63749, PIPE CREEK, TX 78063-3749
U.S.A. TEL (1-210) 510-4646 FAX (1-210) 520-5042
- WAT DHAMMAGUCHA
6201 SAWYER ROAD, SAN ANTONIO, TX 78238
U.S.A. TEL (1-210) 520-5011, FAX (1-210) 520-5042
- BUDDHIST CENTER OF DALLAS
8484 STULTS ROAD, DALLAS, TX 75243
U.S.A. TEL (1-214) 340-6187 FAX (1-214) 340-5165
- WAT BUDDHARATANARAM
13075 SEHAPAYAK RD., KELLER, TX 76248-0822
U.S.A. TEL (1-817) 430-1365, FAX (1-817) 419-4928

E-mail : Watbuddhavas@iirt.net, buddha@iirt.com Website : <http://WWW.watbuddhavas.iirt.net>

- WAT DHAMMARATANARAM
1510 16TH STREET, ROCKPORT, TX 78382
U.S.A. TEL&FAX (1-361) 790-9162

26. รัฐยูทาห์ (UT)

- WAT DHAMMAGUNARAM
644 EAST 100 NORTH, LAYTON, UT 84041
U.S.A. TEL (1-801) 544-7616 FAX (1-801) 543-1910

E-mail : watutah@iirt.net

Website : WWW.watutah.iirt.net

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

27. รัฐเวอร์จิเนีย (VA) - WAT YARNA RANGSEE
22147 CEDAR GREEN RD., STERLING, VA 20164-5332
U.S.A. TEL (1-703) 406-2590 FAX (1-703) 406-4705
E-mail : webmaster@watyam.com Website : WWW.watyam.com
- WAT PASANTIDHAMMA
14289 CHAPMAN'S LANE, CARROLLTON,, VA 23314
U.S.A. TEL (1-757) 238-7015, 238-3461 FAX 238-3461
E-mail : Watpa@iirt.net Website : WWW.watpa.iirt.net, <http://home.iirt.net/sitthi>
28. รัฐวอชิงตัน (WA) - WAT WASHINGTON BUDDHAVANARAM
4401 SOUTH 360 TH STREET, AUBURN, WA 98001-9320
U.S.A. TEL (1-253) 927-5408 FAX (1-253) 927-9548
E-mail : Watthai@iirt.net
- WAT RICHLAND BUDDHAVANARAM
879 N. Bretz PR NE, RICHLAND, WA 99352
U.S.A. TEL (1-509) 627-1235 FAX (1-509) 627-1236
E-mail : young-T19@hotmail.com
- ATAMMAYATARAM BUDDHIST MONASTERY
19301 176TH AVE. NE., WOODINVILLE, WA 98072
U.S.A. TEL (1-425) 481-6640 FAX (1-425) 481-2142
E-mail : ritthi@yahoo.com Website : WWW.atamma.com
29. รัฐวิสคอนซิน (WI) - WAT BUDDHA RAKSA
S 46 W 23214 LAWNSSDALE RD., WAUKESHA, WI 53189
U.S.A. TEL (1-262) 650-0129 FAX (1-262) 650-1894

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ประเทศออสเตรเลีย (AUSTRALIA)

- WAT BUDDHARANGSEE
88 STANMORE RD., STANMORE, SYDNEY, N.S.W. 2048
AUSTRALIA TEL&FAX (61-02) 9-557-2039
- WAT BUDDHARANGSEE
49 TRAFALGAR ST. ANNANDALE N.S.W. 2038
SYDNEY-AUSTRALIA
AUSTRALIA TEL&FAX (61-02) 9-557-2879

E-mail : address : Watthai@ozenmail.com.au

- WAT DHAMMARANGSEE
387-389 SPRINGVALE RD., FOREST HILL MELBORNE,
VICTORIA 3131
AUSTRALIA TEL (61-03) 9-878-6162 FAX 9-877-5209
- WAT RATTANAPRATIP VIHARA
45 SMITH STREET, THEBARTON, ADELAIDE,
SOUTH AUSTRALIA 5031
AUSTRALIA TEL&FAX (61-04) 8443-5856
- WAT PA BUDDHARANGSEE
39 JUNCTION ROAD
LEUMEAH CAMPBELLTOWN, N.S.W. 2560
AUSTRALIA TEL (61-02) 625-7930 FAX (02) 628-0541
- SUNNATARAM FOREST MONASTERY
LOT 13 TEUDTS RD. (P.O.BOX 67)
BUNDANOON, N.S.W. 2578
AUSTRALIA TEL (61-04) 884-4262 FAX 8846-496

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT DHAMMAKHARO BUDDHIST
80 ARCHIBLD STREET LYNEHAM, ACT 2602
AUSTRALIA TEL&FAX (61-02) 6249-8594
- WAT LJE,ARAMGSEE
14 BOLWARRA CLOSE, REDLYNCH
CAIRNS, QUEENLAND 4870
AUSTRALIA TEL&FAX (61-07) 4039-0736
- SANGHALOKA FOREST HERMITAGE
29 PERRINGS CREER ROAD, P.O.BOX 152
DALLISTA. VICTORIA 3791
AUSTRALIA TEL (61-03) 9755-3378
- MELBOURNE THAI BUDDHIST TEMPLE
489 ELGAR RD. BOX HILL
MELBOURNE, VICTORIA 3128
AUSTRALIA
- WAT THAI BUDDHARAMA-BRISBANE
1 PARADIST RD., FORESTDALE 4118
QUEENSLAND
AUSTRALIA TEL (61-73) 806-8900 FAX (61-73) 806-8906
- WAT BUDDHA DHAMMA
10 MILE HOLLOW
WISEMANS FERRY, N.S.W. 2255
AUSTRALIA TEL (61-04) 323-3193
- BODHINYANNA BUDDHIST MONASTERY
LOT.1 KINGSBURY DRIVE
SERPENTINE, WESTERN AUSTRALIA
AUSTRALIA TEL (61-09) 525-2420

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ประเทศออสเตรีย AUSTRIA

- WAT YARNSANGVORN VIENNA
41 KOHLGASSE, 1050 WIEN,
THEBARTON
AUSTRIA

ประเทศเบลเยียม BELGIUM

- WAT THAI DHAMMARAM ASBL
CHAUSSÉE DE LOUVAIN 71
1040 WATERLOO
BELGIUM

ประเทศแคนาดา (CANADA)

- YANVIRIYA BUDDHIST TEMPLE 1
2004 E.PENDER ST.
VANCOUVER, BRITISH COLUMBIA V5L 1W9
CANADA TEL&FAX (1-604) 251-5236
- YANVIRIYA BUDDHIST TEMPLE 2
166 CEDAR AVE.
RICHMOND HILL, ONTARIO L4C 2A8
CANADA TEL&FAX (1-905) 884-0299
- RATCHATHAMVIRIYARAM BUDDHIST TEMPLE I
1815 DUNROBIN RD. KANATA,
ONTARIO (OTTAWA) K2K 1X7
CANADA TEL&FAX (1-613) 839-0809
- RATCHATHAMVIRIYARAM BUDDHIST TEMPLE II
4694 MORRISON ST.
NIAGARA FALLS, ONTARIO L2E 2B9
CANADA TEL& FAX (1-905) 374-8849

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- RATCHATHANVIRIYARAM BUDDHIST TEMPLE III
12520 – 135 AVE., EDMONTON
ALBERTA, T5L 3X3
CANADA TEL (1-403) 451-9535 FAX (1-780) 488-5268
- RATCHATHAMVIRIYARAM BUDDHIST TEMPLE IV
1248-25 ST., CALGARY S.E.
ALBERTA T2C –1AJ
CANADA TEL (1-403) 279-91255
- WAT BUDDHASODHARA
(ASSOCIATION BOUDDHIQUE DU QUEBEC)
1565 POIRIER ST.,-LAURENT (P.Q.), H4L 1H6
CANADA TEL (1-514) 748-7058

ประเทศเดนมาร์ก (DENMARK)

- BUDDHIST MONASTERY
H.P. HANSENSVEJ 3
3660 STENLOSE
DENMARK
TEL (45) 47-171180, 47-108810
FAX (45) 47-107990, 47-107887

E-mail : suddhi@post.tele.dk

- WAT PA COPENHAGEN (BUDDHIST MEDITATON)
RYTTCRAGER 100
2791 DRAGOR
DENMARK TEL (45) 32-942522 (FAX) (45) 32-942627

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ประเทศอังกฤษ (ENGLAND)

- THE BUDDHAPADIPA TEMPLE
14 CALONNE RD.
WIMBLEDON, LONDON S.W. 19 5HJ
ENGLAND TEL (44-020) 8946-1357 FAX (44-020) 8944-5778

E-mail : Buddhapadipa@hotmail.com

Website : WWW.bpp.iirt.net

- WAT SANGHATHAN
107 HANDSWORTH WOOD ROAD.
HANDSWORTH WOOD BIRMINGHAM (B20 2PH)
U.K. TEL (44-0121) 551-5729 FAX (44-0121) 515-2213
- THE BUDDHAVIHARA TEMPLE
5 HAMPTON ROAD, ASTON
BIRMINGHAM, B6 6AN
U.K. TEL (44-121) 515-1518 FAX (44-121) 240-1468
- THE BUDDHA VIHARA
UPPER ZOAR ST., PENNFIELDS
WOL VERHAMPTON WV3 OJH
ENGLAND
- AMARAVATI BUDDHIST MONASTERY GREAT GADDESSEN
HEMEL HEMPSTEAD
HERT FORD SHIRE HP1 3BZ
ENGLAND TEL (44-144) 284-2455 FAX (44-144) 284-3721
- CHETHURST BUDDHIST MONASTRY
NEAR PETERFIELD, HAMPSHIRE
GU 31, 5EU
ENGLAND TEL (44-044) 2842455 FAX (44-044) 2843721

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT FPREST HERMITAGE
LOWER FULBROOK
WARWICK CV35 8AS
ENGLAND TEL (44-092) 6624385
- WAT RATANAGIRI HARNHAM BUDDHIST MONASTERY
HARNHAM BELSAY
NORTHUMBERLAND, NE 20 OHF
ENGLAND
- THE BUDDHA VIHARA
84 DACRE ROAD, PLAISTOW
LONDON E13 OPR
ENGLAND
TEL (44-181) 470-1817 FAX (44-181) 470-1889

ประเทศฝรั่งเศส (FRANCE)

- WAT THAMMAPATHIP
CHATEU DE LUGNY, 243 RUE DES MARRONNIERS
77550 MOISSY CRAMAYEL
FRANCE TEL 01-6488-0903 FAX 01-6488-9455
- PAGODE DHAMMABHIROM
5 RUE ROUGET DE LISLE
94600 CHOISY-LE-ROI
FRANCE TEL 001-(33) 1498-2137, 1485-20994
FAX 001-(33) 1485-21304
- MONASTERE BODHINYANARAMA
6 CHEMIN DE BOUCHARIN
07300 TOURNON
FRANCE TEL 001 (33) 7508-8669

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ประเทศเยอรมัน (GERMANY)

- WAT PUTTABENJAPON
FELGENSTRABE 36A D-63505 LANGENSELBOLD HANAU
GERMANY TEL (40-06) 184-3615
- WAT BUDDHARAM BERLIN
SCHOENAAGEL STR. 24 12685 BERLIN
GERMANY TEL (49-030) 933-9460 FAX (49-030) 933-3072
- THAI BUDDHISTISCHER VEREIN HAMBURG E.V.
BEISSER STR. 25, 22337 HAMBURG
GERMANY TEL&FAX (01) 548-8078
- WAT BUDDHAVIHARA
STEINKIRCHENER STR. 17 13435 BERLIN-WITTENAU
GERMANY TEL&FAX (40-030) 416-9844
- WAT THAI MUNICH
BAD-DUERKHEIMER STR. 14 D-81539 MUENCHEN
GERMANY TEL (49-089) 812-4641 FAX (49-089) 680-1928
- THAILANDISCHE BUDDHISTEN E.V.
DIETZENBACHER STRA BE 6
63303 DREIEICH GOTZENHAIN
GERMANY
- WAT SRISUTTARAM
BUDDHISTISCHES MESITATIONSZENTRNU-BER SLRA BE
AMTSGERICHT BENSNEIM, REGISTER NO. 802
64686 LAUTERLAL-REICHENBACH
NIBELUNGENSTR 210
GERMANY

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT BUDDHABHARAMI
RAHISTEDTER STR. 112a
22143 HAMBURG
GERMANY TEL (49-040) 67582929 FAX (49-040) 67590657
- WAT PAH-ANALAYO
SEMERTEICH STR.26A
44141 DORTMUND
GERMANY TEL/FAX (49-231) 1890339
- WAT PHUTSAMOTANIWAT
34 WURZBURG CITY ALBCLSLEITENWEB RD.
GERMANY 97080
- WAT DHAMMANIVASA
FREUNDER-EWG 69
52068 AACHEN
GERMANY TEL (49-0241) 9979070 FAX (49-0241) 3791950
- WAT PAHPURITATTARAM
SCHUTZEN STR. 63
35398 GIESSEN
GERMANY TEL/FAX (49-0641) 8773000

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ฮ่องกง (HONGKONG)

ที่ตั้ง

- WAT BUDDHADHAMARAM (ที่ส่งจดหมาย)
BLOCK 27 LOT 4175 DD 124 TAN KWAI GDN (GARDEN)
TAN KWAI TSUEN RD. HUNG SHUI KIU, N.T.
HONG KONG TEL (852) 2476-9003 FAX 2475-6958
LOT 501 D.D.104, SAI WAH ROAD
NGAUTAMMEI, YUENLONG, N.T., HONG KONG

E-mail – Watbuddha@hotmail.com

- WAT MEKATAMWANARAM
49-51 KAM SHAN PUN CHUN
TAIPO, NEW TERRITORY
HONGKONG TEL (852) 2651-3289 FAX (852) 2654-7723
P.O.BOX NO.1218
SHATIN CENTRAL POST OFFICE, HONG KONG

ประเทศอินเดีย (INDIA)

- WAT THAI BHUDDHAGAYA
BODHI – GAYA GAYA, BIHAR
INDIA TEL (001) 91-0631400-470
- THAI NALANDA MONASTERY
P.O. NALANDA 803111 BIHAR
INDIA TEL 91-06112-74819
- WAT THAI KUSINARA CHALERMRAJ
(THAI MONASTERY KUSINARA MAHAVIHAR)
P.O.BOX KUSHINAGAR DISTT.
PADRAUNA U.P. 224403
INDIA TEL (91) 556-471189 FAX (91) 556-472089

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT KUSHA VADEE BUDDHA VIHAR
262 NEW NO. T-81 POST KUSHINAGAR
DISTT, KUSHINAGAR, U.P.274403
INDIA TEL/FAX (91) 556-472034
- WAT PA-BUDDHAGAYA
BODHI-GAYA, GAYA, BIHAR
INDIA. TEL/FAX 91-631-400527
- ASOKA BUDDHA VIHAR
KHUDA ALISHER CHANDIGARH
INDIA TEL/FAX 91-0172-785970
- AMBEDKAR BODHA MAHA SABBA
DADUMAJRA COLONY, SECTOR 38 (WEST)
CHANDIGARTH 160014
INDIA

ประเทศอินโดนีเซีย (INDONESIA)

- CETIYA BUDDHA-METTA
JALAN TERUSAN LEMBANG D-59 JAKARTA 10310
INDONESIA TEL/FAX (62-21) 331961
- WAT VISPASSANA GRAHA
JL KOL. MASTURI 69
DESASUKAJAYA-LEMBANG, BANDUNG 40391
INDONESIA TEL (62-22) 278-7663-4 FAX (62-22) 278-7665
- VIHARA MENDUT
JOGOL, MAGELANG SEMARANG, JAVA
INDONESIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT DHAMTHIPARAM
BOWOREJO, BATU MALANG, EAST JAVA
INDONESIA TEL/FAX (62-02) 938-8236
- VIHARA JETAVANA VIHARA
NO.7 TANGERANG 15113 INDONESIA
TEL (62-21) 552-6434

ประเทศอิตาลี (ITALY)

- SANTACITTARAMA MONASTERO BUDDHISTA
LOC.BRULLA
2030 FRASSO SABINO RI
ITALY TEL. (39-0765) 872-186

ประเทศเนปาล (NEPAL)

- WAT THAI LUMBINI
ROYAL THAI MONASTERY LUMBINI-NEPAL
EAST ZONE, LUMBINI
NEPAL
TEL (977) 71-80-222 FAX (977) 71-80271

E-mail : watthai@btw.wlink.com.np

Website : www.wat-thai-lumbini.com

ประเทศเนเธอร์แลนด์ (NETHERLANDS)

- THE BUDDHARAM TEMPLE
LOEFFSTRAAT 26-28
5142 ER WAALWIJK (00ST)
NETHERLANDS TEL/FAX (31-041)633-4251

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT BUDDHAVIHARA
1032 K.D.,PAPAVIEWEG 7B+C
AMSTERDAM NETHERLANDS
TEL (31-020)636-3104 FAX(31-020)636-3289

ประเทศนิวซีแลนด์ (NEW Zealand)

- WAT YANPHRATHEEP
17 BRISTOL RD., WHENUAPAI AUCKLAND
NEW ZEALAND
TEL (64-629)416-5177 FAX (64-629)416-5187
- WAT PA AUCKLAND
ARAIMU VALLEY ROAD
KUMEU 1250, AUCKLAND
NEW ZEALAND TEL (64-629)941-18487
- WAT BUDDHA SAMAKHEE
359 MARSHLAND ROAD, SHIRLEY CHRISTCHURCH
NEW ZEALAND TEL/FAX 64-3-386-1634
- ELLINGTON THERAVADA BUDDHIST ASSOCIATION
17 RAKAU GROVE, STOKES VALLEY WELLINGTON
NEW ZEALAND

ประเทศนอร์เวย์ (NORWAY)

- THAI BUDDHIST TEMPLE
TORSTADASEN 16
1362 BILLINGSTAD
NORWAY TEL (47)66-848313,91-746685
FAX (47)66-777927

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ประเทศสวีเดน (SWEDEN)

- BUDDHARAM TEMPLE
TORSBYVEAGEN 42
13900 VARMDO
SWEDEN TEL (46)76624916
- WAT SANTINIVAS
ALMVAGEN 11
1367 HANJINGE
SWEDEN TEL/FAX (46) 08-7763309

ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ (SWITZERLAND)

- WAT SRINAGARINDRAVARARAM
BUDDHISTISCHES ZENTRUM
IM GRUND 7, 5014 GRETZENBACH SOLOTHURN
SWITZERLAND TEL (41-062)858-6030
FAX (41-062)858-6035
- DHAMMAPALA BUDDHISTISCHES KLOSTER
AM WALDRAND
CH 3718 KANDERSTEG
SWITZERLAND

ไต้หวัน (TAIWAN)

- BUDDHA DHAMMA TEMPLE
622/1 CHUNG-FU RD.
CHUNG-LI CITY TAO-YUAN, TAIWAN R.O.C.
TEL (886-03)451-0255, 451-0891
FAX (886-03)451-0841

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT PHA SAMAKHEEDHAM
NO.4,LANE 45, CHYUAN ST.
WENSHAN DTST (116)
TAIPEI TAIWAN TEL 001-2-22344100

ประเทศสิงคโปร์ (SINGAPORE)

- WAT ANANDA METAYARAM
50-B JALAND BUKIT MERAH, SINGAPORE 169545
SINGAPORE TEL 273-6582, 272-4240
- PALELAI BUDDHIST TEMPLE
49 BEDOK WALK, SINGAPORE 469145
SINGAPORE TEL 443-3324
- WAT KANCANARAMA (BUDDHIST TEMPLE)
NO.2 LORONG ONE LYE OFF UPPER LABRA RD.
SINGAPORE 536358
SINGAPORE TEL 562-4935
- WAT SATTHAPUCHANIYARAM
395 BUKIT BATOK WEST AVE.8, SINGAPORE 658963
SINGAPORE TEL 562-4935
- WAT UTTAMAYAN MUNI
32-B TRACK 4, CHOA CHU KANG RD., SINGAPORE 689382
SINGAPORE TEL 769-1751
- WAT DHAMMACAKKRA (THAI BUDDHIST TEMPLE)
8 JALAN SIKUDANGAN OF MACPHERSON RD.
SINGAPORE 368393
SINGAPORE TEL 745-2788

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT PORNCHAIYARAMA (THAI BUDDHIST TEMPLE)
550 GAYLAND LORONG 3
SINGAPORE 388769
SINGAPORE TEL 841-9131
- WAT CHAIMONGKOL
24 SIRAT ROAD, SINGAPORE 1954
SINGAPORE TEL 287-1232
- WAT BHUDDHAGURA
27 JALAN SENYUM, SINGAPORE 418151
SINGAPORE TEL 445-8837 FAX 443-2180
- WAT BUDDHASANTIDHAMMA (THAI BUDDHIST)
20 LORONG MARICAN,
SINGAPORE 417215
SINGAPORE TEL 846-8227 TEL/FAX 846-0635
- WAT BUDDHACAKRARATANARAMA
21 SERAYA CRESENT (OFF UPPER THOMSON RD.)
SINGAPORE 575839
SINGAPORE TEL 453-0407
- WAT BUDDHASANTISOOK (THAI BUDDHIST TEMPLE)
24 MANGIS ROAD (OFF JOO CHIAT PLACE)
SINGAPORE 424962
SINGAPORE TEL 344-4913
- WAT BUDDHA-ARUNCHAI (THAI BUDDHIST TEMPLE)
17 VAUNGHAN ROAD (OFF UPPER SERANGOON RD.)
SINGAPORE 358103
SINGAPORE TEL 383-9916

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT SANGHARATANARAMA (THAI BUDDHIST TEMPLE)
17 JARAN DATOH (OFF BALESTIER RD.)
SINGAPORE 329415
SINGAPORE TEL 352-5761
- WAT DHAMMATINNNARAMA (THAI BUDDHIST TEMPLE)
67 KERBAU ROAD,
SINGAPORE 219189
SINGAPORE TEL 297-6672
- WAT ASOKARAMA (BUDDHIST TEMPLE)
21-23 LORONG 9 GEYLANG ROAD.,SINGAPORE 388763/4
SINGAPORE TEL 746-2528
- WAT DHONYAIHOM (TIAN FO GONG)
9 LORONG 30 GEYLANG, SINGAPORE 388121
SINGAPORE TEL 841-8532

ประเทศมาเลเซีย (MALAYSIA)

1 รัฐเคดาห์ (ไทรบุรี)

- WAT SAMOSORN-RAJANUPRADIT
NO.100 D.LORONG WAT SIAM
BAKAR BATAR, ALOR STAR, KEDAH.05100, MALAYSIA
- WAT NIKRODHARAM
TELOK WANJAH, JALAN STADIUM
ALOR STAR, KEDAH 05100-05200, MALAYSIA
- WAT JITRARAM
KAMPONG SUNGEI BAHRU
JITRA, KUBANG PASU, KEDAH 0600, MALAYSIA
TEL (007)604-9251060

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT LAMPAM
NG.LAMPAM,MK.RAMBAI,KAMPONG BUKIT
JALAN NAKA, PENDANG, KEDAH, MALAYSIA
- WAT PHODHICHETIYARAM
KG.CHINA, MK.PADANG KERBAU
JALAN SG.TIANG, PENDANG, KEDAH 06750, MALAYSIA
- WAT WANARATANARAM
KG.KANGKA SIAM, MK.RAMBAI, KUBOR PANJANG,
PENDANG, KEDAH 06750,
MALAYSIA
- WAT VISUTHIPRADITTHRARAM
KG.TITI AKAR, MK.PADANG KERBAU,JALAN SG. TIANG,
PENDANG, KEDAH 06750,
MALAYSIA
- WAT THEPSUWANNARAM
KG.PADANG PELIENG, MK.PADANG,
PELIENG JALAN SG.TIANG, PENDANG, KEDAH 06750
MALAYSIA
- WAT THEPBANDIT
KG.MAKISON, MK.AYER PUTEH,
JENUN, PENDANG, KEDAH 06720, MALAYSIA
- WAT KALAI
KG.KALAI, MK.JENERI, GURUN
JENIENG, SIK, KEDAH 08320, MALAYSIA
- WAT THAI CHARERN
KG.BIGIA, MK.TELOI KIRI,
JENIENG, SIK, KEDAH, MALAYSIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT THAMRONGRATANARAM
NO.788-A, JALAN KUALA KETIL, KG.RAJA,
SG.PETANI, KUALA MUDA, KEDAH, MALAYSIA
- WAT VIBOONVARARAM
KG.SIRAKOR, MK.PULAI BALING,
KEDAH 09100, MALAYSIA
- WAT PALELAI
BALING LAUR, BALING,
KEDAH 09100, MALAYSIA
- WAT SAMAKKHIRATANARAM
NO.164-A, BUKIT SELAMBAU, MK. TELOI, KIRI SG.PETANI,
KUALA MUDA, KEDAH 06750, MALAYSIA
- WAT VERUVANARAM
NO.164-A, BUKIT SELAMBAU, MK.TELOI, KIRI SG.PETANI,
KUALA MUDA, KEDAH 06750, MALAYSIA
- WAT THAMGIRIWONGSE
KG.PADANG PUSING, MK. PADANG BUSING,
JALANG SG.TIANG, PENDANG, KEDAH 06750,
MALAYSIA
- WAT PHIKULTHARAM
KG.TANJONG, SIAM, PEDU, PADANG TERAP,
KUALA NERANG, KEDAH 06300, MALAYSIA
- WAT THEPCHUMNUM
KG.NAKA, MK. TEKAI KIRI, PADANG, TERAP,
KUALA NERANG, KEDAH 06300-06350,
MALAYSIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT RATPRADIT
BUKIT PINANG, KEPALA BETAS,
KOTAR SETAR, KEDAH 06200, MALAYSIA
- WAT LAMDIN
KG.LAMDIN, MK.TEKAI, BT.25 JALAN,
NAMI PADANG TERAP, KUALA NERANG, KEDAH,
MALAYSIA
- WAT CHONGCHARERN
KAMPONG CONG, SIK,
KEDAH 08200, MALAYSIA
- WAT TROK PADANG
KG.CAROK PADANG,
SIK, KEDAH 08320, MALAYSIA
- WAT DHAMMASIRI-WARARAM
KG.KURA, GURUN, MK.JENERI,
SIK, KEDAH 08320, MALAYSIA
- WAT SRIMAAHODHI
SIMPANG EMPAT,
BALING, KEDAH 09100, MALAYSIA
- WAT SRA-LUANG (SELUANG)
KG.TANAH LICHIN,
MK.TELOI KANAN BALING, KEDAH, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE-RAJATAGIRI
PADANG PALIENG, PENDANG,
KEDAH 06750, MALAYSIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- THE MONK RESIDENCE PLACE – THANARA
KG.NAKA, MK.RAMBAI,
BUKOR PANJANG, PENDANG, KEDAH, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE – PLAKKHLA
KG.CHENG DENG, MK.TEKAI KIRI, BT.25,
JALAND NAMI, PADANG TERAP,
KUALA NERANG, KEDAH, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE – SUNGEI
SERKAP KG. SUNGEI SERRAP, MK.TEKAI KIRI,
BT.32 JALAN NAMI, PADANG TERAP, KUALA NERANG,
KEDAH, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE – CHANHOM
KG.KUBANG KESOM, MK.SOK,
JALAN NAMI, SIK, KEDAH 08210, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE – KUALA
BIGIA KG.KUALA BIGIA, MK.NEJERI, JENIANG,
SIK, KEDAH, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE – OLAKMADU
KG.OLAKMADU, SIDAM KIRI, PADANG SERAI,SUGEI
PETANI, KUALA NERANG, KEDAH, 09400, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE – LANGKUAS
KG.LANGKUAS, MK.TELOI KANAN,
BALING, KEDAH, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE – PEGANG
KG.PADANG, KUALA PEGANG,
BALING, KEDAH, MALAYSIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- THE MONK RESIDENCE PLACE – TAS
KG.TAS, MK.PULAI, PARIT PANJANG,
BALING, KEDAH 09100, MALAYSIA

2. รัฐเปอรลิส

- WAT MAJCHIMAPRASIT
JEJAWI ARAU, KANGAR,
PERLIS 02600, MALAYSIA
- WAT SUWANGIRI
KG.GUAR MUSANG, MK.CHUPING,
PERLIS 02500, MALAYSIA
- WAT KUBANG TIGA
KG.KUBANG TIGA, MK.CHUPING,
PERLIS 02500, MALAYSIA
- THE MONK RESIDENCE PLACE – NIKHOMPATTANARAM
JEJIWA ARAU, PERLIS 02600,
MALAYSIA

3. รัฐกลันตัน

- WAT UTTAMARAM
REPEK, PASIR MAS
KELANTAN 17070
MALAYSIA TEL (007) 09-7908050
- WAT PRACHACHINARAM
WAKAF BAHRU, TUMPAT
KELANTAN 16250
MALAYSIA TEL 743821

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT BODHIMIHARN
KG. JAMBU, JALAN BESAR,
TUMPAT KELANTAN 16200, MALAYSIA
- WAT ARIYAGIRI
KG. ARIL, PUAHLIMA, KOTAR-BAHRU
BAHRU KELANTAN, MALAYSIA
- WAT KHOSAKARAM
U-LUPASIR
PASIR MAS, KELANTAN, MALAYSIA
- WAT KHOSAYAWANARAM
KG. KOKSERAYA, CHABANG EMPAT
TUMPAT, KELANTAN, MALAYSIA
- WAT SUKHONTHARAM
KG, KUBANG PANJANG, CHABANG EMPAT
TUMPAY, KELANTAN, MALAYSIA
- WAT PRACHUMTHATCHANARAM
KG. JUBAKAR BARAT, BUNOHAN,
TUMPAT KELANTAN 16200, MALAYSIA
- WAT MAJCHIMARAM
KG. JUBAKAR DURAT, BUNOHAN,
TUMPAT KELANTAN 16200, MALAYSIA
- WAT PHIKULYAI
KG. JUBAKAR DURAT, BUNOHAN,
TUMPAT KELANTAN , MALAYSIA
- WAT BANGTAWA
KG. MENTUA, PENGKALANKUBOK, TUMPAT
KELANTAN , MALAYSIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT CHONPRACHUMTHATCHANARAM
KG. DALAM, BERAGAN, TUMPAT
KELANTAN 16200, MALAYSIA
- WAT MAISUWANGIRI
KG. BUKIT TANAH, BERAGAN, TUMPAT
KELANTAN 16200, MALAYSIA
- WAT CHAENG-BUDDHAWAS
KG, TERABOK, TUNPAT
KELANTAN 16200, MALAYSIA
- WAT PHIKULTHONGWARARAM
KG.TERABOK, TUMPAT
KELANTAN 16200, MALAYSIA (007) 09-7257153
- WAT PRATHUMVIHARN
KG.BALAI, PERUPOK. BACHOK
KELANTAN 16200, MALAYSIA
- WAT PRATHUMVIHARN
KG. BALAI, PERUPOK, BACHOK
KELANTAN 16300, MALAYSIA
- WAT BUDDHATHAK-SIN
KG. BALAI, PERUPOK, BACHOK
KELANTAN 16300, MALAYSIA TEL (007) 09-6919084
- WAT CHINPRADITTHARAM
KG.TENDONG, PASIR MAS
KELANTAN 17000, MALAYSIA
- WAT CHAMPAKEOW
KG. BUCHE, BUKIT PANAU, TANAH MIREH
KELANTAN , MALAYSIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT CHAIYA MANGALARAM
NO. 17 BURMAH LANE
PENANG 10250
MALAYSIA TIL (007) 094-378503
- WAT PINBANG-ONN
NO. 379 JALAN MESJID NEGRI, GREEN
LANE PENANG 11600, MALAYSIA
- WAT PINBANG-ONN
NO. 355 JALAN MESJID NEGRI, GREEN
LANE PENANG 11600, MALAYSIA
- WAT BUPPHARAM
NO.8 JALAN PERAK
JALAN MESJID NEGRI, GREEN
PENANG 101500, MALAYSIA
- WAT BODHICHARERNTHAM
NO. 1463 SG.PUYU, BUTTERWORTH
RENANG (P.W.) 13020, MALAYSIA
- WAT CHANTHARARAM
NO. 549 JALAN TANAH LIAT, BUKIT
MERTA JAM PENANG (P.W.) 14000
MALAYSIA
- WAT RAJABODHIHONGSE
JALAN ARRAKUDAH, TELOK WANG
BUKIT MERTA JAM, PENANG (P.W.), MALAYSIA
- WAT PRATHAD SUNTHORN PRACHARAM
39 JALAN MUHIBAH, TAMAN ALMA, BUKIT
MERTA JAM PENANG (P.W.) 14000, MALAYSIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT BODHIYARAM
NO. 19-A JALAN CREAGH, ASSAM RUMBANG
TAIPING, PERAK 34000, MALAYSIA
- WAT SIRIPUNYAMAKKHARAM
NO. 88-90 JALAN TAMBUN, IPO
PERAK 30350, MALAYSIA
- WAT SITAWAHARAM
NO.K 12 RAYA-UMA RD., SRIMANYUNG
PERAK 32000, MALAYSIA
- WAT MEKPRASIT
NO. 102-A JALAN KUALA GANGSAR CHUMO, IPO
PERAK 30010, MALAYSIA
- WAT THEPPRADITTHARAM
KG. SELABA, BT.3, JALAN CHANGKAT
JONG TELOK ANSON, PERAK,
MALAYSIA (007) 05-622918
- WAT INTRAWAS
NO. 51 KG. TASEK, MK, BLUKAR
SEMANG KROH, PERAK, MALAYSIA
- WAT MEH LIW
NO. 29 KG.SIAM, JALAN PAHANG
KUALA LUMPUR 53000, MALAYSIA TEL 03-421-2968
- WAT BUDDHAJAYANTI
NO. 317- A JALAN
PEKELILING KUALA LUMPUR, MALAYSIA

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- WAT PROMMANIWAS
NO. 205 JALAN BUKIT
BINTANG KUALA LUMPUR 55100, MALAYSIA
- WAT THAI CHETAWAN
NO.24 JALAN PANTAI, PETALING JAYA
SELANGOR, MALAYSIA TEL 03-757-2255
- WAT PHRA BUDDHA JINARAJA
(THAI BUDDHIST TEMPLE)
9372, 4 1/2 BATU, BERENDAM-75350
MELAKA, MALAYSIA TEL (007) 06-323908

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

List of WFB Regional Centers¹

AUSTRALIA

1. The buddhist Federation of Australia
365-367 Victoria Street Wetherill Park, NSW 2164 AUSTRALIA.
Phone : (02) 9725-2324
Fax : (02) 9725-5385
E-mail : phuochue@one.net.au
2. The United Vietnamese Buddhist Congregation
in Australia-New Zealand,
365-367 Victoria Street Wetherill Park, NSW 2164
AUSTRALIA.
Phone : (02) 9725-2324
Fax : (02) 9725-5385
E-mail : phuochue@one.net.au
3. Buddhist Discussion Center (Upwey) Ltd.,
33 Brooking St. Upwey 3158, Victoria, AUSTRALIA.
Phone : (03) 9754-3334
Fax : (03) 9754-3334
E-mail : wbu@bdcu.org.au
Website : www.bdcu.org.au.

---

¹ Introduction to The World Fellowship of Buddhists 2543 Edition. Bangkok, P17-45.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

4. Chairman, Buddhist Council of New South Wales, Inc.
Shop 90 BKK Shopping Centre, Evans Avenue, Eastlakes,
NSW 2018, AUSTRALIA.
or P.O. Box224 Burwood NSW 2134 AUSTRALIA.
Phone : (03) 9754-3334
Fax : (03) 9754-3334
E-mail : wbu@bdcu.org.au
Website : www.bdcu.org.au.

AUSTRIA

5. Osterreichische Buddhistische Union, (Austrian Buddhist Union). Fleischmarkt 16, A-1010 Wien, AUSTRIA.
Phone : 0222-512-3719
Fax : 0222-512-3719
E-mail : eva.maroscheck@wko.at

BANGLADESH

6. Bangladesh Buddha Kristi Prachar Sangha,
Dhammarajika Bouddha Maha Vihar Atisa Dipankar Sarak,
Kamalapur Dhaka-1214, BANGLADESH.
Phone : (88-02) 841162
Fax : (88-02) 831339
E-mail : drbb@bangla.net
7. Bangladesh Buddhist Association, Buddhist Monastery,
Buddhist Temple Road. Chittagong, BANGLADESH.
Phone : 880-31-618405
Fax : 880-31-610098, 723544
E-mail : jls@abnetbd.com

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

8. Agrasara Memorial Society of Bangladesh, Sudarshan Vihar,
G.P.O. Box No.491, Chittagong, **BANGLADESH.**

Phone : 209-777

Fax :

E-mail :

9. Parbatya Bouddha Sangha, Sakyamuni Bouddha Sangha,
Mirpur-13, Dhaka 1221 **BANGLADESH.**

Phone : 802-686

Fax : 804-803

E-mail :

10. President, Anoma Cultural Association,
44 Commerce College Road, Mogaltooly, Chittagong,
BANGLADESH.

Phone : 225-768

Fax : 88-031-624-316

E-mail : subash@globalctg.met

11. President, Bangladesh Rakhaing-Marma Sangha Council,
Asoka Vihara, Chowdhury Para, P.O. Nilla, Cox's Bazar.
BANGLADESH.

Phone : 26

Fax :

E-mail :

BELGIUM

12. Buddhist Study Centre of Belgium,
74 Rue de l'Orient, Bruxelles, **BELGIUM.**

Phone :

Fax :

E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- BHUTAN**
13. Dratshang Lhentshog, (National Council of Sangha Communities), Tassichhodzong, Thimphu, **BHUTAN**.
Phone : 22544
Fax : 975-2-23867
E-mail :
- BRAZIL**
14. Sociedade Budista do Brazil, Estrada Dom Joaquim Mamede 45, sta. Tereza Rio de Janeiro, **BRAZIL**.
Phone :
Fax :
E-mail :
15. Federacao das Seitas Buddhists do Brasil, Avenida Paulo-Ferreira 1133, Piqueri S. Paulo, **BRAZIL**.
Phone :
Fax :
E-mail :
- BURMA**
16. Ven. Sauadaw U Thittila,
86 Sein-Young-Chi Pagoda,
Shewedagon Pagoda Raod Rangoon.
THE SOCIALIST REPUBLIC OF THE UNION OF BURMA.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

17. The Chittagong Buddhist Association,
Upper Phayre Street, Kandawglay, Rangoon.
THE SOCIALIST REPUBLIC OF THE UNION OF BURMA.

Phone :

Fax :

E-mail :

18. The Buddhist Discussion Group,
The Soni Building "C" Road, Mandalay,
THE SOCIALIST REPUBLIC OF THE UNION OF BURMA.

Phone :

Fax :

E-mail :

CAMBODIA

19. Buddhist Association Khmer Republic,
C/o Buddhist institute Library P.O. Box 1047
Phnom-Penh, **CAMBODIA.**
20. World Buddhism Association for Development Centre of
Cambodia Region No. 11C Road 1986
Sangkat Phnom Penh Termei, Khan Russey KEO,
Phnom-Penh, **CAMBODIA.**

Phone : (855)368506

Fax :

E-mail :

การศึกษาระดับเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

CANADA

21. Buddhist Church of Canada,
918 Balthurst Street, Toronto 4, Ontario, CANADA.
Phone :
Fax :
E-mail :
22. Universal Buddhist Temple,
525, E. 49th Avenue, Vencouver, B.C. V5W 2H1 CANADA.
Phone : (604) 325-6912
Fax : (604) 325-2937
E-mail :
23. President, Vietnamese Buddhist Association of Canada,
715 Blvd. Provencher, Brossard, Qu(bec, PQ J4W 1Y5,
CANADA.
Phone : (514) 672-7948
Fax :
E-mail :
24. True Faith Buddhism Association of Canada, INC.
2250 Midland Ave. Unit 20 Scarborough, ON M1P 4R9
CANADA.
Phone : (416) 321-8228
Fax : (416) 321-3311
E-mail :
25. International Buddhist Friends Association
9904-106 Street Edmonton, Alberta CANADA.
Phone : (403) 426-2764
Fax : (403) 426-5650
E-mail : skha@geocities.com

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- CHINA**   26. The Buddhist Association of China,
No. 25 Fuchengmennei Dajie, Beijing 100034, **CHINA**.
Phone   :   (01) 601-5950
Fax   :   (01) 601-5950
E-mail   :
- CZECHOSLOVAKIA** 27. Dr. Dusan J. Kafka, Anenska 5/186, Stare Mesto,
Praha-1, **CZECHOSLOVAKIA**.
Phone   :
Fax   :
E-mail   :
- FINLAND**   28. Buddhism in Ystävät, Lantinen Papinkatu 6 C 46,
00530 Helsinki 53, **FINLAND**.
Phone   :
Fax   :
E-mail   :
- FRANCE**   29. French Regional Centre of WFB.
98 Chemin de La Calade, 06250 Mougins, **FRANCE**.
Phone   :
Fax   :
E-mail   :
30. World Linh-Son Buddhist Congregation,
9, Ave, Jean - le – Pont, Paris, **FRANCE**.
Phone   :   (1) 48837547
Fax   :   (1) 48837759
E-mail   :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

31. French-Vietnamese Buddhist Association, Hong-Hien Pagoda,
13 Rue Henri Giraud 83600 FREJUS, FRANCE.

Phone :

Fax :

E-mail :

32. Association Zen International
175, Rue de Tolbiac 75013, Paris, FRANCE.

Phone : 01 53 80 19 19

Fax : 01 53 80 14 33

E-mail :

33. Association Cultuelle Bouddhique De Merseille,
(Vakkibdes Tuves)
3 Rue de la Pagode, 13015 Maarseille, FRANCE.

Phone : (034) 91-655949

Fax : (334) 91-962759

E-mail :

GERMANY

34. German Buddhist Union, C/o Mr. Friedrich Reg,
Horwitzstrasse 2-81739 Muenchen, GERMANY.

Phone : 49-89-6-34981

Fax :

E-mail : reg-uhl@t-online.de

35. Order Arya Maitreya Mandala (AMM), Weibdomweg 4
72076 Tuebingen, GERMANY.

Phone : 49-7773-5088

Fax : 49-7773-1527

E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

GHANA

36. The Maha Bodhi Society of Chana,
P.O. Box 7148, Accra-North, CHANA or
Box 57, Agbozume V.R. CHANA.

Phone : 230586

Fax : 23321-229988

E-mail :

37. The Buddhist Society,
58 Eccleston Square,
london, SW1V 1PH,
GREAT BRITAIN.

Phone : 0171-834 5858

Fax : 0171-976 5238

E-mail :

38. Abbot,
Amaravati Buddhist Centre,
Hertfordshire, HP1 3BZ,
GREAT BRITAIN.

Phone : (044284) 2455

Fax : (0442) 843721

E-mail :

HONG KONG

39. The Hong Kong Buddhist Association,
338 Lockhart Road, 2nd floor,
HONG KONG

Phone : 574-9371-4

Fax : (852) 834-0789

E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

40. Hong kong Buddhist Sangha Association,
C/o 338 Lockhart Road, 2nd floor, HONG KONG.

Phone : 574-9371-4

Fax : (852) 834-0789

E-mail :

41. WFB Hong Kong and Macao Regional Centre,
Lucky Mansion, Block G-H, 14th floor,
18-24 Jordan Road, Kowloon, HONG KONG.

Or (G.P.O. Box 8449, HONG KONG)

Phone : 2730-0592

Fax : (852) 2530-2498

E-mail :

INDIA

42. Tripura Raiya Bubbhist Association,
(Tripura WFB Regional Centre), Venuvan Vihara,
Kunjaman Agatara, Tripura, INDIA.

Phone :

Fax :

E-mail :

43. Maha Bodhi Asoka Mission,
Maha Bodhi Marg, Gautam Nagar,
Ajmer (Bajasthan) 305003. INDIA

Phone : 24235

Fax :

E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

44. The Bengal Buddhist Association.
1, Buddhist Temple Street, Nalanda Square,
Calcutta 700012, INDIA.
Phone : 26-7138
Fax : 26-9293
E-mail :
45. Maha Bodhi Society of India,
4/A, Bankim Chatterjee Street, Calcutta-700073, INDIA.
Phone : 31-6314
Fax : 91-33-286604 Attn. I.T. 128
E-mail :
46. Council of Religious & Cultural Affairs
of His Holiness the Dalai Lama, Gangchen Kyishong,
Dharmasala, District Kangra, Himachal Pradesh, INDIA.
Phone : (091-1892) 22685
Fax : (091-1892) 4351
E-mail :
47. Kalimpong Dharmodaya Sabha,
Dharmodaya Vihara, 9th Mile, Rishi Road,
P.O. Kalimpong District, Darjeeling, West Bengal, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
48. Ladakh Buddhists' Association, Opposite State
Bank of India, Leh-ladakh, Northern India, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาระดับเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

49. The South India Buddhist Association,
Mrs. Foster's Buddhist Hall, 41, Paddy Field Road,
Parambur, Madras-11 INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
50. Asoka Mission,
P.O.Mehrauli, Ner Delhi-30, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
51. Mr. Keshavchandra Pandurang Rajabhoj,
Indian Buddhist Society,
207/208 Ghorpade Peth, Pune 411042, INDIA.
Phone : 91-0212-653949
Fax : 91-0212-652889
E-mail :
52. All Asam Buddhist Association,
Namphake Buddhist Temple, P.O. Naharkatia, 786610,
Bibrugam, Assam, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

53. Ashok M. Ambedkar,
Chairman, The Buddhist Society of India,
c/o Prof. P. Garud, 180/4932, Pant Nagar,
Ghatkopar, Bombay-400095, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
54. Buddhist International Centre,
Naranari Kamptee Road (near Naka 2)
Nagpur 440026, INDIA.
Phone : 837-4853
Fax :
E-mail : smoothsidd@yahoo.com
55. International Buddha Education Institute,
Buddha lok, Meerut Road, Hapur 245101, (Ghaziabad),
U.P., INDIA.
Phone : 0122-312390 , 0122-311853
Fax :
E-mail : itihapur@surevim.net
56. Dr. Babasaheb Ambedkar Samarak Samiti,
Ambedkar Town Dharampeth,
Nagpur 440010, INDIA.
Phone : 531-670, 526695
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

57. Department of Ecclesiastical Affairs,
Government of Sikkim, Gangtok, Sikkim, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
58. Triloka Buddha Mahasangha Sahayak Gana,
Raja Harischandra Road, Dapodi, Pune-411012, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
59. International Meditation Centre,
Buddhagaya, P.O. Bodh-Gaya, 824231,
Dist. Gaya, Bihar, INDIA.
Phone : 81707
Fax : (0631) 81734
E-mail :
60. Yashodhara Mahila Vikas Manda.
Amravati Frezarpura. Amravati 44601, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
61. Pradnya Karuna Vihar Samiti, Nanded
Deogaonchawl, Dr.Babasaheb B.R.
Ambedkar Road, Mills Area, Nanded-431601, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

62. Dharma Chakra Centre,
Below Tadong Government School, P.O. Dara Gaon
GANGTOK, Pin 737 102 East Sikkim, INDIA.
Phone : 00-91-359-231528
Fax : 00-91-359-252217
E-mail :
63. Bouddhjan Panchayat Samiti,
“Panchayatan” Dr. Ambedkar,
Memorial Hall, Parel, Bombay 400012, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
64. Bhikkhu Sangha's United Buddhist Mission,
Sarvodaya Buddha Vihar Tilak Nahar,
Chembur Bom-89, Bombay 400089, INDIA.
Phone : 022-552 0738
Fax : 91-22 5220738
E-mail : rahulbodhi@hotmail.com
65. Pali Bhasha Adhyayan Parishad,
29, Samata Nagar, Aurangabad 431 001, INDIA.
Phone : 21027
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

66. President,
All India Buddhist Mission, 79/1C Biren Boy Boad,
Calcutta-700061, West Bengal, INDIA.
Phone : NIL
Fax :
E-mail :
67. President,
The Sangha Mitra, 12 Ellora, Carter Road,
Khar-danda, Bombay 400 052, INDIA.
Phone : 91-22 648 6526
Fax :
E-mail :
68. Chairman,
Ambedkar Buddhist Academy, Baitry Colony 19/149,
Vartak Nagar Thane 400 606, Maharashtra State, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
69. Administrative Officer,
Shri Dadasaheb Gawai Charitable Trust,
Amravati, "Kamal Pushpa"
44 Congress Nagar, Amravati 444 606
Maharashtra State, INDIA.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

70. International Brotherhood Mission
Mahabodhi Vihar Jyoti Nagar, Dibrugarh-786001
Assam, INDIA.
Phone : (0373) 23014, 20145
Fax : (0091) 0373-22300
E-mail :
71. Vishwa Buddha Parishad Buddha Vihar, Boring Canal Road
Patna 800001. Bihar INDIA.
Phone : 231607,234998
Fax :
E-mail : puttusingh@hotmail.com

INDONESIA

72. Gabungan Tridharma Indonesia,
(WFB Indonesia Regional Centre),
A No.3 Lautze Street, Jakarta Pusat, INDONESIA.
Phone :
Fax :
E-mail :
73. Jakarta Dhammacakka Jaya Foundation,
Jl. Agung Permai XV No. 12, Sunter Agung Podomoro,
Jakarta 14530, INDONESIA.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

74. Perwakilan Umat Buddha Indonesia
(WALUB) Jl. Abdul Muis 62 Gedung Berca Lantai 2
Jakarta Pusat 10160, INDONESIA.
Phone : 62-21-3518813
Fax : 62-21-3522204
E-mail : walubi@cbn.net.id
75. Buddha Dharma Indonesia Institution Foundation,
Jalan Kepribadian No. 35, Medan-20111, INDONESIA.
Phone :
Fax :
E-mail :

JAPAN

76. Japan Buddhist Federation,
4-7-4 Shiba-koen, Minato-Ku, Tokyo 105, JAPAN.
Phone : (03) 3437-9275
Fax : (03) 3437-3260
E-mail : jbf@opal.familie.ne.jp

SOUTH KOREA

77. WFB. Korea Regional Centre,
Dr. Yong-pyo Kim (Secretary-General)
Dept. of Buddhist Studies, Dongguk University
26, 3-ga Pil-dong, Chung-ku,
Seoul, SOUTH KOREA 100-715
Phone : (02) 2260-3007, (02) 722-9313
Fax : (02) 2268-0879
E-mail : sunyata@dgu.ac.kr

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

78. The Korea Fellowship of Buddhists,
Rm# 402, Choongang Bldg, 235-5 Nakwon-dong
Chongro-ku, Seoul, SOUTH KOREA.
Phone : (02) 745-1590
Fax : (02) 742-1590
E-mail :

79. Won Buddhism,
344-2 Sin Yong-dong, Iry City, Cholla-Pukdo,
SOUTH KOREA.
Phone : 0653-5055568 (Day) 0653-510013 (Night)
Fax : (0653) 857-9462
E-mail :

NORTH KOREA 80. WFB Korean Buddhists Federation,
P.O.Box 77, Pyong Yang, DPR OF KOREA.
Phone : 850-2-3812100
Fax : 850-2-3812100, 850-2-3814416
E-mail :

LAOS 81. WFB Regional Centre,
Ministry of Religious Affairs,
Vientiane, LAOS
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

MALAYSIA

82. WFB Penang Regional Centre,
12, Lorong Padang Tembak 11400, Ayer Itam
Pulau Pinang, **WEST MALAYSIA.**

Phone : (604) 8290306

Fax : (04) 612-763

E-mail :

83. WFB Selangor Regional Centre.
Buddhist Maha Vihara,
123 Jalan Berhala, Off Jalan Tun Sambanthan,
50470, Kuala Lumpur, **MALAYSIA.**

Phone : 274 1141

Fax : 273-2570

E-mail : bmsm@po.jaring.my

MONGOLIA

84. The Centre of Mongolian Buddhists,
Gangdan Tekchingling Monastery,
Ulan-Bator, **MONGOLIA.**

Phone :

Fax :

E-mail :

85. Tashi Choi Ling Monastery
Ulaanbaatar P.O. Box 46-740

Phone : 976-1-350047

Fax : 976 -1 - 350451

E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- NEPAL 86. Dharmodaya Sabha,
P.O. Box 4053, Buddha Vihara, Bhrikuti Mandap,
Kathmandu, NEPAL
Phone : 227176
Fax : 977-1-226702
E-mail :
- NETHERLANDS 87. Buddhist Institute,
499 Mient, The Hague, NETHERLANDS.
Phone :
Fax :
E-mail :
- PHILIPPINES 88. WFB Philippines Regional Centre,
1176 Nara Street, Manila, PHILIPPINES
Phone :
Fax :
E-mail :
- SINGAPORE 89. The Singapore Regional Centre of WFB,
87 Geylang East Avenue 2, SINGAPORE 1483.
Phone :
Fax :
E-mail :
90. The Buddhist Union,
28 Jalan Senyum, SINGAPORE 1441.
Phone : (65) 2419419, 4435959
Fax : (65) 444 3280
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

SRI LANKA

91. Sri Lanka Regional Centre of WFB,
380 Bauddhaloka Mawatha, Colombo 7, SRI LANKA.
Phone : 691695, 610813
Fax : 941-449069
E-mail :
92. President,
All-Ceylon Buddhist Congress,
380, Bauddhaloka Mawatha, Colombo 7, SRI LANKA.
Phone : 94-1691695
Fax : 94-1-688517
E-mail :

SWEDEN

93. Svenska Buddhistiska Samfudes,
(The Swedish Buddhist Society),
Dr, Peter Dhammaviro Bergh, M.B.B.S.
Leksandsvagen 37, 161 42 Bromma, SWEDEN.
Phone :
Fax :
E-mail :
94. Buddhismens Venners,
Friends of Buddhism & Swedish,
Buddhist Information Society,
Ringvagen 101, B1TR (4th floor),
S-118 60 Stockholm, SWEDEN.
Phone : 08-643-5361 , 662-8692
Fax :
E-mail : johanneumann@hotmail.com

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

TAIWAN

95. The Buddhist Association, Republic of China,
6 Shaohing N. Street, Taipei, TAIWAN.
Phone : 886-2-2321-9425
Fax : 886-2-2321-4516
E-mail :
96. Lay Buddhist Association, Republic of China,
12 F, No. 281, Roosevelt Road, Sec. 3,
Taipei, TAIWAN.
Phone : 886-2-2362-0223
Fax : 886-2-2362-8824
E-mail : laybuddhistroc@hotmail.com
97. Han Tzang Cultural Association of the
Republic of China, 11/F, 580 Min-Chuan East Road,
Taipei, TAIWAN.
Phone : (02) 7121177, 7121411
Fax :
E-mail :
98. Abbot,
Fo Kuang Shan Monastery,
153 Hsing Tien Road, Ta Shu, Kaohsiung 84010,
TAIWAN.
Phone : (886) 7-656 1921
Fax : (886) 7-656 3048
E-mail : hghy4321@ms1.hinet.net

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

99. Chinese Buddhist Temple Association
No. 81 Chung Cheng II Road Road F 1.8, Kaohsiung
TAIWAN.
Phone : (07) 2225122, 2251717
Fax : (07) 2257209
E-mail :

TANZANIA

100. The Buddhist Association,
P.O. Box 6665, Dar-Es-Salaam, TANZANIA.
Phone :
Fax :
E-mail : dubal@aml.udsm.ac.tz

THAILAND

101. Chairman,
The Buddhist Association of Thailand
Under Royal Patronage, 41, Phra-Athit Street,
Bangkok 10200, THAILAND.
Phone : (02) 281 9563
Fax : (02) 281 9564
E-mail :
102. Chairman,
The Young Buddhist Association of Thailand
Under Royal Patronage, 58/8 Mhu 7 Pejkasem 54,
Pasi-charoen District, Bangkok 10160, THAILAND.
Phone : (02) 805-0790-4
Fax : (02) 413 3131
E-mail : ybatoffice@ybat.org
Website : www.ybat.org

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

103. Chairman,

The Thai-Chinese Buddhist Association of Thailand,
215/2 Mangkorn Road, Plubpla Chai, Bangkok 10100,
THAILAND.

Phone : 224-2546

Fax : 225-0447

E-mail :

104. President,

Dhammakaya Foundation, Dhammakaya Temple,
23/2 Moo 7, Khlong Sam Subdistrict,
Khlong Luang District, Pathum Thani Province 12120,
THAILAND.

Phone : 524-0257-63, 901-0940-9

Fax : 524-0270-71

E-mail : did@diu.org

105. Chairman,

Dhammapradipa Association, 50 Petchkasem Rd.,
Between Soi 20 and 22, Near Bangphai Hospital, Pakklong,
Phasicharoen, Bangkok 10160 THAILAND.

Phone : (02) 467-2992

Fax : (02) 458-1103

E-mail :

106. The Buddhist Association of Nakhon Pathom Province

Phra Pathom Chedi, Muang District Nakhon Pathom
Province 7300. THAILAND.

Phone : (034) 331007, 210319

Fax : (034) 241 305

E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

107. The Buddhist Association of Chon Buri Province

Chetchamnong Road, Bangplasoi Commune,

Muang District, Chon Buri Province 20000 THAILAND.

Phone : (038) 283 264

Fax :

E-mail :

108. Luang-Poh Viriyoung Sirintharo Foundation (LVS)

754/222 Soi Punnawithee, Sukhumvit 101

Prakanong, Bangkok 10110 THAILAND.

Phone : (662) 311-3994

Fax : (662) 311-3994

E-mail :

109. Buddhadhamma Foundation

87/126, Tesabahl Songkroh Ladyao, Chatuchak Bangkok,
THAILAND.

Phone : (662) 580-2719

Fax : (662) 580-5127, 944-1560

E-mail : buddhatafn@bkk.loxinfo.co.th

U.S.A.

110. The Buddhist Temple of Chicago,

1151 W. Leland Avenue, Chicaho, Illinois 60640, U.S.A.

Phone :

Fax :

E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

111. Friends of Buddhism,
306 Caroline Street, Fredericksburg, Virginia 22401, U.S.A.
Phone :
Fax :
E-mail :
112. WFB Hawaii Regional Centre,
1278 Kalani Street, Suite 103 Honolulu, Hawaii 96817,
U.S.A.
Phone : (808) 845-7332
Fax : (808)848-0022
E-mail :
113. Universal Buddhist Fellowship,
P.O. Box 1079, Ojai, California 93023, U.S.A.
Phone :
Fax :
E-mail :
114. Buddhist Churches of America,
1710 Octavia Street, San Francisco, California 94109,
U.S.A.
Phone : (415) 776-5600
Fax : (415) 771-6293
E-mail :
115. Buddha's Universal Church.
720 Washington Street, San Francisco, California 94108,
U.S.A.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในกักรเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

116. Los Angeles Buddhist Church Federation,
2203 W. Jefferson Blvd, Los Angeles, California 90018,
U.S.A.
Phone :
Fax :
E-mail :
117. Tibetan Nyingma Meditation Centre,
2425 Hillside Avenue, Berkeley, California 94704, U.S.A.
Phone :
Fax : (415) 486-1679
E-mail :
118. Congregation of Vietnamese Buddhist in the USA,
863 South Berendo Street,
Los Angeles, California 9005, U.S.A.
Phone : (213) 384-9638 , 386-6174
Fax : (213) 384-1547
E-mail :
119. Sambosa Buddhist Temple of California,
28110 Robinson Canyon Raod, Route 2 Carmel,
California 93923, U.S.A.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

120. Vajradhatu. Buddhist Meditation Centre,
1345 Spruce Street, Boulder, Colorado 80302, U.S.A.
Phone :
Fax :
E-mail :
121. American Young Buddhist Association,
3456 S. Glenmark Drive, Hacienda Heights,
California 01745, U.S.A.
Phone : (818) 961-9697
Fax : (818) 369-1944
E-mail :
122. Buddhist Sangha Council of Sourthern California,
933 South New Hampshire Avenue,
1847 Crenshaw Blvd Los Angeles, CA 90019, U.S.A.
Phone : (323) 737 5084
Fax : (323) 213-386-6643, 737 7915
E-mail : dhama@nwc.net
123. Khmer Buddhist Society of New England,
178 Hanover Street Providence, R.I. 02907, U.S.A.
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

124. International Buddhist Meditation Centre,
928 South New Hampshire Avenue,
Los Angeles, California 90006, U.S.A.
Phone : 213-384-0850
Fax : 213-386-6643
E-mail : karunadh@mail.westworld.com
- 125 Vietnamese Theravada Buddhist Sangha Congregation,
13913 South Post Oak Road, Houston, Texas 77045, U.S.A.
Phone : 713-433-4364
Fax :
E-mail :
126. Pureland Lotus Community,
(Phuoc Hue Worshipping Centre),
11423 Lower Azuza Road, El Monte CA 91732, U.S.A.
Phone : (626) 444-7588
Fax : (626) 444-0363
E-mail :
127. Sonoma Mountain Zen Center,
GENJO-JI,
6367 Sonoma Mountain Road,
Santa Rosa, California 95404, U.S.A.
Phone : (707) 545-8105
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

128. Zén Center of San Francisco,
Green Gulch Farm and Tassajara,
300 Page Street, San Francisco, California 94102, U.S.A.
Phone : (415) 863-3136
Fax :
E-mail :
129. The Executive President,
The Union of Vietnamese Buddhist Churches
in the United States of America,
P.O. Box 2490, Sepulveda, California 91393, U.S.A.
Phone : (818) 895-2307
Fax :
E-mail :
- 130 President,
International Zen Institute of America,
1760 Pomona Avenue # 35 Costa Mesa, CA, 92627, U.S.A.
Phone : (310) 823-9430
Fax :
E-mail :
131. Abbot,
Kwan Um Sah, INC.,
(Korean Buddhist Sangha Association),
Mook Rim Buddhist Society,
1768 North Glenview Ave. Anaheim CA. 92807, U.S.A.
Phone : (714) 970-5332
Fax : (714) 970-1719
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

132. Tran Quang Thuan Ph.D.,
President, Vietnamese Buddhist Renovation Committee,
9503 Columbus Avenue, North Hills, CA 91343, U.S.A.
Phone : (818) 894-7061
Fax : (818) 572-8741
E-mail :

133. Association of Vietnamese Buddhist Nuns In America
Duoc Su Temple
11111 Magnolia Garden Grove, CA 92841 U.S.A.
Phone : (714) 638-4128
Fax : (714) 638-0721
E-mail : ntruong@chuaduocsu.com

U.S.S.R.

134 Religious Board of the Buddhist of USSR,
49 Ostozhenka, Moscow 119034,
U.S.S.R.
Phone : 245-21-92
Fax : 245-09-39
E-mail :

VIETNAM

135. Theravadin Buddhist Association, Sukkha Vihara,
491/12, Phan-dinh-Phung, Saigon,
REPUBLIC OF VIETNAM
Phone :
Fax :
E-mail :

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

List of Thai Embassy¹ in Foreign Countries

ARGENTINA	Royal Thai Embassy Virrey del Pino 2458-6 Piso 1426 Buenos Aires Tel : 785-6504, 6521, 6532 Fax : (541) 785-6548
AUSTRALIA	Royal Thai Embassy 111 Empire Circuit, Yarralumia, A.C.T. 2600, Canberra Tel : (06) 273-1149, 273-2937 Fax : (06) 273-1518
AUSTRIA	Royal Thai Embassy Weimarer Atrasse 68, 1180 Vienna Tel : 310-3423, 310-1630, 310-8988 Fax : (0222) 310-3905
BANGLADESH	Royal Thai Embassy House No. NW (E) 12, Road No. 59, Guishan Model Town, Dhaka Tel : (8802) 601-634, 601475 Fax : (8802) 883-588
BELGIUM	Royal Thai Embassy Square du Val de la Cambre2, 1050 Brussels Tel : (322) 640-6810, 640-5950 Fax : (322) 648-3066
BRAZIL	Royal Thai Embassy Lote 10 Sector de Embaixadas Norte Avenida das Nacoes Norte P.O. Box 10-2460 Tel : 224-6943, 224-7943, 223-5105 Fax : (061) 321-2994

---

¹ Thai Diplomatic & Consular Representatives Overseas : SunSITE Thailand. www@sunsite.au.ac.th

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

BRUNEI	Royal Thai Embassy No.1 Simpang 52-86-16 Kampong Mata-Mata, Jalan Gadong 3280, Bandar Seri Begawan Tel : 448-331, 429-653-4, 440-360 Fax : (673-2) 421-775
CAMBODIA	Royal Thai Embassy No.4, Boulevard Monivong, Sangkat Sras Chork, Khan Daun Penh, Phnom Penh Tel : (85518) 810-860
CANADA	Royal Thai Embassy 180 Island Park Drive Ottawa, Ontario, K1YQA2 Tel : (613) 722-4444 Fax : (613) 722-6624
CHINA	Royal Thai Embassy 40 Guand Hua Lu Beijing 100600 Tel : 532-1903 Fax : 532-1748
CZECH	Royal Thai Embassy Romaina Rollanda 3, 16000 PRAGUE 6-Bubence Tel : (0042-2) 381-140, 381-149 Fax : (42-2) 370-646
DENMARK	Royal Thai Embassy Norgesmindevej 18, 2900nHellerup, copenhagen Tel : (31) 625-010, (31) 625-257 Fax : (31) 625-059

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- EGYPT**   Royal Thai Embassy
2, El Maiek El Afdal Street, Zamaiek, Cairo, Egypt
Tel : (0202) 340-8356, 341-0094, 340-0299 Fax : (0202) 340-0340
- FRANCE**   Royal Thai Embassy
8 Rue Greuze 75116 Paris
Tel : 470-43222, 470-46892, 472-78079 Fax : (331) 475-56713
- GERMANY**   Royal Thai Embassy
Ubierstrasse 65, 53173 Bonn
Tel : (0228) 355-065 Fax : (0228) 363-702
- GREECE**   Royal Thai Embassy
(HELLENIC   23 Tigetou Street P.O.Box 65215 Paleo Psychico 15452, Athens
REPUBLIC)   Tel : (301) 671-7969, 671-0155 Fax : (301) 647-9508
- HUNGARY**   Royal Thai Embassy
Verecke ut. 79 1025 Budapest
Tel : (36-1) 168-9421-22, 250-0727 Fax : (36-1) 250-1580, 188-2347
- INDIA**   Royal Thai Embassy
56-N, Nyaya Marg, Chanakyapuri, New Delhi 110021
Tel : 605-679, 607-289, 607-807 Fax : 687-2029
- INDONESIA**   Royal Thai Embassy
74 Jalan Imam Bonjoi Jakarta 10310
Tel : (6221) 390-4052-5, 390-4225, 310-7468 Fax : (6221) 310-7469

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

IRAN	Royal Thai Embassy Baharestan Avenue Park Amin-ed-Dowleh No.4 P.O. Box 11495-111, Tehran Tel : 301-433, 397-709 Fax : (9821) 311-2022
IRAQ	Royal Thai Embassy House No.1, Street 28, Area 213, Hay Al-Kindi, Baghdad, P.O. Box 6062 Al-Mansour Tel : 541-8798, 542-6515
ITALY	Royal Thai Embassy Via Bertoioni 26 B, 00197 Rome Tel : 807-8955, 807-8695 Fax : 807-8942
JAPAN	Royal Thai Embassy 3-14-6, Kami Osaki, Shinagawa-ku Tokyo 141 Tel : (03) 34411386,1387, 7352, 7688 Fax : (03) 34426750,34426868
KENYA	Royal Thai Embassy Rose Avenue, off Denis Pritt Rd., P.O. Box 58349, Nairobi Tel : 714-276, 715-800 Fax : 254-2-715801
KOREA (SOUTH)	Royal Thai Embassy 653-7 Hannam-dong, Yongsan-ku, Seoul Tel : (822) 795-3098, 795-0095 Fax : (822) 798-3448

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

KUWAIT	Royal Thai Embassy Surra, Area No.3 Block No.49 Ali Bin Abi Taleb Street, Building 28, P.O. Box 66647 Bayan, 43757 Kuwait Tel : 531-4870, 531-7530-2 Fax : 531-7532
LAOS	Royal Thai Embassy Route Phonekheng Vientiane, P.O. Box 128 Tel : 2508, 2543, 2765 Fax : 16-9053
MALAYSIA	Royal Thai Embassy 206 Jalan Ampang 50450 Kuala Lumpur Tel : (03) 248-8222, 8350, 8420 Fax : (03) 248-6527
MEXICO	Royal Thai Embassy Sierra Vertientes 1030 Lomas de Chapultepec, 11000 Mexico, D.F. Tel : (52-5) 596-1290, 596-8446 Fax : (52-5) 596-8236
MYANMAR	Royal Thai Embassy 91 Pyay Rd., Yangon Tel : 21713, 21715, 21716 Fax : 951-22784
NEPAL	Royal Thai Embassy Jyoti Kendra Building, Thapathali, P.O. Box 3333, Katmandu Tel : 213-910, 213-912, 211-361 Fax : (977-1) 226-599

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- NETHERLANDS** Royal Thai Embassy
1 Buitenrustweg, 2517 KD. The Hague
Tel : (070) 345-2088, 345-9703, 345-0632 Fax : (070) 345-1929
- NEW ZEALAND** Royal Thai Embassy
2 Cook Street P.O. Box 17-226, Karori, Wellington
Tel : 476-8618, 476-8619 Fax : (04) 476-3677
- NIGERIA** Royal Thai Embassy
1 Ruxton Rd., Old Ikoyi, P.O. Box 3095, Lagos
Tel : 629-334 Fax : 629-2855
- NORWAY** Royal Thai Embassy
Munkedamsveien 59 B 0270 Oslo 2
Tel : (47) 228-32517, 228-32518 Fax : 228-30384
- OMAN** Royal Thai Embassy
Villa 33/34 Road "O" Madinet Qaboos East, Muscat P.O. Box 60 M.Q.
Tel : (0968) 602-683-5 Fax : (0968) 605-714
- PAKISTAN** Royal Thai Embassy
4 Street No.8, Shalimar F-8/3, Islamabad
Tel : 859-130-131, 859-195-196, 852-778 Fax : (92-51) 256-730
- PHILIPPINES** Royal Thai Embassy
107 Rada Street, Legaspi Village, Makati, Metro Manila P.O. Box 1228
Tel : 815-4219-20, 816-0696-7 Fax : 815-4221

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- POLAND** Royal Thai Embassy
ul. Staroscinska 18 m. 2-3, 02-516 Warsaw
Tel : (4822) 492-655, 496-144, 494-730, 491-406 Fax : (4822) 492-630
- PORTUGAL** Royal Thai Embassy
Rusde Aicoiena, 12, Resteio 1400 Lisbon
Tel : (401) 121-338, 123-448 Fax : (401) 122-600
- ROMANIA** Royal Thai Embassy
44-48 Strada Mihai Eminescu Rtaj 2, Apartamentul 5, Bucharest
Tel : (401) 121-338, 123-448 Fax : (401) 122-600
- RUSSIAN
FEDERATION** Royal Thai Embassy
Eropkinsky Pereoloks 3 Moscow 119034
Tel : (095) 201-4893, 201-3989, 201-2715 Fax : (095) 230-2004
- SAUDI ARABIA** Royal Thai Embassy
Ibnu Banna Rd., P.O. Box 94359, Riyadh 11693
Tel : (966-1) 488-1174, 488-0797, 488-0300, 488-1507
Fax : (095) 230-2004, (966-1) 488-1179
- SENEGAL** Royal Thai Embassy
10 Rue Leon G. Damas, Angle F. Fann Residence, B.P. 3721, Dakar
Tel : 243-076, 243-801 Fax : (221) 256-360

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- SINGAPORE** Royal Thai Embassy
370 Orchard Rd., Singapore 0923
Tel : (65) 235-4175, 737-2158, 737-3372 Fax : (65) 732-0778
- SPAIN** Royal Thai Embassy
Calle del Segre, 29-2 A 28002 Madrid
Tel : 563-2903, 563-7959 Fax : (91) 564-0033
- SRI LANKA** Royal Thai Embassy
43, Dr. C.W.W. Kannangara Mawatha, Colombo 7
Tel : 697-406 Fax : 697-516, 689-045, 689-037
- SWEDEN** Royal Thai Embassy
Sandhamnsgaton 36 (5th Floor) Box 27065, 10251 Stock holm
Tel : 667-2160, 667-8090, 667-6251 Fax : 667-6251
- SWITZERLAND** Royal Thai Embassy
Eigerstrasse 60 (3rd Floor) 3007 Bern
Tel : (031) 372-2281-85 Fax : (031) 372-757
- TURKET** Royal Thai Embassy
Canbaya Cad. Kader Sok, 45/3-4 06700 aziosmanpasa, ANKARA
Tel : (90-312) 467-3409, 467-3059 Fax : (90-312) 438-6474

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

UNITED KINGDOM Royal Thai Embassy

OF GREAT BRITAIN 29-30 Queen's Gate London, SW7 5JB

AND NORTHERN Tel : (071) 589-0173, 589-2944 Fax : (071) 373-0917

IRELAND

U.S.A. Royal Thai Embassy

2300 Kalorama Rd., N.W. Washington D.C. 20008

Tel : (202) 483-7200 Fax : (202) 234-4498

VIETNAM Royal Thai Embassy

63-65 Hoang Dieu Street, Hanoi

Tel : (844) 235-092-94 Fax : (844) 235-088

List of Meditation Centers in Thailand

WAT MAHA THAT¹

- Meaning of Name : "Temple of the great element" (refers to a famous copper pagoda)
- Also Spelled : Wat Mahadhātu
- Name in Thai : วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
- Address : Tha-Phrachan, Bangkok 10200
- Address in Thai : ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200
- Directions : Located west of Sanam Luang (parade grounds) and south of the National Museum and Thammasat University. Main entrances are on the west side from Maharaj Road. Many city buses pass by.
- Telephone : (02) 222-6011 (Section 5) ,
(02) 222-4981 (Section 5 secretary) ,
(02) 222-2835 (Dhamma Vicaya Hall)

WAT BOVORNIVES VIHARA²

- Meaning of Name : "Temple of excellent abode"
- Also Spelled : Wat Bovoranives, Wat Bovorn, Wat Bowonniwet, Wat Bowon.
- Name in Thai : วัดบวรนิเวศวิหาร
- Address : 248 Phra Sumen Rd., Banglampoo, Bangkok 10200
- Address in Thai : 248 ถนนพระเมรุ บางลำภู กรุงเทพฯ 10200

---

¹ Bill Weir . A Guide to Buddhist Monasteries and Meditation Centers in Thailand. P 14,

² เรืองเดิม. P 16,

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

Directions : On Phra Sumen in Banglampoo district, 2 blocks north of the Democracy Monument. Many city buses pass through the area.

Telephone : (02) 280-0869 or 281-2831-3

WAT PAK NAM³

Meaning of Name : "Monastery at the mouth of the river"

Name in Thai : วัดปากน้ำภาษีเจริญ

Address : Therdthai Rd., Amper Phasicharoen, Bangkok 10160

Address in Thai : ถนนเทอดไทย อำเภอภาษีเจริญ กรุงเทพฯ 10160

Directions : Located west across the Chao Phraya River in Thonburi, part of metropolitan Bangkok, Easily reached by city buses #4, 9 or 103. If you don't mind some spray (the water isn't too clean), you can take a long-tailed boat to the wat from Rajinee (Rachini) and Saphan Phut jetties north of the Memorial Bridge on the east side of the Chao Phraya.

Telephone : (02) 467-0811

---

³ เรื่องเดิม. P 18,

CENTRAL THAILAND

WAT PHRA DHAMMAKAYA ⁴

Meaning of Name	:	“Temple of the respected body of the Dhamma”
Name in Thai	:	วัดพระธรรมกาย
Address	:	Khlong Sam, Khlong Luang, Pathum Thani 12120
Address in Thai	:	คลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120
Directions	:	Located 40 km north of Bangkok in neighboring Pathum Thani Province. On Sundays and major Buddhist holidays, the best times to visit, free chartered buses to the temple depart from near the Victory Monument in Bangkok between 7 and 8 a.m.; the buses won't likely have English signs, so look for passengers dressed in white clothing. Temple buses depart for the return to the Victory Monument between 3:30 to 5 or 6 p.m.
Telephone	:	(02) 516-9003 to 516-9009

WAT ASOKARAM ⁵

Meaning of Name	:	“Monastery of no sorrow”
Name in Thai	:	วัดอโศการาม
Address	:	Sukumvit Road , Samut Prakan 10280
Address in Thai	:	ถนนสุขุมวิท จังหวัดสมุทรปราการ 10280
Directions	:	Located 32 km south of Bangkok off Hwy. 3. Many city buses in Bangkok (including air- conditioned #7 and 8, and non air #25, 142, 145) go to samut Prakan: from here you can take either of 2 local buses or a taxi 6 km farther to

---

⁴ เรื่องเดิม. P 21,

⁵ เรื่องเดิม. P 24,

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

Chonburi go via Samut Prakan; ask to be let off at Wat Asokaram (between KM 31 and 32 posts on Hwy.3), then walk or take a samlor about 1 km south. You can see the spires and multi-tiered roof of the viharn from the highway. (People often use the name "Park Nam" for Samut Prakan.)

Telephone : (02) 395-0003

WIWEK ASOM VIPASSANA MEDITATION CENTRE⁶

Meaning of Name : "Quiet dwelling place"

Also Spelled : Vivekasrom Vipassana Meditation Centre

Name in Thai : สำนักวิปัสสนาวิเวกาศรม

Address : Tambon Ban Suan, Ampher Muang, Chonburi 20000

Address in Thai : ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

Direction : Located just outside Chonburi on the road to Ban Bung. Buses leave frequently from Bangkok's Eastern (Ehamai) Bus Terminal for the one-hour trip. Get off at Ban Bung intersection in Chonburi, then walk or take a samlor to the meditation centre.

Telephone : (038) 283-766

---

⁶ เรื่องเดิม. P 27,

SORN-THAWEE MEDITATION CENTRE ⁷

Meaning of Name	:	“Sorn” is the person who donated the land; “Thawee” is the founder and head teacher at the centre
Also Spelled	:	Samnak Vipassana Som-Thawee
Name in Thai	:	สำนักวิปัสสนาสอนทวี
Address	:	Bangkla, Chachoengsao 24110
Address in Thai	:	อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา 24110
Directions	:	From Bangkok, take a bus to Chachoengsao from either Northern (Moh Chit) or Eastern (Ekamai) bus terminals. Then take a bus toward Bangkla; get off after about 25 min. (just past KM post 17) where the bus turns left at Bangkla Crossing; walk across the highway and follow the intersection road south 300 meters, then turn right another 300 meters at the sign.

BOONKANJANARAM MEDITATION CENTRE⁸

Meaning of Name	:	“Boon” Charoenchai and his wife :Kanjana” donated the land in 1963 for an “ <i>aram</i> ” (wat).
Name in Thai	:	บุญกัญจนารามมูลนิธิ
Address	:	Pattaya, Chonburi 20260
Address in Thai	:	พัทยา จังหวัดชลบุรี 20260

---

⁷ เรื่องเดิม. P 29,

⁸ เรื่องเดิม. P 31,

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

- Direction : Located in Jomtien Beach, 5 km south of Pattaya, from Bangkok, take a bus from the Eastern (Ekamai) Bus Terminal to Sattahip and get off at Wat Boonkanjanaram, just past KM post 150, then walk down Wat Boon Road alongside the wat; entrance to the meditation centre is a short way beyond the wat grounds. If you take a bus to Pattaya, hire a songtaew to the centre.
- Telephone : (038) 231-865

WAT SAI NGAM⁹

- Meaning of Name : "Temple" of beautiful banyan trees"
- Also Spelled : Wat Trai Ngarm
- Name in Thai : วัดไทรงาม
- Address : Tambon Donmasang, Amper Muang, Supanburi 72000
- Address in Thai : ตำบลดอนมะลิ้ง อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 72000
- Directions : From Bangkok, take a bus from the Northern (Moh Chit) Bus Terminal to Supanburi, 100 km to the northwest, then take a local bus northeast 15 km on the road to Ang Thong. The wat is 0.5 km in.
- Telephone : (035) 522-005

---

⁹ เรื่องเดิม. P 34,

THAM TONG MEDITATION CENTRE ¹⁰

Meaning of Name	:	"Tong Cave"
Name in Thai	:	สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานถ้ำตอง
Address	:	Tambon Ban Pae, Amper Chom Thong, Chiang Mai 50240
Address in Thai	:	ตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 50240
Direction	:	Located 86 km southwest of Chiang Mai. Take a bus from Chiang Mai toward Hot; ask to be let off at the stop for Tham Tong (23 km past chom Thong, between KM posts 82 and 83). Follow tge gravel road 1.5 km west to Ban Pae, then tum left 2 km on a small paved road to its end at the meditation centre. You may have to walk in from the highway as local transport is infrequent.

WAT KOW THAM INTERNATIONAL MEDITATION CENTRE ¹¹

Meaning of Name	:	"Mountain cave monastery"
Also spelled	:	Wat Kow Tahm
Name in Thai	:	สำนักวิปัสสนาวัดเขาถ้ำ
Address	:	Abbot, Wat Kow Tham, Koh Pha-Ngan, Surat Thani 84280
Address in Thai	:	ตำบลบ้านใต้ อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84280
Direction	:	Koh Pha-Ngan, an idyllic island with many beaches, lies just north of Koh Samui in the Gulf of Thailand. Daily boats connect the islands with eachother and direct to

¹⁰ เรื่องเดิม. P70-71.

¹¹ เรื่องเดิม. P 79-81.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

ferry terminals in the Surat Thani area. Bangkok Airways had daily flights between Bangkok and Koh Samui. Surat Thani has good bus, train, and air connections with Bangkok and other centres. On arrival at the pier in “Thong Sala on Koh Pha-Ngan, take a songtaew or taxi southeast 4 km to the junction for Wat Kow Tham, then turn inland 1 km up a steep road to the wat.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

List of Provincial Buddhist Associations in Thailand

- ภาคกลาง** มีจำนวน 42 แห่ง
1. ในพระราชาูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี¹
สมาคมเบญจมาบพิตรฯ ศาลาธรรมชินราชปัญญาบพิตร
วัดเบญจมาบพิตร ถนนศรีอยุธยา เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร. 0-2282-6010
  2. สหพุทธสมาคมจีน
426 หลังวัดพลับพลาชัย ถนนมังกร กรุงเทพฯ 1010
โทร. 0-224-2706
  3. มูลนิธิพุทธสมาคมปทุมรังษี
41/1 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
  4. พุทธวิสุตต์สมาคม
1110 หลังตลาดวัดขุนจันทร์ ตลาดพลู เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600
  5. สมาคมกุศลสงเคราะห์
818 ตรอกศาลเจ้าโจวซือกง ซอยวานิช 2 เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ 10100
  6. พุทธจักรสมาคม
60 สำเพ็ง ตรอกไกร เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ 10100
  7. สมาคมพุทธคุณการกุศล
44-48 ถนนเจริญกรุง ตลาดน้อย เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพฯ 10100
  8. พุทธภาวนาสมาคม (งิ้ว)
426 ถนนมังกร หลังวัดพลับพลาชัย เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100
  9. สมาคมพุทธบริษัทไทย-จีนประชา
251/1 ห้าแยกพลับพลาชัย เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100
  10. สมาคมพุทธธรรมภาวนา (โพก๊ก)
7 ถนนไมตรีจิต หลังวัดพลับพลาชัย เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100

¹ เครือพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2542. (เอกสารอัดสำเนา).

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

11. พุทธสมาคมชีวทอง
268 สวนมะลิ เขตป้อมปราบ กรุงเทพฯ 10100
12. สมาคมพุทธทศธรรม
100/9 ถนนบำรุงเมือง แม่นศรี 2 เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100
13. พุทธแสงธรรมสมาคม
990/1 ซ้างโรงภาพยนตร์เพชรราม่า ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เขตพญาไท
กรุงเทพฯ 10400
14. สมาคมพุทธไตรปิฎก
90 ซอยบุญศรี ถนนดินแดง เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
15. มูลนิธิพุทธธีปกร
576/16 ถนนสาธุประดิษฐ์ ตรอกจันทน์ สะพาน 4 เขตยานนาวา
กรุงเทพฯ 10120
16. พุทธสมาคมสามัคคี
220/15-16 ถนนสุขุมวิท ซอย 22 เขตพระโขนง กรุงเทพฯ 10100
17. พุทธสมาคมเป่าแก๊งเต็ง
231/1 ซอยปลุกจิต ถนนพระราม 4 แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
18. ธรรมสมาคมเล่งฮั่ว
119 ซอยบุรีรัมย์ 2 ถนนบริพัตร เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
19. พุทธสมาคมจังหวัดสิงห์บุรี
147 ถนนบุญศิริ แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
20. พุทธสมาคมแจ้งเด็ก
232, 232/1 ถนนริมคลองประปา เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800
โทร. 0-2585-4019
21. มูลนิธิโพธิภาวนาสงเคราะห์
299/ก. ถนนพหลโยธิน ก.ม.21 สะพานใหม่ ดอนเมือง เขตบางเขน
กรุงเทพฯ 10210

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

22. พุทธสมาคมจังหวัดนนทบุรี
โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ถนนพิบูลสงคราม อำเภอเมืองนนทบุรี
จังหวัดนนทบุรี 11000
23. พุทธสมาคมบางบัวทอง
สำนักงานศึกษาธิการบางบัวทอง ที่ว่าการอำเภอบางบัวทอง
อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110
โทร. 0-2920-2118
24. พุทธสมาคมจังหวัดปทุมธานี
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปทุมธานี ถนนปทุมพิทักษ์ ตำบลบางปรอก
อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 12000
25. พุทธสมาคมจังหวัดนครปฐม
ศาลาสัจจธรรม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000
26. พุทธสมาคมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พุทธวิมณสถาน ถนนป่าไทน อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. 0-2242-349
27. มูลนิธิยุวพุทธิกสมาคมพระนครศรีอยุธยา
สำนักงานหน้าตลาดหัวแหลม ถนนอุ้มทอง เกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. 0-2241-670, 0-2241-003 โทรสาร. 0-2242-287
28. พุทธสมาคมจังหวัดอ่างทอง
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ศาลากลางจังหวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง
จังหวัดอ่างทอง 14000
29. พุทธสมาคมจังหวัดลพบุรี
วัดกวีศรารามราชวรวิหาร ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
โทร. (036) 411-730

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

30. พุทธสมาคมจังหวัดสระบุรี
วัดศรีบุรีรัตนาราม ถนนพิชัยณรงค์ อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี 18000
31. พุทธภิกษุสมาคม
ศาลาธรรมสถิตย์ ตลาดปากบาง อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี 16120
32. ยุวพุทธภิกษุสมาคมจังหวัดสิงห์บุรี
163 หมู่ 1 ตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี 16160
33. พุทธสมาคมจังหวัดสมุทรสงคราม
วัดเพชรสมุทรวรวิหาร อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม 75000
34. พุทธสมาคมจังหวัดสมุทรสาคร
วัดเจษฎาราม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร
จังหวัดสมุทรสาคร 74000
โทร. (034) 471-690, 473-531
35. มูลนิธิขันนุกมีเกิดชีพ
วัดเจษฎาราม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร
จังหวัดสมุทรสาคร 74000
36. มูลนิธิวิเศษสมุทรคุณ
วัดดอนไก่อี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร 74000
37. มูลนิธิร่วมกตเวที จังหวัดสมุทรสาคร
หมู่ 1 ตำบลท่าเสา ถนนท่าเสาวัฒนา อำเภอกระทุ่มแบน
จังหวัดสมุทรสาคร 74000
38. ยุวพุทธภิกษุสมาคมท่าม่วง
729 โรงเรียนยูงเดี่ยวเขี้ยะเลี้ย อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี 71100
39. พุทธสมาคมจังหวัดสุพรรณบุรี
221 ถนนประชาธิปไตย ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. (035) 523-649

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

40. ยูวพุทธิกสมาคมสุพรรณบุรี
202 ถนนขุนไกร ตำบลท่าพี่เลี้ยง อำเภอเมืองสุพรรณบุรี
จังหวัดสุพรรณบุรี 72000
41. พุทธสมาคมจังหวัดราชบุรี
325 ถนนวรเดช อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี 7000
42. พุทธสมาคมจังหวัดเพชรบุรี
ห้องสมุดประชาชน วัดมหาธาตุ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 7600

ภาคเหนือ มีจำนวน 17 แห่ง

43. พุทธสมาคมจังหวัดลำปาง
พุทธสถานลำปาง ถนนบ้านเชียงราย ตำบลสวนดอก อำเภอเมือง
จังหวัดลำปาง 52000
โทร. (054) 221-134
44. พุทธสมาคมจังหวัดลำพูน
508 ถนนวังขวา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 51000
45. พุทธสมาคมจังหวัดพะเยา
วัดศรีโคมคำ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000
(สถานที่ติดต่อชั่วคราว 128/1 ถนนประสาธ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000)
46. พุทธสมาคมจังหวัดเชียงใหม่
โรงเรียนอนุบาลครูณิมิตร ถนนลอยเคราะห์ ซอย 2 อำเภอเมืองเชียงใหม่
จังหวัดเชียงใหม่
โทร. (053) 273-377, 275-645
47. พุทธนิคมจอมทอง
หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ 50160
48. ยูวพุทธิกสมาคมจังหวัดเชียงใหม่
พุทธสถานเชียงใหม่ ถนนท่าแพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50000
โทร. (053) 276-514

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

49. พุทธสมาคมจังหวัดแพร่
วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ถนนเจริญเมือง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ 55000
50. พุทธสมาคมจังหวัดนครสวรรค์
กุฎิเทพพิจิตร วัดนครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 60000
51. ยูวพุทธิกสมาคมนครสวรรค์
233/1 ถนนสวรรควิถึ-อมรรราช อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 60000
52. ยูวพุทธิกสมาคมชุมแสง
โรงเรียนเทศบาล 1 (ป้ายชุมแสง) อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ 60120
โทร. (056) 282-191
53. พุทธสมาคมจังหวัดสุโขทัย
โรงเรียนอุดมดรุณี อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 64000
โทร. (055) 611-271, 612-900
54. พุทธสมาคมสวรรคโลก
อาคารหอสมุด วัดสว่างอารมณ์วรวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอสวรรคโลก
จังหวัดสุโขทัย 65100
55. พุทธสมาคมจังหวัดเพชรบูรณ์
วัดเพชรวราราม อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
56. ยูวพุทธิกสมาคมตะพานหิน
โรงเรียนชี่นนิยมวิทยา ถนนพร้อมใจ อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร 66110
57. ยูวพุทธิกสมาคมบางมูลนาค
ในเขตเทศบาลเมือง อำเภอบางมูลนาค จังหวัดพิจิตร 66120
58. พุทธสมาคมจังหวัดอุทัยธานี
วัดมณีสถิตกปิฎฐารามวรวิหาร ถนนศรีน้ำซึม อำเภอเมืองอุทัยธานี
จังหวัดอุทัยธานี 6100
59. พุทธสมาคมจังหวัดพิษณุโลก
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

ภาคตะวันออก   มีจำนวน 14 แห่ง

60. พุทธสมาคมจังหวัดฉะเชิงเทรา
118 ถนนนิคมไทย ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000
โทร. (038) 511-709
61. พุทธสมาคมจังหวัดชลบุรี
วัดใหญ่อินทาราม ถนนเจตจำนงค์ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000
โทร. (038) 283-264
62. ศีลธรรมสมาคมอำเภอบ้านบึง
ม.1 ตำบลบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี 20170
โทร. (038) 433-157-8
63. ไตรสรณะพุทธสมาคม
800/ก ถนนเจตจำนงค์ ซ้างโรงเจ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี 20000
64. พุทธสมาคมจังหวัดแห่งประเทศไทย
8/1 บนเขาสุพรรณ หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี 20000
65. พุทธสมาคมจังหวัดจันทบุรี
โรงเรียนเทศบาลเมืองจันทบุรี 1 อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000
โทร. (039) 324-837
66. สมาคมสว่างกตัญญูธรรมสถาน
55 ถนนท่าแฉลบ ตำบลตลาดจันทบุรี อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000
67. ยุวพุทธิกสมาคมจันทบุรี
หมู่ 8 ตำบลเกาะขวาง อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี 22000
โทร. (039) 342-418
68. มูลนิธิหลวงพ่ोजิน
17 ถนนโลกะกะลิน ตำบลท่าใหม่ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 22120
โทร. (039) 431-162

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

69. มูลนิธิพุทธสมาคมจันทบุรี
พุทธสถานวัดกลาง ถนนเบญจมาชุกีต ตำบลวัดใหม่ อำเภอเมืองจันทบุรี
จังหวัดจันทบุรี 22000
70. พุทธสมาคมจังหวัดตราด
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ศาลากลางจังหวัด อำเภอเมืองตราด
จังหวัดตราด 23000
71. พุทธสมาคมจังหวัดปราจีนบุรี
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ถนนปราจีนอนุสรณ์ ตำบลหน้าเมือง
อำเภอเมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี 25000
72. พุทธสมาคมจังหวัดระยอง
99/2 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านค่าย อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง 21120
73. พุทธสมาคมมิตรสหายพระประแดง
78 หมู่ 5 ซอยสุขสวัสดิ์ 43 ตำบลบางครุ อำเภอพระประแดง
จังหวัดสมุทรปราการ 10130
โทร. 0-262-6042, 0-2462-7211 โทรสาร. 0-2462-7228

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวน 17 แห่ง

74. พุทธสมาคมแห่งจังหวัดนครราชสีมา
744 ถนนราชดำเนิน อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทร. (044) 257-145
75. ยุวพุทธิกสมาคมแห่งจังหวัดนครราชสีมา
วัดสุทธจินดา 2930 ถนนราชดำเนิน จังหวัดนครราชสีมา 30000
(สถานที่ติดต่อชั่วคราว 106 ถนนบัวรอง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000)
76. มูลนิธิพุทธสมาคมจังหวัดนครราชสีมา
วัดสุทธจินดา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

77. พุทธสมาคมจังหวัดชัยภูมิ
วัดทรงศิลา ถนนราชทัณฑ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ
จังหวัดชัยภูมิ 36000
โทร. (044) 812-719
78. พุทธสมาคมจังหวัดบุรีรัมย์
38/31 ซอยร่วมใจ ถนนธานี อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
79. พุทธสมาคมจังหวัดสุรินทร์
111 ถนนสุรินทร์-สีระภูมิ อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000
80. พุทธสมาคมจังหวัดขอนแก่น
วัดศรีนวล อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000
81. พุทธสมาคมบ้านไผ่
โรงเรียนกรรณศึกษา ถนนสุขาภิบาล 2 ตำบลในเมือง อำเภอบ้านไผ่
จังหวัดขอนแก่น 40000
82. ยุวพุทธิกสมาคมขอนแก่น
วัดศรีจันทร์ ถนนศรีจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น 40000
83. พุทธสมาคมจังหวัดเลย
ถนนเสรีรัฐศรี อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000
โทร. (042) 811-490
84. พุทธสมาคมจังหวัดสกลนคร
1683/25 ถนนรัฐพัฒนา หมู่ 14 ตำบลธาตุมุข อำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร 47000
85. พุทธสมาคมจังหวัดมหาสารคาม
วัดมหาชัย ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000
86. พุทธสมาคมจังหวัดกาฬสินธุ์
โรงเรียนปริยัติธรรมวัดกลาง อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000
โทร. (043) 811-424

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

87. พุทธสมาคมจังหวัดนครพนม
2 ซอยโกลด์วิลล์ ถนนเฟื่องนคร อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม 48000
โทร. (042) 511-368
88. พุทธสมาคมจังหวัดอุบลราชธานี
351-353 ถนนสุริยาตรี ตำบลในเมือง อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทร. (045) 241-1398
89. พุทธสมาคมอำนาจเจริญ
วัดเทพมงคล 60 หมู่ 12 ตำบลปุง อำเภอเมืองอำนาจเจริญ
จังหวัดอำนาจเจริญ
90. พุทธสมาคมจังหวัดศรีสะเกษ
วัดมหาพุทธาราม อำเภอเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ

ภาคใต้

- มีจำนวน 12 แห่ง
91. พุทธสมาคมจังหวัดชุมพร
ร้านสหกรณ์ชุมพร 249/2-5 ถนนปรมินทรมรรคา อำเภอเมืองชุมพร
จังหวัดชุมพร 86000
  92. พุทธสมาคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี
712 ถนนการุญราษฎร์ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000
  93. ยุวพุทธิกสมาคมแห่งสุราษฎร์ธานี
วัดไตรธรรมาราม ตำบลบ้านดอน อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84000
  94. พุทธสมาคมจังหวัดนครศรีธรรมราช
2154 ถนนราษฎร์บำรุง ตำบลท่าวัง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช
จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. (075) 343-250

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

95. พุทธสมาคมจังหวัดระนอง
31/31 ถนนรัตนโกสินทร์ 200 ปี อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง 85000
96. พุทธสมาคมตะกั่วป่า
วัดนิกรวราราม อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา 821110
โทร. (076) 421-021
97. พุทธสมาคมจังหวัดภูเก็ต
บ้านพักผู้ว่าราชการจังหวัดภูเก็ต อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต 83000
98. พุทธสมาคมจังหวัดสงขลา
8/6 ถนนสงขลา-นาทวี หมู่ 5 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา
จังหวัดสงขลา 90000
(ร.ต.อ. เอื้อน สิ้นแก้ว กองกำกับการตำรวจภูธร จังหวัดสงขลา)
99. พุทธสมาคมจังหวัดพัทลุง
77 ถนนพิเศษกิจ ตำบลตำนาน อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง 93000
100. พุทธสมาคมจังหวัดตรัง
วัดมัทธนิมภูมิ หน้าสถานีรถไฟ อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง 92000
โทร. (075) 211-130
101. พุทธสมาคมจังหวัดนราธิวาส
24 ถนนสุริเยะประดิษฐ์ ตำบลบางมด อำเภอเมืองนราธิวาส
จังหวัดนราธิวาส 96000
โทร. (073) 512-363
- 102 พุทธสมาคมจังหวัดปัตตานี
สำนักงานอาคารโรงเรียนปริยัติธรรมวัดนพวงศาราม
ถนนมะกรูด อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี 94000

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

List of Two Buddhist Universities and its Branches

มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย¹ (มจร)

แบ่งเป็นวิทยาเขต 11 แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ 4 แห่ง ได้แก่

1. วิทยาเขตหนองคาย
2. วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
3. วิทยาเขตเชียงใหม่
4. วิทยาเขตขอนแก่น
5. วิทยาเขตนครราชสีมา
6. วิทยาเขตอุบลราชธานี
7. วิทยาเขตแพร่
8. วิทยาเขตสุรินทร์
9. วิทยาเขตพะเยา
10. วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส
11. วิทยาเขตศรีสะเกษ (กำลังดำเนินการก่อสร้าง)
12. วิทยาลัยสงฆ์นครพนม
13. วิทยาลัยสงฆ์เลย
14. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
15. วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์

---

¹ คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัย. กองแผนงาน สำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 9. ครั้งที่ 3, พ.ศ. 2545-2549. หน้า 10-12.

การศึกษาเบื้องต้นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้นำทางพระพุทธศาสนาของโลก

มหามกุฏราชวิทยาลัย² (มมร)

- พ.ศ. 2489 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
วัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. 2516 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย วัดชูจิตธรรมมาราม
ตำบลสนับทึบ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พ.ศ. 2533 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
วิทยาเขตอ้อมน้อย ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสสามพราน
จังหวัดนครปฐม

ต่อมาได้รับพระราชทานใหม่ว่า “**วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์**”
เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2537

- พ.ศ. 2533 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
วิทยาเขตอีสาน วัดศรีจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
- พ.ศ. 2533 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
วิทยาเขตล้านนา วัดเจดีย์หลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
- พ.ศ. 2535 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช วัดพระมหาธาตุ อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช
- พ.ศ. 2537 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
วิทยาเขตร้อยเอ็ด วัดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. 2538 สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
วิทยาเขตศรีล้านช้าง วัดศรีสุทธาวาส อำเภอเมือง จังหวัดเลย

² สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. แดงการณ 50 ปี กิจการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย
ในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์สุรวัฒน์, 2539. หน้า 5, 11-12.

